

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibvs, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm || Ianvarii Et Febrvarii

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10258

XX.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77365](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77365)

**GESTA BEATI SEBASTIANI CLARISSIMI
MARTYRIS, GRAVISSIME CONSCRIPTA, E QUIBVS BE-**

*du & Vsuarius multa non vno loco descripserunt, & in sua martyrologia transu-
lerunt: habenturq; in antiquis manuscriptis codicibus. Est autem passim
nonnihil mutatus stylus, sed modestè per F. Laurentium Su-
rium: quòd alioqui stylo eleganti maxima ex parte
scripta sint.*

Sebastianus vir Christianissimus, Mediolani eruditus, ciui-
tate Narbonensi oriundus, Diocetiano & Maximiano Im-
peratoribus ita charus erat in omnibus; vt principatum ei
primæ cohortis traderent; & suo eum conspectui iuberent
semper adstare. Erat enim vir totius prudentia; in sermone
verax, in iudicio iustus, in consilio prouidus, in commissio fi-
delis; in interuentu strenuus; in bonitate cõspicius, in vni-
uersa morum honestate præclarus. Hunc milites quasi pa-
trem venerabantur; hunc vniuersi, qui præerant palatio;
summo amoris studio complectebantur atque colebant.
Erat enim verus Dei cultor; & necessè erat, vt quem Deus

IANVAR. 20.

Virtutes S.
Sebastiani.

larga perfuderat gratia, is ab omnibus amaretur. Et quotidie ille quidè sedulum Chri-
sto exhibebat officium, sed tamen dabat operam, vt id sacrilegis regibus esset incom-
pertum; non passionis timore perterritus, nec patrimonij sui amore constrictus, sed ad
hoc tantum sub chlamyde terreni imperij, Christi militem tegebat absconditum; vt
Christianorum animos, quos inter tormenta videbat deficere, cõfirmaret, & Deo red-
deret animas, quas diabolus conabatur auferre. Deniquè postquam multas martyrum
mentes à timore passionis eripuit, & ad capeffendam coronam perpetuæ vitæ incitauit;
ipse quoquè quis esset aperuit, quia lumen latere in tenebris non potuit.

Celat reli-
gionæ suæ.

Clarissimis igitur viris Marcelliano & Marco, duobus geminis fratribus, pro Chri-
sti nomine in vinculis constitutis, quotidie solatium exhibebat; & tam ipsis, quàm etiam
seruis eorum, cum quibus tenti fuerant, salutaria fidei consilia ministrabat, vt fugitiua
seculi blandimenta respuerent; & momentaneos corporum cruciatu non timerent.
Qui cum sanissimis consolationibus acquiescerent, & verbera carnificum constanti
animo perferrent, capite damnati sunt; idq; hac conditione; vt si eo temporis puncto,
quo gladio feriendieffent, sacrificare vellent; & parentibus & coniugibus & liberis &
facultatibus suis redderentur. Erant enim non solum, vt diximus, genere clarissimi viri,
sed etiam facultatibus locupletes; patre Tranquillino, matre Martia progeniti; qui il-
los sequebantur cum vxoribus eorum & filijs; quos illi, vt potè nepotes suos; ingenti sa-
nè amore prosequabantur. Vndè factum est, vt ab Agrestio Chromatio, vrbis Romæ
prefecto, triginta dierum inducias impetrarent; quo temporis spatio ageretur cum il-
lis; vt ad sacrificandum idolis accederent.

Marcus &
Marcellia-
næ, insignes
martyres.

Accedentes itaque amici eorum ad illos; ita eos compellere cõeperunt; Vndè vobis
tam dura mens, tamq; ferreum pectus; vt neque patris canitie permoueamini, & matri
iam decrepitæ nouos partus dolores afferatis? Olim quidem illa partus sui dolores his
consolationibus superabat, quòd vno cruciatu duos filios pareret, & geminum patri fi-
liorum affectum funderet; at nunc insanabilis dolor, pœna incurabilis, inmedicabilis
cruciatu, incomparabilis parturitiõ est; dum spes & gaudium eripitur, vita contemni-
tur, respuitur gloria; & proculcatis omnibus pietatis affectibus, mortis atrocitas appe-
titur potius quàm timetur. Obsecramus vos, o amici charissimi, tandem hisce finem da-
te calamitatibus; & vos patres esse dulcium filiorum vel admoniti mementote. Hæc &
his similia amicis dicentibus, miseram se clamitans mater aduenit; solutisque crinibus,
canos suæ senectutis ostentans; in conspectu eorum vestem, qua tegebatur pectus, sci-
dit; & cunctis lachrymantibus, ostendebat eis, laxis iam pellibus marcidas, quas suxerät
mammæ; & blandimenta, quæ illis adhuc infantibus exhibuisset, multum eiulans com-
memorabat, ita inquit:

Tentatio
vehemens
SS. marty-
rum à co-
gnatis.

Tu mihi semper plus blanditus es filij; & tu amplius vercõdatus es. In illo imaginem A matre;

meam peperi, in te paternos vultus effudit, tu patri vtilior, iste similior. Heu me, heu me miser! circūvallat me ex omni parte incomparabilis luctus, inaudita miseria & geminata orbitas, nullis penitus calamitatibus æquiparanda. Amitto filios ad mortem vltro properantes, quos si mihi hostes auferrent, per medias sequerer acies bellatorum: si iudicia violenta concluderent, carcerem simul irrumperem moritura. Nouum hoc percundi genus est, in quo carnifex rogatur vt feriat, vita optatur vt pereat, mors inuitatur vt veniat. Nouus hic luctus est, noua miseria, in qua natorum iuuentus sponte sua interit, & miseranda parentum senectus compellitur vt viuat.

A patre.

Memoria,
ingenium,
cruditioco-
rum.

Hęc & his similia prosequente matre, infirmus pater & iam senio grauis, manibus seruulorum adducitur, qui cygnæum caput puluere conspergens, huiusmodi dabat voces ad cælum; Ad mortem vltro proficiscens filijs valedicturus aduenit, vt vniuersa, quæ à filijs sepulturæ meæ exhibenda paraueram, ego infelix filios sepulturus expendam. O filij mei, baculus senectutis, & geminum viscerum meorum lumen, nati feliciter & prosperè educati, excellentissimæ memoriæ & ingenij singularis, omniumque liberalium peritia literarum imbuti, quæ ista repente insania, vestra voluntate suscepta, mortis vos fecit esse amantes, quæ sanè vita præditis nunquam grata fuit, nunquam ne morituris quidem sui amorem attulit, ad quoscunque autem peruadere potuit, violenter admissa est, nec mortalium quisquam sua eam voluntate exceperit. Quod si hanc nudus debitor, sub avaro fœneratore positus, nulla potest ratione diligere, immò non solum non diligere, sed timere etiam illam cõspicitur, qua ratione eam appetit, qui & bonis omnibus exuberat, nec vlli quicquam debet. Venite, quæso, huc iuuenes, & plorate iuuenes sua sponte pereuntes. Venite senes, & mecum meos plangite filios, quotquot vos paterna habere viscera sentitis. Huc accedite patres, & caueat, nè similia etiam vos patiamini. Deficite plorando oculi mei, & caliginem obducite, fundentes flumina lachrymarum, nè videam eadi gladio, quos dum virga leuis tangeret, tremui dum mœ-

A coniugibus & liberis.

Mollescunt
animi mar-
tyrum.

rentes leuiter viderem, expaui. Dum hæc & eiusmodi senior pater ageret, en amborum quoque coniuges cum liberis adueniunt, & eorum ad spectibus offerentes infantulos, in has voces cum multo eiulatu prorumpunt; Quibus nos seruituras relinquitis, quibus coniugij nostri traditis charitatem? Qui, putatis, erunt horum infantium domini? qui vestrarum ædium audissimi inuasores? qui vestra occupatores familiæ? qui sibi diuisi vernauculos, quos nutriiistis? Heu quàm ferreo, heu quàm impio crudelitatis genere parentes despiciatis, amicos respicitis, vxores abijcitis, filios abdicatis, & vos ipsos carnifici vltro iugulandos exhibetis. Interea dum hæc dicuntur & fiunt, inter vxorum lachrymas & suspiria filiorum, cœperunt milites Christi mollescere, & animi dolore permoueri.

Insignis
oratio S. Se-
bastiani.

Huic autem spectaculo, vt antè diximus, intererat sanctus Sebastianus, vir per omnia Christianissimus, quem occultabat militaris habitus, & chlamydis vsus celabat, cumque cerneret athletas Dei immenso certaminis pondere fatigari, in medium eorum se inferens, ait; O fortissimi milites Christi, o instructissimi diuini prælij bellatores, per eximiam animi virtutem fortiter peruenistis ad palmam, & nunc per misera blandimenta coronam deponitis sempiternam? Discat per vos nunc Christi militum fortitudo fide potius armari, quàm ferro. Nolite victoriarum vestrarum insignia per mulierum blandimenta abijcere, & subiectas pedibus vestris hostis deuicti ceruices, ad rediuiua iterum bella laxare, cuius quantum sua contra vos extiterit & periniqua instantia, sanior tamè efficitur ira repetita. Erigite igitur à terrenis affectibus gloriosum vestri certaminis trophæum, & nolite illud amittere ob fletus paruulorum. Isti, quos plorantes attenditis, gauderent hodie, si possent scire quæ nõstis. Putant enim, quod hæc vita sit sola, quæ vbi finem acceperit, nulla vitalis anime, corpore deficiente, valeat portio remanere. Si enim scirent esse aliam vitam, ignaram mortis, tristitiæ nesciam, in qua regnat immortalitas, & perpetua gaudia commorantur, profectò vobiscum ad illam festinarent pertingere, & hanc vitam pro nihilo putantes, illam appeterent, quæ in iugi exultatione permanet, & penitus finiri non nouit. Hęc autem præsens vita fugacissima est, & vsque ad eò infida, vt nec sui amatoribus fidem seruare potuerit vnquam. Ab ipsa enim mundi origine in se fidentes sefellit, omnes sui cupidos delusit, cunctos de se præsumentes irritit, & ita nullum omninò certum reddidit, vt omnibus probetur fuisse

Vitæ huius
fallacia.

mentita.

Atque

Atque vtiàm solius mendacij culpæ esset obnoxia; & non per flagitia omnia suos cogeret peruagari amatores. Ipsa edacitatem suggerit voracibus, ebrietatem temulentis, naufragium pudoris adulteris, execrabilem pueritatem incestis: ipsa furem instigat vt capiat, iracundum vt sæuiat, mendacem vt fallat. Ipsa inter coniuges diuortia seminat, inter amicos discordias, inter pacificos lites, inter iustos iniustitiam, inter fratres scandala. Ipsa iudicibus eripit iustitiam, castis pudicitiam, artificibus peritiam, moribus disciplinam. Et vt immaniora, quæ suis amatoribus ingerit, crimina memoremus, si fratrem aliquando germanus frater occidit, si filius necauit patrem, si interemptus est ab amico amicus? cuius hæc instinctu perpetrata sunt scelera, cuius intuitu, cuius vel spe vel fiducia hæc nefanda admissa sunt facinora? An non præsentis huius vitæ amore ducti, dum hæc committunt, illamq; plus æquo diligunt, iniquo homines odio prosequuntur? Cur enim pirata iugulat nauigantem, cur latro viatorem interficit, di-

Vitæ amor
scelerum
omniū in-
centium.

ues opprimit pauperem, superbus humilem, & nocens omnis quæcunque potest infestat innocentem? Certè hæc mala omnia illi designant, qui huic vitæ obsequi cupiunt, sibiq; persuadent, se eius in amore posse per longa temporum spatia durare. Non ergo alterius rei causa sunt scelera, nisi vt infelicissimæ huic carnali vitæ à carnalibus inferuiatur. Ipsa est, quæ eis crimina imperat, iubet facinora, suadet iniusta? & posteaquàm omni est crudelitate omniq; spurcicia saginata, seruietes sibi tradit filia suæ morti sempiternæ. Ex ipsa enim, & ex eius vtero nata est mors æterna, quando gulæ suæ & libidini & oculorum oblectamentis primi homines obsecuti sunt: atque idè qui ad æternam capessendam vitam conditi erant, in hanc mortis regionem sunt detrusi; atque hinc porro ad inferos deuoluti, nihil secum absportantes.

Hæc ergo vita est, quæ vos fallit, amici charissimi; vt amicos vestros ad vitam euntes sempiternam, iniusto consilio reuocetis. Hæc vos instigat, o parentes sanctissimi, vt filios vestros proficiscentes ad cæli comitatum, ad honorem incorruptibilem, ad amicitias Imperatoris æterni, stultissimis lamentationibus retrahatis. Hæc est, quæ vos o castissimæ coniuges beatorum, sub pietatis prætextu ad impietatem mentes martyrum fecit impellere; & mortem pro libertate illis adferre. Si enim consensissent persuasionibus vestris, paucos quidem tempore vobiscum esse poterant; at postea necesse esset illos à vobis separari; & ita separari; vt non nisi inter tormenta perpetua mutuò vos iterum conspiceretis; vbi edax flamma incredulorum animas deuorat, vbi dracones tartarei blasphemorum labia comedunt; vbi serpentes morsibus suis incredulorum pectora lacerant; vbi vlulatus, gemitus & mugitus horrendus personat, confususq; clamor, quem vis tormentorum excitat, & incendij ardor intolerabilis extorquet. Hæc autem calamitas, quæ illic infideles excipit, nullo vnquam termino definitur; nullo fine concluditur: sed flammarum atrocium combustionem miseri illi corroduntur; & ad rediuiua incendia iterum qui adusti fuerant, reparantur. Has igitur pœnas & hos finite euadere; & vosmetipsos ab illis eripere conamini; permittite interim hos ad coronam pertingere ipsi præparatam. Nolite timere, non separabuntur à vobis; sed vadunt vobis præparare in celo fidereas mansiones, in quibus vnà cum illis & cum filiis vestris sempiterna felicitate perfruamini.

Pœne infer-
orum.

Gaudia &
felicitas cæ-
lestis para-
disi.

audita, fulgura & conuulsiones nunquam visa. Cinnamomum illic virgulta gignunt, & in balsamum arbuta proficiunt. Odor inestimabilis membra omnia mirè afficit, nec esca in faeces mutatur. Sicut enim bono nuncio aures, & bono odore nares, & grato aspectu oculi recreantur, & eiusmodi oblectatio non potest ad malam stomachi concoctionem prorumpere: ita illius vitæ beatæ refectio melliflua, vniuscuiusq; palatum proprio desiderio afficiet: moxq; votis suis omnibus perfruetur anima, cunctis illi ad ea obsequentibus, & delectationibus omnibus paratissimus seruiet effectus.

Voluptati
conceptus
quid præ-
fert.

Quisquis ergò in hac mortali vita concupiscentijs & delectationibus suis bellum indixerit, nec ijs sese permisit, illic à creatore suo integras consequetur. Deus enim ita creauit hominem, vt viuere: porro iuxta delectationis introitum mortem posuit, vt quibus in hac vita libet viuere, & mortis timore absolui, vitam aliam inquirant; & dum præter hanc mortalem, aliam esse didicerint, explorent num & illa possit senectute intercepti, aut morte finiri: cumq; immortalem esse cognouerint, inuestigent itidem, vtrum possit illa æternitas vel honore iustos, vel iniustos poena afficere: idq; vbi speciatim didicerint, consequenter inquirant, cur à creatore diuitiæ sint collate, si ex eius legis præscripto sunt contemnendæ? cur item quadrupedum, & volucrum atq; reptantium tanta varietas ab illo condita sit, si gula renuncianum est: cur deniq; ille naturalem illam corporibus indiderit delectationem, quæ ad libidinem incitat; si eius vsus nõ solum culpæ reum facit, sed etiam æternis tradit incendijs?

Diuitiæ cur
collatæ à
Deo.

Si igitur querat, cur à creatore diuitiæ sint concessæ, si sunt contemnendæ, ita respondemus; Diuitiæ à Deo conditæ, suos amatores hoc serè pacto alloquuntur; Sic nos amate, vt nos à vobis nunquam separemur; sequi vos morientes non possumus; antecedere autem vos viuentes possumus, sed si ipsi iubeatis. Auarus foenerator & cupidus agricola exemplo vobis sint. Ille aurum tradit homini, quod duplicatum recipiat; hic diuersa terræ semina committit, vt, si possit fieri, quod simplum tradidit; centuplū referat. Debitor ergò creditori aurum reddet duplicatum; & terra semen centuplex. Proh nefas, potest & debitor reddere foeneratori, & terra agricolæ? Deus verò diuitias suas, si eas à te accipiat, amplificatas & auctas restituere tibi non potest? Si roges, cur diuitias tibi dederit, si sint illi reddendæ? certè tradidit illi eas tibi, vt scias, quanta in eis requies, quanta voluptas, quantus luxus, quantaque in eis possint esse deliciae, vt his cognitis, si verè amas diuitias tuas, ipsi eas tradas custodiendas; quas si tu illi nolis credere, aut edacitas gulæ inuadit eas, aut luxuria libidinum mater tibi eas eripit, aut sine dubio, quod nõ si optimè, mors de improviso aggrediens, ita tibi illas extorquet, vt tu illas deinceps nec habere, nec videre queas. Quæso te, si transfires per medias acies barbarorum, & inuenires fortem virum qui te semper dilexisset, qui tibi erumenam pecunijs plenam donasset, diceretq; tibi, Da mihi pecunias custodiendas, quas dedi tibi, quia hi barbari insidiantur, vt eas tibi auferant, quas cum abstulerint, suis te gladijs laniabunt? an non pedibus eius aduolutus, rogares vt ipse eas reciperet; nihil ambigens, quòd & ampliora quam acciperet, sit redditurus, & te ab hostibus liberaturus?

Voluptates
respuenda.

Restat nunc, vt diuitijs vestris in tuto repositis, ad delicias veniamus; quas, qui habet aures audiendi, audiat eas dicentes sibi; Si verè amatores nostrî estis, illi nos commendate, qui nos vobis integras illibatasq; in illa regione restituat; in qua vobiscum iugiter manere possimus. In hac enim vita caduca si nos vobis obsequi volueritis, quasi hic expensæ & exhaustæ; vbi vobis omninò negabimur. Dimittite nos interim seruire mortuis; quia idcirco breuiati sunt dies mortalibus, vt immortalibus perpetuò famulemur. Sic enim propter electos breuiabuntur dies, vt seruitute nostra diu frui non possint iniusti. Seruimus interim festino cursu impijs, sceleratis & turpibus; at non spontè, sed propter eum qui nos subdidit; liberabimur tamen à seruitute corruptionis; & reuocabimur ad libertatem gloriæ filiorum Dei. Omnis itaque delectatio futura vitæ seruata, nequaquam perditur; Neque enim repositi thesauri existimantur ab eo, qui eos absconderit in terris, interisse; sed magis tanto securius eos habere se confidit, quanto eos occultius & tutius collocarit. Sint ergò repositæ omnium deliciarum affluentia, vt non contingantur in hac vitæ quæ præterit; quia si hic in vsu fuerint; in illa vita, quæ nunquam præterit, amittuntur. Esto, quòd vita hac per centum tendatur annorum spatia?

Vitæ huius
breuitas.

an non, vbi extremus aduenerit dies, statim videbitur quasi non fuisse, & tanquam hospitis, vno die apud nos manentis, vestigia reliquisse? Illa autem vita manet iugiter, per-

seuerat constanter: annisq; labentibus iuuenescit & pullulat, & indè renouationis sumit initium, vnde finis accipitur. O verè illum degenerem & omnis boni expertem, qui huius tam formosæ vitæ amore non capitur, qui timet hanc perituram perdere, & illam accipere, quæ perire penitus non nouit? in qua delicia, delectationes, diuitiæ & gaudia sic semper inchoant, vt terminum ignorent? sic principium capiunt, vt finiri prorsus non queant. Nam qui huius tam præclaræ vitæ amator essoluerit, non solum hanc mortalem perdit, & illam sempiternam non inuenit? verum etiam, vt dixi, à morte perpetua capitur & tenetur: in qua est iugis flamma, perseuerans tribulatio, & pœna indeficiens? in qua atroces spiritus commorantur, quorum brachia, capita draconum sunt quorum oculi igneas ex se sagittas iaculantur? quorum dentes sicut elephantis prominent, & stimulant ad tormentum velut caudæ scorpionum: quorum voces ceu leonum fremitus sonant? quorum aspectus tremorem incutit, pariter & dolorem, & mortem. Atque vitam mors posset in his angustijs constitutis occurrere? sed, quod est acerbius, ad hoc viuunt, vt cruciatibus subdantur: ad hoc redintegrantur, vt exesa serpentum moribus membra, iteratis subindè & iterum reparatis moribus dilacerentur. Hæc est omnis causa certaminis? quæ pœnas martyrij quantumuis atroces, æquo docet animo tolerari debere.

Nolite ergò, ô amici, ô parentes, & ô coniuges venerandæ sanctorum, nolite à vita ad mortem, quos diligitis, reuocare, à gaudio ad luctum deducere, à lumine ad tenebras trahere, & ab æterna requie ad pœnas sempiternas accersire. Hoc est enim cum diabolo quasi piscibus hamum tendere, & illicere ad exiguam hauriendam suauitatem, in qua intus lateat dirus cruciatus viscerum, & mors interiorum tormentis extorta. Est hoc planè æternarum compensationi deliciarum fugitiua gaudia antepone, & parauo risu æterna lamenta adsciscere. At hoc profecto etiam in gladiatoribus, qui se vitæ neci offerunt, nemo est qui non damnet? qui vnius anni voluptates attendunt, nec considerant quis fructus ex illis delicijs oriatur. Postea enim cruciatur ictibus gladiatorum, & alterna cæde intima viscera, scisso ventris tegmine, in conspectum profertur populorum, vt pinguedo, quam inconsulta sagina attulerat, diabolo voranda offeratur. Hoc nimirum maligni dæmonis consilio, quo gladiatores isthuc faciunt, martyres Dei ad vitam æternam proficiscentes reuocantur, quando, vt paucorum dierum vitam viuunt, docentur perpetuos sibi conciliare cruciatus, & mortem æternam, quæ vel maximè metuenda est, non timere. Sed fortassis opponitur nobis, quam ob rem Christianus tormenta non metuat, & præsentis non terreatur pœna tortoris. Nimirum idcirco non frangitur metu, idcirco dolores non pertimescit, quia scit se per breuis cruciatus præcio perpetuæ salutis & sanitatis gaudium emere, & per momentaneam tribulationem ad perennem felicitatem & sempiternam lætitiâ peruenire.

Sed si tamen omninò timendus est dolor, timendus est carnifex, timenda est noua & exquisita pœna tortoris? quæ magis metuenda, quæ horrida & fugienda magis ista ne, quæ hodiè exardescit, & cràs refrigescit? quæ sub vna hora inducitur, & sub hora vna excluditur? an illa potius, quæ nullo sine cõcluditur, nullo tẽpore extinguitur, nulla prorsus consumitur vetustate? Nam præsens dolor aut leuis est, & potest tolerari? aut grauis est, & citò glorioso certamini adfert finem. Ille autem pœnarum dolor, & cruciatus incendiij, qui huius vitæ amatores manet, cum sit quouis tormentorum genere vehementior, nunquàm finiendus aggreditur, & acrius subindè quàm inchoauerit, sæuit, & terminus sæuendi nullus, nullus omninò finis occurrit: sed habens secum vniuersa suppliciorum genera, subindè renouatur vt sæuiat, augmētatur vt exurat, inflammatur vt durius excruciet. Ab hoc ergò intèritu hortemur euadere quos amamus, & nos ipsos ad euadendum fortiter præparemus: nec timeamus vna hora ferre dolorem in corpore, qui optamus æternum gaudere cum Christo. Permittamus animas nostras cum palma ex hoc egredi corpore, vt possimus pœnas æternas effugere, & ad possessiones fidereas, plenas delectationibus, peruenire. Lachrymas nostras mutemus in gaudium, nec quasi morituros plangamus, quos cum Christo credimus sine fine regnaturos. Congratulemur potius victoribus hostium, conculcata eorum ceruice? congaudeamus martyrij prætexta indutis, & cæli designatos consules gloriemur. En dies, in quo vincere se tyrannus existimabat, qui dum capit, captus est? dum tenet, vincit? dum torquet, Stulticia demonum, mar-

Demonum
truces species.

Gladiatorum
amentia.

Christiani
cur pœnas
cõtemnant.

Stulticia
demonum,
mar-

martyrij etiam nostros excitemus affectus; vt illum, qui de nostra captiuitate voluit triumphū agere, fortiter capiamus; & quasi à graui somno expergescēti, aperiamus oculos animorum; vt videntes foueas, quas in nostrī perniciem inimicus aprauerat, nos quidem auxiliante Deo euadamus; & ipso diabolo cum satellitibus suis in ipsam, quā parauerat, foueam incidente, nos cum propheta dicamus; Foderunt ante faciem meam foueam; & ipsi inciderunt in eam.

Psal. 56.

Cælesti luce perfunditur S. Sebastianus.

Hæc cum beatus Sebastianus, indutus chlamyde, accinctus balteo, ex suo ore proferret; subito per vnā ferē horam splendore nimio, de cælo veniente, perfusus est; & sub ipso splendore pallio candidissimo ab angelis septem clarissimis amictus; apparuitque iuuenis iuxta eum, dans ei pacem, & dicens; Tu semper mecum eris. Hæc autem gerebantur intra domum protoscriniarij (quem primiscriinium author vocat) nomine Nicostrati, apud quem custodiebantur Marcellianus & Marcus; qui Nicostratus habebat vxorē nomine Zoē, quæ ante annos sex nimia morbi infestatione facta erat mutata; facultatem tamen audiendi & intelligendi non solum non amiserat, verum etiam melius quàm prius, obtinebat. Hæc itaq; cum intellexisset omnia, quæ beatus Sebastianus dixerat, & tantum lumen circa eum vidisset; cumq; omnes tremefacti, miraculi stupore tenerentur; innuebat manu omnibus, quod magno illis probro futurū esset; si tam euidenti assertioni non crederent. Deinde genibus eius aduoluta; rogare eum cœpit quibus potuit manuum indicijs. At beatus Sebastianus videns eam animi sensa linguæ expressione declarare non posse; causam eius silentij percontatus; didicit sermonis copiam nimia illi vi infirmitatis ereptam. Itaq; dixit; Si ego verus Christi Iesu seruus sum, & vera sunt omnia, quæ ex ore meo hæc mulier audiuit & credidit; tu beat Dominus meus Iesus Christus, vt redeant ad eam officia laborum; & aperiat os eius, qui aperuit os Zachariæ prophete Domini. Et fecit crucem in os eius. Statim ergo ad hanc vocem sancti Sebastiani exclamauit mulier voce magna, dicens; Beatus es tu, & benedictus sermo oris tui; & beati, qui credunt per te Christo filio Dei viui. Ego enim vidi oculis meis angelum ad te venientem de cælo; & librum ante oculos tuos tenentem; ex cuius lectione vniuersa sermonis tui oratio decurrebat. Benedicti ergo, qui omnibus, quæ locutus es, credunt; & maledicti, qui dubitauerint vel in vno verbo ex his omnibus, quæ audierunt; quoniam sicut aurora superueniens vniuersas noctis tenebras excludit, & omnium oculis lumen, quod nox cæca negauerat, reddit; ita lux sermonum tuorum omnem caliginem omnemque ignorantiam meæ cæcitate extersit; & oculis rectè credentium serenum post noctis tenebras diem reddidit. A me autem non solum incredulitatis tenebras expulit; verum etiam sermonis mei ostium, sex annis ex infirmitate clausum, patefecit.

Lucæ 7.
Muta loquitur, cruce signata.

Nicostratus credit in Christum.

Videns autem Nicostratus vir eius tantam Christi virtutem in sua vxore declaratam, cœpit eius pedibus aduolui; petijtque veniam, quod Imperatoris & prætoris iussu sanctos Dei Marcum & Marcellianum habuisset in vinculis; & auferens à manibus illorum ferreos nexus, genua eorum amplexus, rogare cœpit, vt dignarentur abscedere, dicens; O quam beatus essem, si pro vestra possem salute constringi; forsitan sanguinis mei effusione abluerentur peccata mea, vt mortem illam pœnarum æternarum euaderem; & ad illā vitam pertingerem, quam nobis Deus per os domini mei Sebastiani manifestare dignatus est. Cumq; rogaret sanctos martyres, vt abscederent, dixerunt ei; Si tu fidei gloriam, quam nunquam habueras, accepisti; quomodo nos, quæ semper ab infantia habuimus, relinquentes, tibi passionis nostræ calicem dabimus, quem tibi nos propinare possumus, dare non possumus? Dives enim in omnibus Christus est; & largæ vbertatis suæ affluentia omnibus ad se venientibus meliora præstat quàm rogetur. Si ergo cum essetis increduli, donatum vobis est lumen veritatis agnoscere; quanto magis credentibus vobis, omnia quæcunq; poposceritis, donabuntur? Diuina enim clementia semper parata est votis omnibus gratis præstare; & cunctis gratiæ suæ dona eo magis multiplicat; quo mens eorū altioris fidei susceperit normam. Fides igitur vestra à magisterio sumpsit exordium; & omnia quæ eruditio annosa vix confert; spatio vnus horæ vos cepistis. Nulla parentū memoria vos impedit credere, nullus erga teneretis filios reuocat nutritus affectus; contēnitis subito, quod semper amāstis; & queritis quod nunquam sciulistis. Per ignotas ingressi vias, repente peruenistis ad Christum; & animo iam intrastis cælū, qui nullū in terra solatium queritis. O quam incomparabilis pra-

Miraculorum vis.

præconij facinus; ò quàm imitabile virtutis exemplum. Nondùm vos ad Christum sacri baptismatis vnda perduxit, nondùm per tyrocinij rudimenta, militaria saltem signa sumpsistis; & iam pro vero rege arma corripitis, & eius milites à vinculis ferreis soluentes, vos ipsos intrepidus optatis pro occidendis morti offerre.

Cùm hæc audientes, omnes pariter lachrymis pœnitentiam præterita persuasione ostenderent, Marcus ait; Discite parentes charissimi, & vester, ò coniuges, discat conjugalis affectus, aduersus pugnam diaboli & contra omnes carnalium desideriorum sagittas clypeum virtutis opponere; atq; inter acies tyrannici exercitûs hosti non cedere; dimicare, acrius gradum figere, & ad regem fortiter peruenire. Insurgant quantum volunt, & sæuiant satellites dæmonum; & quibus volunt pœnis corpora nostra dilanent; corpus occidere possunt; sed animam vincere non possunt pro fidei veritate pugnantem. Gloriosiores faciunt milites vulnera; pro imperatore suscepta. Idcirco enim diabolus, tyrannidis suæ furore percitus, nunc sæuit, quòd præuidet perseuerantiæ nostræ trophæo se posse torqueri? & idcirco tormenta infert, nè spes eius pereat; mortem minatur, vt terreat; vitam promittit, vt eripiat; securitatem pollicetur, vt tollat. Hæc tota belli calliditas, hoc fraudis consilium? à supplicijs corpus eripere; & vitij animam subiugare. Nos contra contendimus hosti non cedere; corpus contemnere; animæ subuenire. Cur enim fortissimi ducis milites miserimis terga vertant; & in eo bello deficiant; in quo possunt esse victores? vel qua ratione mortem timeant, qui sciunt hanc hominis naturam esse, non pœnam? Cur, inquam, mori timeant; qui credunt hanc vitam falsam esse, & veram vitam inuenire non posse nisi eum, qui ab amore suo falsam hanc & caducam abijciat? quæ suis amatoribus non nisi peccata imperat, suadet facinora; ingerit crimina; atq; hoc vnicè hortatur, vt de vita æterna ne cogitent quidem; futurumq; Dei regnum desperent? Videamus, oro, quibus casibus subiaceat, quibus periculis seruiat ancilla? vt cum didicerimus eam nec seipsam posse regere, seruitia nostra eius dominio subtrahentes; aliam cui meritò seruiendum sit, inquiramus. O quàm multos eius amatores subito grauis ruina oppressit; fulmen perculit & incendit; perdidit; naufragia; Charybdis vorax absorbit; gladius ingulauit? Et hanc miserum dolore amittentes vitam, illam penitus inuenire non possunt. Ad illam enim vitam non pœna perducit, sed causa. Vno denique eodemq; pœnarum genere, & innocentibus salus æterna confertur; & delinquentibus pœna irrogatur.

Hæc & his similia cum Marcus persequeretur, cœperunt omnes, qui aderant, Deo gratias agere; fundentesque lachrymas, pœnitentiam præ se ferre, quòd charitati Dei carnis amorem prætnlissent; atque ab agone martyrij ausi fuissent animos reuocare sanctorum. Cumq; omnes, qui ad decipiendos sanctos venerant, vnanimiter crederent Christo; Nicostratus cum coniuge sua vrgebat, dicens; Non capiam cibum neque potum, nisi mysterium Christianæ religionis mihi fuerit traditum. Cui sanctus Sebastianus dixit; Muta dignitatem tuam; & incipe magis Christi esse protoscriniarius, quàm præfecti. Audi itaq; consilium meum; & omnes quos carcer includit, & vincula tenent atq; ergastula conficiunt; in vnum redige. Quod cum feceris, antistitem sacræ legis adhibebo, vt cum omnibus, qui credere voluerint, mysteria sancta suscipias. Si enim diabolus Christo sanctos suos auferre conatus est & conatur; quanto magis nos pietatis argumento hos, quos diabolus iniuste lucratus est, curare debemus; & suo restituere creatori? Ad quæ Nicostratus ita respondit; Quomodo iniquis & criminosis possunt sancta committi? Sebastianus ait; Saluator noster propter peccatores suam dignatus est mundo exhibere præsentiam; ostenditq; mysterium, per quod peccata & crimina omnia hominibus auferantur; & virtutes Domini conferantur. Inter initia igitur conuersionis tuæ hoc munus primum si tu Christo præstiteris, aderit tibi remunerationis eius præmium, corona martyrij; habens secum virtutū omnium immarcescibiles flores, æternæ vitæ gaudijs profuturos. His auditis; Nicostratus protoscriniarius abiit ad Claudium Commentariensem; iussitq; vt reos omnes in vinculis detentos, ad domum suam adduceret, dicens; Proxima sessione omnes discutiendi sunt; & volo, vt cum illis Christiani, qui apud me sunt, præsto sint; nè quisquam discussioni prætoris desit. Igitur cum omnes ad domum protoscriniarij perduci adstarent catenarum nexibus vincij hoc modo eos vir Dei Sebastianus alloquitur;

Marci præ clara adhortatio.

Cur sæuiat diabolus in pios.

Fallacia vitæ huius.

Martyrum cognati credunt in Christum.

Sebastiani sermo ad victos.

plicio.

plicio, ad gaudia votiua reuocatur. Egit enim per suos satellites hostis iniustus, vt animos militum Christi, ad virtutum culmen erectos, euerteret? & in ipso perfectionis fastigio positos, in cœnum conabatur demergere inferorum. Hac de causa incaluit animus, hostium dimicatione prouocatus; vt vos, quos iam lucratus fuerat inimicus, de eius captiuitate tollentes, vestro creatori reddamus. Diabolus enim nec dominus vester, nec creator, nec pater esse dinoscitur? Deus autem, & pater, & Dominus, & conditor vester esse comprobatur. Itaq; si hunc relinquentes, ad illum abiistis, qui vester est atrocissimus hostis, adeo vt ad mortis æternæ poenas vos adducere, & ad hunc lethalem exitum impellere conatus sit: quanto magis ad eum redire iam debetis, qui vnicum filium suum passioni & morti tradidit, vt nos ab æternis poenis & morte liberaret? Hæc & id genus alia dicente sancto Sebastiano, illi se cum lachrymis in terram prostrauerunt, & flexis genibus cœperunt cordis mugitum edere, seque peccasse & impiè egisse penitentia vocibus confiteri? atque amaras fundentes lachrymas, Christo se velle credere magnis clamoribus personabant. Tunc beatus Sebastianus iubet eos omnes à carnarum vinculis absolui.

Deindè abiit ad sanctum Polycarpum presbyterum, vbi ille persecutionis causa latabat, & narrauit ei omnia quæ gesta erant. Quibus auditis, sanctus Polycarpus gratias egit Deo, & vnà cum eo venit ad domum Nicostrati protoſcrinarij? vidensq; turbas credentium, salutauit eos cum omni gaudio, dicens: Beati vos omnes, qui audistis vocem Domini nostri Iesu Christi, dicentis: Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego vos requiescere faciam. Tollite iugum meum super vos, & discite à me, quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris: iugum enim meum suauis est, & onus meum leue. Itaq; vobis fratres nostri, quos baptismatis vnda diluet, & consecrando Deo omnipotenti charissimos filios faciet, hanc ob causam, quòd à proposito suo sancto reuocare conati estis beatissimos milites Christi, opus erat penitentia; vt per ipsam ad indulgentiam veniretis. Nunc autem quando ad tantam gloriam accessistis, vt etiam ad passionem, à qua alios reuocare voluistis, vos ipsi desideratis gratis & libentibus animis properare? sciat vos & obtinuisse veniam, & palmam esse adepturos. Vetus hoc artificium Christi est. Nam ille, qui vas electionis eius est, & quem voluit magistrum esse gentium, non solum credentium animos à fidei proposito retrahere, sed etiam volentes ad Christum accedere lapidibus obruebat? Atque hunc ipsum nobis Dominus Apostolum donauit, tribuitq; nobis ex Saulo Paulum, ex apostata fecit Apostolum, atq; ex persecutore suæ Ecclesiæ doctorẽ dedit. Idemq; amator passionis effectus est, qui persecutionis author extiterat? & qui in alienis afflictionibus prius gratulabatur, in suis postmodum persecutionibus gloriatur est. Qui ergò hanc in Apostolo suo virtutem tum exercuit, ille nunc quoque vos de inferorum penetralibus, & ex ipsis draconum faucibus captiuas animas vestras eripuit, vobisq; à tenebris ad lucem remeantibus, æternæ vitæ ianuam patefecit.

Quia ergò dæmones omnes, qui filij tenebrarum sunt, contristantur, & omnes sancti Angeli, qui sunt lucis filij, gratulantur? accedat vnusquisq; & det nomen suum, hodierna die vsq; ad vesperum præcurrente ieiunio, vt festinum baptismatis sacramentum, opportunum tempus inueniat. Iustum est enim, vt luce mortali à mundo abscedente, ad nostras mentes lux immortalis accedat, & in huius seculi cœno volutatos, & cæcæ noctis caligine iacentes in loco tenebrarum, nos aqua sanctificationis ablutos sanctificet, qua mundati iam & synceritatem induti, alacres pergamus ad Christum.

Multi dant Christo nomina sua.

Hæc & his consimilia pertextente sancto Polycarpo, omnes gauisi sunt, & vnusquisq; nomen suum etiam prius, quàm interrogatus esset, festinabat offerre. Cumque hæc agerentur, venit Claudius Commentariensis ad Nicostrati domum, dixitq; ei: Vehementer præfectura commota est, quòd personas reorum tuæ domus custodiæ tradi iussisti? hac de causa suis te ad spectibus iussit præfectus presentari? tu videris, quale illi interrogatus sis responsum redditurus. Ingressus itaque Nicostratus ad præfectum, cum interrogatus fuisset, cur eas personas, quas carceris claustra retinebant, suæ voluerit domus mancipari custodiæ, respondit: Amplitudinis vestrae iussu Christianorum intra domum meam custodiendas suscepi personas, quibus vt terrorem passionis incuterem, reorum illos feci sociari personis, vt si iussioni vestrae, nostræque persuasioni sua sponte consentire nolint, saltem alieno experimento consentiant, metuantque ne similis eos poena

Nicostratus adit præfectum.

Matth. II.
Oratio S.
Polycarpi
ad baptizandos.

S. Paulus
ex persecutore
Apostolus.

poena concludat. Libentissimè hæc audiens præfectus; dimisit eum à se, dicens: Magno te à parentibus eorum munere affici curabo; si per te illis filij incolumes fuerint restituti. Reuertens itaque ad domum suam Nicostratus cum Claudio Commentariensis; cepit ei referre omnia, quemadmodum sanctus Sebastianus cum sit amicus Imperatorum, sit etiam Christianissimus; & in eruditione diuina perfectus; & ut animos Christianorum sua exhortatione corroboraret; satisque idonea persuasione docuerit vitam hanc fugitiuam & imaginariam esse; ita ut ubi teneri putatur; abscedat. Narrauit præterea, quomodo veniens repente lux è caelo, perlustrarit eum; utque vxorem eius, quæ sex annis muta fuerat; loqui fecerit. Cum hæc exponeret Nicostratus Claudio; corruit ad pedes Nicostrati Claudius, dicens; Ex amissa coniuge duos filios habeo, quorum alter hydropis morbo fatigatur, alter diuersis vulneribus opprimitur; rogo te; ut illum iubeas eos visitare. Non enim dubito, quin ille, qui potuit facere, ut post sex annos loqueretur vxor tua; efficere etiam possit, si voluerit, ut ad filios meos sanitas redeat. His dictis, proripuit se domum, fecitque inter manus adduci filios suos; & introducens eos in ædes, ubi erant sancti Dei; proiecit se ad pedes eorum, dicens; Nulla penitus dubitationis signa in corde meo resident, sed toto pectore credens Christianum, quem vos colitis, esse verum Deum, attuli huc duo pignora mea; nihil habitans, quin possint per vos à mortis periculo liberari. Dicunt ei omnes simul viri Dei; Omnes, quos hic hodiè aliqua tenet infirmitas, mox ut Christiani fuerint facti, sanabuntur. Cumque clamaret Claudius, credere se & desiderare fieri Christianum; iussit sanctus Polycarpus presbyter; ut darent vniuersi nomina sua. Primus itaque omnium dedit nomen suum Tranquillinus, pater Marcelliani & Marci; Post hunc sex amici eorum; Ariston, Crescentianus, Eutychanus, Urbanus, Vitalis & Iustus. Et post hos Nicostratus cum fratre suo Castorio, & Claudius Commentariensis; & post hos filij Claudij; Felicissimus & Felix. Inde Martia, mater Marcelliani & Marci; & Symphorosa vxor Claudij; & Zoë Nicostrati coniunx. Post has familia omnis, quæ erat in domo Nicostrati, animæ promiscui sexus & ætatis trigintatres. Postremò vinciti omnes, è carceris squalore adducti; numero sexdecim.

Igitur omnes isti, simul animæ sexagintaquatuor, à sancto Polycarpo presbytero baptizati, & à sancto Sebastiano suscepti sunt. Fœminarum autem matres spiritales factæ sunt Beatrix & Lucina. Primos itaque Claudij filios, hydropicum vnum & alterum vulneribus plenum, mox ut in nomine Trinitatis intinxit, ita sani de fonte leuati sunt; ut nec signum in eis alicuius morbi præteriti remanserit. Post hos autem infantulos Tranquillinus adductus est, ad eò podagra & chiragra constrictus; ut vix, sicut supra dictum est; manibus portaretur. Hunc cum exuerent indumentis, & ille intolerabili se diceret torqueri dolore, interrogauit eum Polycarpus presbyter, num ex toto crederet vnigenitum filium Dei, Dominum nostrum Iesum Christum; posse ipsi salutem cõferre, & omnia condonare peccata. Si ita credis Tranquilline, inquit; ore proprio edicito. Tranquillinus respondit; Ego indulgentiam solam peccatis meis dari & desidero, & opto, & credo. Cæterum si post baptismatis huius sanctificationem in doloribus permanserò, non potero ramen de fide Christi vltèriùs dubitare. Probauit enim, & ex toto corde credens, in mente mea consensit; quòd filius Dei sit Dominus Iesus Christus, qui potest & animabus & corporibus salutem tribuere; & à morte perpetua ad vitam æternam reuocare. Hæc cum dixisset voce magna, omnes sancti præ gaudio lachrymas fuderunt; rogantes Dominum; ut fidei eius fructus ostenderetur. Sanctus igitur Polycarpus confessor & presbyter, mox ut eum Chrismatibus liniuit vnguento; interrogauit eum, si crederet in patrem & filium & spiritum sanctum. Statimque; ut respondit; Credo; resolute sunt manus eius, quæ erant nodosæ; & genua simul, plantæque; pedum eius ita sunt incolumes redditæ; ut velut paruulus renouatis pedibus suis in fontem descenderet, clamans ac dicens; Tu es Deus vnus & verus, quem miser iste mundus ignorat. Hoc itaque ordine suo baptizato, vniuersi, prout congruum erat, baptizati sunt, & per decem & sex dies, qui supererant dilationi, quam meruerant, in Dei laudibus perdurantes, ducebant dies & noctes in hymnis & canticis; & quasi fideles milites parabant animos suos ad dimicandum pro Christi nomine, in martyrio bellaturi; ita ut & mulieribus & infantulis amor ferueret martyrij; & inuicem se ad confessionem sancti nominis; contra diabolicas acies communirent.

Claudius
Comm.
tariensis
credit.

Dant sua
nomina ba
ptizandi.

64. baptizati
zantur.

Præclara
miracula ex
baptismo.

Chrisma iã
olim adhi
bitum in
baptismo.

Tranquillinus agit cū præfecto.

Diebus itaq; acceptæ dilationis expletis, Agrestius Chromatius, vrbis Romæ præfectus, ad se Tranquillinum, Marcelliani & Marci patrem, venire iubet? quem cū de suorum sententia filiorum inquireret, Tranquillinus respondit; Ad referendas beneficijs tuis gratias, nullus mei oris sermo sufficit? Nisi enim currentem sententiam frenæ vestri moderaminis tenuissent, & ego filios amissem, & me patrem filij non haberent. Congratulantur mihi omnes, quos paternus tener affectus, & pungit charitatis stimulus; etiam tua, nī fallor, mihi congaudet celsitudo, quando morituris vita collata est, anxij lætitia reddita; sollicitis securitas restituta. Tunc præfectus existimans filios eius suis velle idolis inclinare ceruices, ait; Venite ergo postero die, vt debita numinibus thura ponant filij tui; per quæ & tu filijs serueris incolumis, & tibi illi condonentur. Audiens hæc Tranquillinus, dixit; Illustrissime virorum, si examinis tui erga me & filios meos libram æqua velis lance expendere; agnoscere poteris hoc Christianum vocabulum magnæ esse virtutis. Præfectus ait; Insanis Tranquilline. Tranquillinus respondit; Hucusquæ insaniam passus sum & animi & corporis? sed statim vt credidi CHRISTO; & animi mei & corporis recepi sanitatem. Præfectus dixit; Vt ego video, ad hoc inducias sceleratis filijs tuis dedi, vt non solum tu illos ab errore non reduceres, sed illi te suis erroribus irretirent. Tranquillinus respondit; Per gloriam tuam, nomen ipsum erroris discede, & vide quæ opera erroris nomine appellanda sint. Præfectus dixit; Tu dic potius, in quæ opera nomen erroris competat.

Insignis cōfutatio forum decorum.

Tranquillinus respondit; Primus error est, viam vitæ relinquere; & per viam mortis ingredi. Præfectus dixit; Et quæ est mortis via? Tranquillinus respondit; Non tibi videtur via mortis esse, mortuis hominibus deitatis nomen imponere; & figuras eorum in lignis & lapidibus adorare? Præfectus ait; Ergo non sunt dii, quos nos colimus? Tranquillinus respondit; Certè pro dijs habendi non sunt, de quibus in publicis codicibus legitur, & quàm malè nati sint, & quàm iniquos, crudeles, sceleratos parentes haberint; & quàm flagitiosè, iniuste, fraudulenter vixerint; & quàm deniquè miserabiliter mortui sint. Num antè quàm Saturnus Cretensis imperaret, & filiorum suorum voraret carnes? Deus in cælis non erat? An verò Creta insula suum habuit regem; & cæli non habebant Deum? Nimiùm profecto errant, qui putant Iouem filium eius cære tonitrua; imperare fulminibus homuncionem, in quo malitia & libido regnabant. Quem non ille persecutus est, qui patri suo non pepercit? aut quibus sordibus pollutus non est, qui germanam sororem suam accepit vxorem? In foro, in plateis, in domibus & vbiuis locorū quotidie legitur iactare se sordidissima luno, quod Iouis & soror & cōiunx sit rapti quoq; Ganymedis turpissimus atque incestuosissimus honor ab ipsis Iouis cultoribus non negatur. Non igitur errare te credis, vir clarissime, qui tales colis, quales Romanæ leges pro ratione criminum iubent pœnis subdi? & relicto Deo omnipotente, qui in cælis regnat, lapidi dicis, Deus meus es tu; & ligno dicis, Adiua me?

Ethnicorū in Christianos calumnia.

Præfectus dixit; Posteaquàm cœpistis deos blasphemare, & à cultura eorum recedere; diuersis cladibus Romanus orbis opprimitur. Tranquillinus ait; Non ita se res habet. Nam si Liuij Decades recenseas, inuenies illic dæmonibus sacrificantis vna die amplius quadragintaduo Romani exercitus millia cecidisse? nec illud te fugit, vt Galli etiam Capitolium ferè occuparint; & omnem Romanam manū suis ludibrijs subiecerint. Multiplices fames, & inenarrabiles diuersasq; captiuitates, varias cædes Romana vrbis perpeffa est antè, quàm homines vnum colerent Deum. Nunc verò quando inuisibilis & verus Deus cœpit à credentibus coli, aucta pace Romanum exultat imperium? sed interim tamè, quod peius est, Deus qui hoc præstat, non agnoscitur; & creaturæ adscribitur; quicquid à creatore præstat. Præfectus dixit; Si ille colendus est, qui hominibus multa largitur commoda, nemo solè iustius pro Deo habebitur? qui suo aspectu terræ viscera vegetat, vt semina suscepta parturiat, & genuinæ sobolis grana in culmen producat? idemq; cunctis nostræ salutis vrbis & vrbatibus & lumen, & instaurationem, & vigorem tribuit. Tranquillinus ait; Et in hoc quoq; error est infinitus. Nam si quisquam hodiè per seruum suum clientibus suis conferat quod rogatur, infinita stultitia est, si neglecto illo, qui præstitit, seruus honoretur, per quem præstitit. Et vt aliquam huius dicti adhibeamus similitudinem, num tibi nauibus alimenta aduentibus gratia potius referenda videntur, quàm regibus? Si igitur non nauibus, sed regibus annona apportata adscribitur? quanto magis vni Deo nostro gratia agenda sunt, cuius nutu & clemen-

elementa hæc nostris vñsibus inseruiunt, & sol ipse quotidie terræ marique & occumbit & oritur? Præfatus ait; Si ergo vnus idemq; inuisibilis est, quem colitis? Christum, quem Iudæi crucifixerunt, non colitis? Tranquillinus respondit; Rectè hæc inquireres, si credere constituisses. Incredulis autem vanum videtur omne, quod nolunt. Semel etenim in præceptis lapsa voluntas mortalium, quicquid ipsa vituperat, ab alijs quoque vituperari vult laudari item ab omnibus, quod ipsa probat? sed sapientes pro merito suo vnicuique rei aut vituperationem, aut laudem adhibere nituntur.

Præfatus dixit; Ego de Christo vestro interrogo; Quod ergo hisce oculis non videtur, si id solum à vobis colitur, cur Christum colitis, qui & visus, & auditus, & interrogatus est, & omnia quæ humanæ fragilitati competunt, in eius passione leguntur esse completa? Tranquillinus respondit; Audi tu similitudinem, & intellige veritatem. Si hodie annulum tuum, gemma preciosa insignitum, videas in cloaca aut sterquilinio volutari, & ad eum extrahendum mittas seruos tuos? illi autem non modò illum non queant apprehendere, sed & seipsos interea inquinant? postea verò tu ipse positus sericis, quibus indutus es, vestibus, seruilem te tunicam induas, & descendens in cloacam, mittas manus tuas in stercurus, vt annulum aureum vnà cum gemma recuperes? an non illo recepto præ gaudio amicos tuos inuitabis ad epulas, & ob extractum è cloaca & sordibus annulum gemmamque lætaberis?

Elegans si-
militudo.

Præfatus dixit; Cuius rei causa hæc adduxisti similitudinem? Tranquillinus respondit; Vt ostenderem tibi, vnum Deum inuisibile nos colere. Præfatus dixit; Et quid sibi vult annulus, quid aurum, quid gemma in stercore volutata? Tranquillinus respondit; Aurum, corpus hominis? gemma verò, anima quæ in ipso inclusa est corpore. Corpus ergo & anima vnum hominem faciunt? sicut aurum & gemma vnum efficiunt annulum. Sed quemadmodum tibi preciosus & charus est annulus, ita vel centuplo preciosior est Christo anima hominis. Tu misisti seruos, vt annulum è sordibus leuarent, nec eum tamen vlla ratione extrahere potuerunt? ita & Deus misit prophetas suos, de celo loquens ad eos, vt humanum genus è cœno huius mundi educerent? at nullo pacto, nulla id instantia facere potuerunt. Tu posuisti vestes aureas, & seruili sumpto habitu, descendisti in cloacam, manusque tuas misisti in sordes, vt annulum inde eriperes? sic & diuina Maiestas suo se splendore exiit, non tamen superna deserens, & induit se seruili nostri corporis indumento, atq; huc in cloacam huius mundi è celo descendens, misit manus suas in sordes passionum nostrarum, & passionem, quæ nostris debebatur meritis, in se suscipiens, gloriæ nos suorum reddidit digitorum. Nam qui per incredulitatem volutabamur in squaloribus mundi? per fidem abluti à sordibus, diuinis sumus manibus, vt ille tuus annulus, restituti. Interea verò, si qui serui tui, dum te in seruili cererent habitu, suum negassent dominum, an non iure vt rebelles occidi potuissent? Ità nimirum, qui negant Christum Dominum suum, propterea quòd à Maestate sua se exinaniuit, formam serui accipiens, haudquaquam poterunt æterni ignis poenas euadere. Atque ideò nobis, qui in eum credimus, æterni fontis vnda subuenit, vt ignis sempiternus à fonte perenni vincatur, & infidelitatem fides superet.

Anima ho-
minis Chris-
to chasis-
sima.

Præfatus dixit; Vt video, non vt filios tuos ab hac intentione tollereres, poposcisse probaris inducias, sed vt has aniles fabulas ad nostra tribunalia meditatas adferres. Tranquillinus ait; Non meditantur discipuli Christi, quid in conspectu iudicum prosequantur. Sic enim præmonuit nos Dominus, dicens; Quando potestatibus huius mundi vos Matth. 10. causa mei nominis trademini, nolite cogitare, quomodo aut quid loquamini? dabitur enim vobis in illa hora diuinitus, quid dicatis. Non enim vos estis qui loquimini? sed spiritus Dei, qui loquitur in vobis. Non ergo meditando ego, sed credendo inueni creatorem meum? & qui eram podagrigo & chiragrigo dolore contractus & constrictus, mox vt in Christum credidi, instar pueruli omnium membrorum meorum recepi sanitatem. Constat ergo apud animum meum, illum me creasse, qui me renouare dignatus est, & sicut mihi dedit restorationem corporis, ita quoque animæ post hanc vitam se daturum promisit, si tamen non dubius vel timidus hominum terroribus frangar? sed in eius confessione perdurans, fidem integram, quam ille mihi præstitit inuenire, conseruem. Præfatus dixit; Ignoras Tranquilline, quàm atrox inuictissimorum principum in Christianos ira seuiat? & ideò quasi securus, quod tibi videretur, prosequeris. Tranquillinus respondit; Stultus timor est, quo plus humana timetur quàm diuina indignatio.

rio. Quæro te, si in medium canum latrantium veniremus, qui nos vano furore perciti morsibus appetent, possent ne illi ex animis nostris tollere hoc ipsum, quod homines sumus rationales, cum sint canes insani & nulla ratione præditi? Ità ergò etiam illi, qui nobis rectè credentibus irascuntur, seuire quidem possunt & inferre iniusta supplicia; at nunquam tamen de cordibus nostris id auferre possunt, quòd Dominum Iesum Christum & creatorem nostrum esse credimus, & redemptorem ac instauratorem nostri generis esse gaudemus.

Tranquillinus nocte reuocatur ad præfectum.

Tunc præfectus iussit eum recipi à commentariensibus, dicens; Proxima te audiam sessione. Post hæc mittens clanculò, iussit eum nocte ad se adduci; & offeres ei immensum pondus auri, dixit; Indica mihi medicamentum, vnde tibi sanitas comparata est. Tranquillinus ait; Scias grandem iram & furorem Dei illis impendere, qui gratiam eius vel vendij vel emi debere existimant. Itaque si vis podagræ absolui dolore, crede Christum filiù Dei esse, & liberaberis; & sicuti me vides; ita tu quoque saluus eris. Ego quidem vix manibus deferebar; & vndecim annis per omnes neruorum iuncturas in corpore meo dolorum nodis constrictus, alienis manibus cibum ori meo ad mortem ægrè capiebam. Illicò autem, vt Christum verum Deum esse credidi, salutis meæ gaudia recepi; & sum nunc incolumis; quia verum Saluatorem agnouì. Tunc præfectus dimisit eum, dicens; Adduc eum ad me, qui te sanum fecit; vt si mihi promiserit salutem, possim & ego fieri Christianus. Mox itaque Tranquillinus veniens ad sanctum Polycarpum presbyterum, dicta gesta que omnia illi enarrauit; ducensque illum in domum præfecti, occultè eum eius ad spectibus præsentauit. Cui Præfectus ait; Licet grauis animaduersio principum Christianis infesta sit, tamen spe recuperandæ salutis offeram vobis, quicquid illud est, vsque ad dimidium bonorum patrimonij meij; si ab hac nodositate condylorum corporis mei mēbra fuerint soluta. At sanctus Polycarpus subridens, ait; Potens est Deus & Dominus Iesus Christus, & ignorantia tuæ veritatis valuas aperire; & ostendere tibi; quòd ipse sit corporis tui instaurator. Nam pecuniam qui vel offerunt, vel oblatam accipiunt, non solùm nullam dolentibus conferunt medicinam; sed etiam sibi ipsi morbum insanabilem adducunt.

Præfectus fit catechumenus.

Dicit ei Præfectus; Dic ergò mihi quid faciam; vt consequi valeam quod spero. Respondit Polycarpus; Si credideris ex toto corde tuo, vt credidit Tranquillinus; saluus eris. Dicit ei Præfectus; Quo ordine debeam credere, explicato. Tunc sanctus Polycarpus catechizauit eum, indixitque ei triduanum ieiunium; & accito ad se sancto Sebastiano, tribus diebus & noctibus cum eo ieiunauit; orabantque pariter cum lachrymis, vt fidem nominis sui in salutē volentis credere Dominus demonstraret. Igitur cum dies tertia, quæ constituta erat, aduenisset, ad domum sustententis Præfecti veniunt simul properantes; eamque ingressi, dixerunt; Pax fidei tuæ. At ille resalutauit eos officiosissimè; & hortatus iuxta se sedere, dixit; Ex ore Tranquillini egressa oratio; oculorum meorum assertione declaratur. Vidi enim hunc sanissimū, quem podagrigo noueram dolore contractum; à quo genus medicamenti, vnde curatus esset, inquirens; tale ab eo responsum accepi; Dum fidem meam in idolis ponerem, debilis effectus, & nimia sum infirmitate contractus; at vbi vnum Deum in cælis didici ostensione Christianorum, abnegavi vniuersa; quæ sine causa colueram; & fidem animi mei Christo tradidi. Mox autem vt vnum & verum Deum in cælis regnare confessus sum, statim omnis, quæ vndecim annis carueram, ad me reuersa est sanitas; & infirmitas omnis à me separata. Hæc ego audiui auribus, probaui oculis, corde credidi; superest, vt quod fecistis Tranquillino, etiam mihi præstetis; vt possim corporis recipere sanitatem. Polycarpus presbyter dixit; Si transeuntes dolores anima hominis non suffert; quid de illis doloribus actura est, quibus nullus vnquam accedet finis, nulla datur omnino successio? Nam hi dolores momentanei illorum dolorum quandam referunt imaginem; & quantum interest inter ignem viuum & pictum, tantum distat inter dolores quos nunc patitur corpus, & illos quos anima passura est; si ignara creatoris sui, præsentis vitæ munus expleuerit. Age ergò nobiscum prius de illis doloribus; & esto de illa pœna sollicitus, quæ habet ignem semper ardentem; & vermem perpetuò rodentem.

Acerbitas poenarum apud inferos.

Præfectus & eius filius dant nomina sua.

Tunc Chromatius Vrbs præfectus cum vnico filio suo Tiburtio dedit nomen suum, dicens; In hoc de fide mea certos vos esse conuenit; quòd etiam filium meum vna mecum Christianum fieri exopto. Cui Sebastianus dixit; Vide nē sola recuperandæ sanitaris

nitatis spe ductus, te Christianum cupias fieri? sed potius spe vitæ æternæ mentem tuam expurges ad intuendam veritatis rationem. Nisi enim agnoueris, quis sit creator tuus, non poteris salutem inuenire quam quæris. Chromatius dixit; Ergò rusticos & simplicissimos homines non videmus esse Christianos? ita vt inter mille viros vix vnum reperias, qui sit vel dicendi arte instructus? Num hi omnes ad hanc veri inquisitionem peringere potuerunt, cum fierent Christiani? Sebastianus ait; Hoc responsum tuum affirmat nostræ partis assertio. Nam ab origine mundi cum rusticis & pastoribus ouium Deus sermonem habuit; & in fine seculorum non elegit Grammaticos & Oratores, sed simplices & piscatores; eis que tradidit sui notitiam. Chromatius dixit; Cur ergò me dicis prius debere agnoscere, quis sit creator meus, quem nisi cognouerim, salutem inuenire non queam? Sebastianus respondit; Quia multos deos deasque coluisti? quos nisi à corde tuo excluderis, & imagines eorum confregeris, vnumque verum Deum cognoueris, vitam & salutem consequi non poteris. Chromatius dixit; Indica ergò mihi, quis est vnus & verus Deus?

Sebastianus ait; Si seruum tuum ad hauriendam aquam miseris, dum ad fontem venerit, adspicit prius, nè quæ sordes intus lateant in lagena, nec est ausus aquam in eam mittere, nisi mundatam à sordibus viderit? Nos igitur quo pacto veritatis fontem tibi trademus, nisi prius ab omni idolorum squalore & spurcicia te feceris alienum? Chromatius dixit; Et quo ordine ab his potero alienus effici? Sebastianus ait; Fac nobis potestatem idola omnia, quæ intra domum tuam inuenerimus, lapidea quidem confringendi, lignea comburendi; aerea, argentea & aurea conflandi; & precium eorum pauperibus distribuendi. Chromatius dixit; Et cum hæc feceritis, quis mihi indè fructus accedet? Sebastianus respondit; Omnium neruorum tuorum, quorum nodositate confringeris, mox consequeris sanitatem; & quasi nihil vnquam doloris senseris, ita pedibus currere incipies, & agnoscere, quod inimicos salutis tuæ deos dilexeris; tuum verò parentem hunc esse, qui te statim vt eum nõ esse & colere cœpisti, instaurarit & saluum refituerit. Chromatius dixit; Nolite vos ipsos ad hanc iniuriam deponere, sed seruis meis præcipiam, vt ipsi vniuersa confringant. Sebastianus ait; Dubij, & timidi ac infideles si ea confregerint, inuenit facile diabolus per quacunque negligentiam eorum, occasionem lædendi eos? porro simul atque læsi fuerint, dicent infideles propterea læsos eos esse, quod idola confregerint. Non potest se tueri contra ictus sagittarum, qui lorica munitus non est. Galea enim & scuto & hasta vititur docta manus in prælio; vt ex armorum munimine sumat audaciam, quæ nescit terga vertere. Ità etiam illi, qui fidei scuto protecti sunt, & lorica tegminis Christi muniuntur; habentes galeam spei & salutis, turò in certamen descendunt. Pugnant enim acerrimè, & fortiter vincunt; quia contra inuisibilem hostem die noctuque infatigabiliter præliantur; & sunt membris omnibus tecti, fideque potius armantur quàm ferro. Chromatius dixit; Fiat voluntas Dei & vestra.

Tunc sanctus Polycarpus presbyter & sanctus Sebastianus præcingentes se, orauerunt; & post orationem plusquam ducenta idola confringentes, gratias egerunt Deo. Post hæc accesserunt ad Chromatium, dicentes ei; Confringentibus nobis idola, tu debuisti sanitatē recipere; nisi fortassis aliqua in animo tuo infidelitas inhæsit. Nos enim hoc apud nos indubitatum habemus, aut restare quippiam etiam nūm, quod necdum fractum sit; aut si omnia fracta sint, aliquid hære in animo tuo; quod nobis, quæsumus, euidentius manifesta. Tunc ille ait; Habeo cubiculum ex toto vitreum, in quo omnis disciplina stellarum ac mathesis mechanica est arte cōstruata; in cuius fabricam pater meus Tarquinius amplius ducenta auri pondera dinoscitur impendisse. Cui Sebastianus respondit; Si tu hoc integrum habere volueris; te ipsum integrum non habebis. Chromatius dixit; Quid enim? Mathesis ne aut ephemerides aliquo sacrificiorum ritu coluntur, in quibus mensium & annorum cursus certo numero per horarum spatia distinguuntur; & lunaris globi plenitudo vel diminutio, digitorum motu, rationis magisterio & calculi supputatione prævidentur? Polycarpus respondit; Illic signati sunt, quorum considerandorum ars inimica est Deo, cuius artis fallacis consultor atque conciliator, diuinæ veritatis remedia nulla consequitur; illicque signa sunt leonis, & capricorni, & sagittarij, & scorpionis, & tauri. Illic pleraque demonum monstrosa figmenta; ex quibus illa ars Deo inuisa cognoscitur. Hæc enim qui non ita recusant, vt

Pulchra sit
militudo.

Idola Præ
fecti con
fringuntur.

non solum ipsi ea non audiant, non colant, non credant, non teneant: verum etiam nec illos amicos habere velint, qui his nugis suum occupant peccus, Christiani non sunt. Omnia enim haec vana, ac deceptionis ministeria sunt: similitudo quaedam veritatis in eis est, non ipsa veritas.

Contra mathematicos validissime rationes.

Chromatius dixit; Quid quod non nunquam futura praenunciant? Sebastianus respondit; Haec omnia esse vanissima & falsa, Christo reuelante, cognouimus; quae tibi nunc manifestius aperiemus. Praeceptum nunc venire ad te Matheos doctorem, eiq; dicas illo tempore te a speris laborasse casibus; & inquiras quae stellae id tibi creauerint mali. Responsum eius proculdubio erunt talia, quod tempus illud a maligno Marte susceptum fuerit; aut Saturnus apostaticus regnauerit; aut annus tuus ex diametro susceptus sit, aut climacterica tibi in centro sint nata; reditusve fuerit cum malo, aut inuisibilis denique, aut in stigmate, aut immobilis circa te extiterit cursus stellarum. Haec & his similia cum dixerit, quaedam verisimilia & rationi quasi consentanea, quibus ea probet, adferre conabitur. Tu vero etiam alium consulas mathematicum, cui easdem ipsas horas idemque tempus tibi bonis exuberasse rebus dicas. Illic sane videbis etiam cum tibi rationabilia infinita proferre schemata, quibus doceat, illo tempore haec tibi bona euenire debuisse. Circulum enim tenet ex omni parte collectum, in quo multiplices ac varias causas contemplatur, ex quibus occasionem capiat dicendi ea, quae vult. Nam futura dum penitus prauidere non possunt; climactericas dicet, id est, naturae incerta perugia. Etenim coniecturis quibusdam mendacissimae artis suae, hominibus propria vota pronunciant, eaque confundunt per callidas verborum ambages: vt, si ab eis praedicta euenierint, sibi arrogant praescientiam; sin minus, ignauiam suam diuersis rerum necessitatibus excusare nituntur. Nam penitus, vt dixi, futura prauidere nequeunt.

Mathematicorum fallaces coniecturae.

Diuersis enim temporibus nati, vno naufragio perierunt; & vna hora dici vel noctis exorti, alter ad mendicitatem deponitur; alter ascendit ad regni gubernacula. In vno praelio innumerabilis multitudo prosternitur, & vno die, immo eadem puncti atomi duae natae si sint foeminae; altera pudicissima; altera impudica euadit. Vtrisque igitur si stellae meritum contulerunt; nec meretrix vituperanda est; nec casta laudanda. Certè legumatores & principes, scitorum suorum prauaricatores puniunt; & ideo forum, ideo iudex, ideo iura; vt iusti recte laudentur, & iniusti merito puniantur. Sed nec hoc quidem otiosum existimes, quod te ipsum necdum saluum conspicias. Nam si ex toto inimici humani generis superstitiones & caeremonias abijceres; in teipso quod verum est didicisses. Audiens haec Chromatius, dixit; Verus est Deus ille, qui vos tales probatur habere cultores. Nam omnis sermo vester ita rationibus affluit; vt & pecudum mentes ad assentiendam permouere possit. Itaque ne saluti meae impedimento sit; etiam hoc ipsum, quod ad ornatum domus meae visus sum excepisse, prorsus dissipetur. Credo enim, & haec fides mea est, quod ijs omnibus, quae lex Christiana abominatur ac prohibet; a me penitus segregatis; & praesentem salutem consequi merear, & futuram. His auditis, filius eius Tiburtius dixit; Nulla patior ratione hoc opus praecipuum & incomparabile destrui; ne tamen paternae saluti videar esse contrarius, adferantur duo clibani, & accensi ante ianuam cubiculi praeparantur, vt vbi dissipatum ab eis fuerit, & pater meus non receperit sanitatem; ambo in singulos clibanos demergantur. Audiens haec pater, prohibebat fieri; sancti vero non solum non metuebant intentatum exitum; verum etiam praeparari clibanos constanter hortabantur. Deinde accesserunt ad vniuersa idola crystallina & vitrea; & omne illud opus affabre elaboratum confrugerunt.

Praefectus & animo & corpore fit sanus. Credit etiam Tiburtius.

Atque ecce repente inter frangendum apparuit ante oculos Chromatij iuuenis, cuius facies flammeo radiabat aspectu, & dixit ei; Misit me Dominus Iesus Christus; in quem credidisti; vt omnium membrorum tuorum recipias sanitatem. Ad hanc vocem sanissimus redditus; coepit currere post iuuenem; vt eius pedes oscularetur. At ille dixit ei; Vide ne contingas me; quia nondum baptismatis sanctificatione te a sordibus abluit idolorum. Videns haec Tiburtius, aduoluitur pedibus sancti Polycarpi. Ipse autem Chromatius stringebat pedes sancti Sebastiani; & ambo vna voce clamabant; Vnus verus Deus Dominus Iesus Christus, omnipotentis Dei vnigenitus filius; quem praedicatis boni ministri eius. Tunc beatus Sebastianus dixit Chromatio; Sicut ipse nosti, principatum primae cohortis ago; sed vtrum sit militia hominis; nec scire velle iam olim decreui.

Ad

Ad hoc tantum sub chlamyde latere volui, vt nutantium animos erigerem, & vacillantes confirmarem; ne poenarum doloribus cederent, quos fides fecerat Christi bellatores. Tu autem amplissima potestatis apicem tenens, non potes teipsum vel a spectaculis subducere, vel a iudicandis negocijs absentare? Simulans igitur aegritudinem, postula tibi successorem, vt liber a mundi occupationibus, possis futurae vitae rudimenta suscipere; & secunda natiuitate regeneratus, aeterni parentis proles effici. Eodem itaque die misit ad amicos suos in palatio positos; per quos testimonialia scripta recipiens, tyrocinium diuinae militiae, antequam baptizaretur, suscepit. Quid hic ego commemorem, quam plenissimam fidei fuerit, quamque acri ingenio contra infidelium assertiones confiterit? In ipso sane initio, prius quam sacrosancti fontis vnda esset perfusus, mentis eius fides euidenter enituit.

Interrogatus enim si crederet, respondit, Credo. Item interrogatus, vtrum renunciatet omnibus idolis, respondit, Abrenuncio. Rursus sacerdote interrogante, num renunciatet peccatis omnibus, ille ait; Istiuc primum inquirere debuisti; antequam has aulas regis caelorum intrarem. Nunc autem reinduam me non baptizatus, vt prius omnibus ignoscam, in quos comoto fui animo; vt debitoribus meis Chirographa restituiam; & si cui quicquam vi abstuli, integre reddendum curem. Tum quoque dua mihi post uxoris obitum concubinae fuere, quas dotabo & maritis tradam; & omni seruitutis nexu expeditas, ingenuas efficiam, atque ita tum priuatim, tum publice actuum meorum nodos dissoluam; sicque demum promittam me renunciaturum cunctis diaboli peccatis, & mundi voluptatibus. Dicit ei Polycarpus presbyter; Beatiorum te caelestis vnda perfundet; quum ea, qua arbitrato tuo te dicis esse facturum, tota festinatione compleueris. Nam & Quadragesimae tempus idem baptizandis iniungitur; vt omnibus illis diebus discant renunciaturus se esse omnibus artibus inimicis, mundi que commercijs hi, qui verissimè volunt effici Christiani. Tunc Tiburtius iuuenis sapientissimus dixit; Pater, si tu tibi abdicandis negocijs tempus flagitas, ego qui adhuc suscepturus eram negocia fori, soli suscipiendorum voluntati renuncio; & qui futurus eram aduocatus ad agendas causas mortalium, amplectar Christianisimum ad exercendas angelicas actiones; cum vnus esse coepero ex eorum numero, qui aeternam percipiunt vitam, & efficiuntur caesidici sanctitatis. Tum complexus est eum beatus Sebastianus; cumque eum baptizasset sanctus Polycarpus, ipse pater susceptionis vel susceptor eius est factus.

Quadragesimae tempus.

Igitur dum pauci admodum transacti essent dies, omnibus a Chromatio mundi negocijs rite abrenunciatis, suscepit etiam ipse sancti baptismatis nouitatem, & cum eo de familia eius promiscui sexus mille quadringenti serui; quos omnes manumittens, donis egregijs instruxit; dicens eos, qui Deum incipiunt habere patrem, seruos hominum esse non debere. Erat id temporis Papa vrbe Romae Caius nomine; vir magna prudentiae & eximia virtutis. Imperantibus autem Carino & Diocletiano, primo remissior fuit in Christianos persecutio; quod Carinus haberet quosdam in amicitia; quos huius confessionis titulus decorabat. Porro occiso Carino ad Margum, consiliibus Maximo & Aquilino tam immanis orta est persecutio, vt nulli quicquam vel vendere vel emere liceret; nisi paruis quibusdam staruis, positus eo in loco, vbi emendi gratia conuentum esset; thura incenderet. Tum etiam circa insulas, vicos & aquas positi erant compulsores; qui neque molendi, neque aquas hauriendi potestatem facerent; nisi qui idolis libassent. Itaque ex sancti Caii pontificis consilio, Chromatius vir illustrissimus Christianos omnes in domum suam recepit; cunctosque ita fouit; vt nullus omnino sacrificandi necessitati succumberet. Verum quia tanta persecutionis extitit vis, vt opinio Christianae religionis ab eo susceptae celari iam non posset; meruit ex sacro rescripto Chromatius, vt medela gratia in Campano litore, vbi lati cespitis erat dominus, demoraretur. Fecitque copiam Christianis omnibus, cum ipso ire volentibus, eò commigrandi ad persecutionis rabiem declinandam. Tum verò orta est pia contentio inter sanctos Polycarpum & Sebastianum, quis in vrbe remaneret; & quis iret cum Chromatio; qui tam multos ad se receperat Christianos. Quibus ita altercantibus, venerabilis Papa Caius dixit; Dum ambo coronam passionis appetitis, populum Domini solatio destituitis; Vnde mihi videtur, vt tu frater Polycarpe, qui & factus dotij rectum tramitem tenes, & scientiae Dei repletus es donis, proficiscaris simul ad

Præfectus cum 1400. seruis baptizatur.

Saua persecutio.

confortandas credentium mentes, & animos dubios confirmandos. Quibus ille auditis, acquieuit; & blandum Papæ imperium æquanimitè tulit. Venit itaq; dies Dominica, in qua Caius pontifex agens quæ Dei sunt intra domum Chromatij, omnibus aggregatis, cunctos hac voce alloquitur: Dominus noster Iesus Christus præsciis fragilitatis humanæ, duos credentibus in se gradus constituit, confessionis scilicet, & martyrij; vt qui martyrij pondus se non posse ferre verentur, confessionis gratiam teneant; & concedentes laudem bellaturis Christi militibus; ac pro eius nomine pugnaturis, illorum solliciti curam gerant. Pergant itaque qui volunt, vnà cum filiis nostris Chromatio & Tiburtio; & mecum in hac vrbe qui voluerint, remaneant. Non enim nos terrarum spatia diuidunt, quos Christi gratia necit; nec absentiam vestrâ sentiunt oculi nostri; quæ interioris hominis vos intuemur adspicere. Hęc & his similia dicente Papa Caio, exclamauit Tiburtius voce magna, dicens: Obsecro te pater, & episcoporum episcopus; nê me patiaris terga persequentibus dare. Mihi enim valdè iucundum est & optabile, pro vero Deo millies, si possum, occidi; tantum vt illius vitæ dignitatem apprehendam, quam nullus mihi successor eripiat; & cui nulla tempora finem imponant. Tunc sanctus Caius, congaudens fidei eius, lachrymas fundebat; orabatq; vt omnes qui cum ipso remansissent, certaminis victores existerent; triumphum martyrij assecuti.

Papa, episcoporum episcopus.

Aliquor martyres Romæ permanent.

Alij abeunt.

Vide exercitia futurorū martyrum.

Tiburtij insignem raculum.

Remanserunt autem cum venerabili Papa, Marcellianus & Marcus, & pater eorum, vir clarissimus, Tranquillinus, itemque beatus Sebastianus, & iuuenis corpore pulcherrimus, sed pulchrior mente sanctus Tiburtius; tum quoque Nicostratus protoferinarius, cum fratre suo Castorio & coniuge Zoë, & Claudius etiam cum fratre suo Victorino & filio Symphoriano, qui fuit ab hydrops morbo liberatus. Hi soli, reliquis omnibus cum Chromatio proficiscētibus, in vrbe cum Caio pontifice remanserunt; qui Marcum & Marcellianum diaconij honore sanctificauit; Tranquillinum verò patrem eorum fecit presbyterum; & beatum Sebastianum, qui ad multorum profectum sub specie militiæ latebat, Ecclesiæ defensorem constituit; ceteros verò, subdiaconos fecit. Sed quia tutus nullus inueniri poterat locus ad latebram cõsouendam; morabantur omnes apud Castulum quendam Christianum, zetarium palatij, qui eiusdem palatij altissimo loco commanebat. Ea verò mansio idcirco idonea visa est, quòd & Castulus ipse cum omnibus suis Christianissimus esset; & lex de sacrificijs lata cum vbiq; suo seruore sequiret, in illos, qui palatio adhegebant, quia nec suspicio de illis esse poterat, minimè executioni dabatur. Morabantur ergo hi omnes, vt diximus, cum sancto Papa Caio apud Castulum; & diu noctuque gemitibus, fletibus, ieiunijs & orationibus occupati, orabant Dominum, vt digni haberentur tolerantia cõfessionis eius; & in numerum sanctorum martyrum admitti mererentur. Ascendebant autem ad eos occultè religiosi viri & feminae; quippe qui à sanctis diuersas sanitatum gratias impetrarent. Nam & cecorum oculi illuminabantur eorum precibus; & salus reddebatur ægotis; & de obsessis corporibus demones pellebantur.

Intercà dum hæc agerentur, transiens beatus Tiburtius, occurrit homini, qui de alto lapsus fuerat, & caput membraque omnia ita quassauerat, vt parentes eius non nisi de sepultura illius cogitarent; quibus ille flentibus dixit: Permittite me verbo vno illum alloqui; forsitan recuperabit sanitatem. Cumque omnes dedissent spatium, accessit iuxta eum; & dicta tradim oratione Dominica & symbolo super vulnera eius, adeò solidata sunt ossa eius, caputque & viscera omnia, adeoque factus est incolumis, quasi nihil malipassus esset. Hoc facto; coepit abire Tiburtius. Tenebant autem illum parentes eius, dicentes: Veni, & habe eum seruum, & omnia bona nostra tibi trademus cum eo; quandoquidem cum esset nobis vnicus, tu eum nobis ex mortuo viuum reddidisti. Quibus beatus Tiburtius respondit: Si ea quæ vobis dixero, feceritis; magni pendam mercedem sanitatis huius. Dicunt ei illi: Nos ipsos si seruos habere voles, contradicere non valebimus; immò verò optamus etiam, si ipse dignum iudicaueris. Tunc apprehensa illorum manu, duxit eos seorsum à turba, & indicauit eis virtutem nominis Christi; vidensque animos eorum firmos in timore Dei; perduxit eos ad Caium pontificem, dicens ei: Venerabilis papa ac diuinæ legis antistes, ecce quos per me hodiè Christus lucratus est; in quibus fides mea velut arbuscula nouella primum prorupit in fructum. Tunc sanctus Caius baptizauit iuuenem cum parentibus eius; gratias Deo referentem.

Verum

DE S. SEBASTIANO &c. MARTYRIBVS.

465

Verum quia prolixi nimis operis est prosequi ea omnia, quae per illos Christus fecit: ijs omissis, quomodo singuli ad palmam martyrii peruenierint, explicemus. Itaque beatissima Zoë cum in Apostolorum natali ad confessionem sancti Petri Apostoli oraret, ab insidiantibus paganis arctata, ducitur ad patronum regionis Naumachiae, & compellitur Martis paruae statuae, quae illic erat, thura incendere. Cui illa respondit: Mulierem Marti sacrificare compellis, ut ostendas Martem vestrum foeminis delectari. At vero si ille impudicissimae Veneri potuit pudorem eripere, mihi certe, trophaeum fidei in fronte gestanti, non poterit praeualere. Non enim ego contra eum luctor meis viribus, sed Domini mei IESV Christi freta virtute, & vos & illum pariter contemno. Tunc patronus regionis misit eam in custodiam obscurissimam, fecitque ut diebus quinque nec lumen videret, nec cibum possumque caperet: intentabat quoque illi minas famis & caecitatis, nisi dijs libaturam se promitteret. At qui eam clausam tenebant, vocem illius audiebant, Deum interim laudantis & benedicientis. Cum autem sex transissent dies, suggesterunt de ea Praefecto seueritatis qui iussit eam a collo & capillis in arbore excelsa suspendi, & sub ea fumum esse sterquilinio excitari. Statim ergo ut suspensa est, in confessione Domini emisit spiritum. Illi autem tollentes corpus eius, grandi alligatum saxo in Tiberim demerserunt, dicentes, ne Christiani corpus eius tollant, & faciant eam sibi deam.

Zoë orat ad confessionem S. Petri.

Dirè cruciatur.

Migrat ad Dominū.

Eius igitur celebrato martyrio, apparuit illa in somnis beato Sebastiano, indicans ei suum pro Christo susceptum martyrium. Quod cum Sebastianus alijs narrasset, in has Tranquillini voces prorupit: Foeminae nos ad coronam praecedunt, ut quid viuimus? Et octaua Apostolorum die ad beati Pauli confessionem accedens, sensit etiam ipse paganorum insidias, & a populo lapidibus obrutus, mortuus est, & corpus eius in Tiberim iactatum est.

Tranquillini caedes &c.

Nicostratus quoque & Castorius vnà cum Claudio & Victorino & Symphoriano, dum corpora sanctorum per ripas Tiberis quaerunt, tenti sunt, & ad Urbis Praefectum Fabianum perduci: qui eos hortabatur ut sacrificarent, diebusque decem minis & blanditijs cum illis agens, nihil prorsus mouere eos potuit. Suggestit igitur de illis Imperatoribus, qui iusserunt eos tertio torqueri: cumque nulla ratione tormentis cederent, lata sententia est, ut in medium mare praecipites mitterentur. Immensis itaque, confriti ponderibus, pelagi fluctibus dati sunt, ut in loco mundo inter aquas coronam martyrii reportarent. Atque ita fidelibus infideles insidiabatur, & iniquo furore eos persequerentur, adeo ut nec videre aequo eos possent animo, nec eorum ferre nomen.

Alij s. torquentur.

Interea sancto Caio episcopo Torquatus quidam se simulata fide sociavit, dicens se esse Christianum. Erat autem apostata, & homo fraudulentus in omni sermone, & callidus in omni commisso. Quid multa? Cum a beato Tiburtio viro nobili, erudito & sancto frequenter argueretur, quod capillos super apicem frontis, tonsoris arte componeret, quod assidue commessaretur, & ludendo pranderet, quod foeminarum ad speculum delectaretur, quod a ieiunijs & orationibus se subduceret, quod somno deditus, non interesset per uigil hymnos Deo nocturnis dicentibus: cum propter haec inquam, a beato Tiburtio acriter obiurgaretur, se eius monita simulat libenter accipere, egitque arte, ut orantem sanctum Tiburtium infideles comprehenderent, in qua comprehensione se quoque fecit teneri, & simul perducere ad secretarium iudicis saeuientis. Quod cum perducitur, Fabianus praefectus dixit ad eum, qui se arte tradiderat: Quis diceris? At ille respondit, Torquatus. Fabianus dixit: Quid profiteris? Torquatus dixit: Christianus sum. Fabianus ait: An ignoras iussisse inuidiosissimos principes, ut qui sacrificare dijs nolint, diuersis supplicijs macerentur? Torquatus ait: Hic magister meus est, & ipse me semper docuit, quod eum videro facere, me quoque facere necesse est. Fabianus conuersus ad Tiburtium, dixit: Audisti quid Torquatus asserat? Quid ad haec respondes? Tiburtius ait: Diu est, quod Torquatus se Christianum esse mentitur. Virtus enim ipsa sancti nominis grauius fert & molestè, suum nomen a non suis amatoribus usurpari. Reuera enim, vir illustrissime, hoc Christianum nomen diuinae virtutis est, sectatorum scilicet Christi, qui verè philosophati sunt, qui ad obtendas libidines fortiter dimicauerunt. Credisne vir illustrissime, hunc esse Christianum, qui in sui lenocinio molliendo capitis simbrias admittit, qui tonsorem diligit, qui scapulis molliter gestit, qui fluxum gressum improbo nisu distendit, qui neglectis viris, foeminas curiosius intuetur?

Torquatus, homo fraudulentus.

Vide fraudem apostatae.

Nun-

Obserua
quos Chris-
tus nolit
habere ser-
uos.

Nunquam tales pestes Christus dignatus est habere seruos suos. Verum quando hic se imitaturum me asseruit, iam tu ipse coram eum probabis esse mentitum. Nam qualis semper fuerit, nunc euidenter ostendit. Fabianus dixit: Consultius feceris, si saluti tuae prospiciens, principum decreta non spernas. Tiburtius ait: Ego vero saluti meae melius non consulo, quam ut deos deasque contemnens, vnum Dominum Iesum Christum Deum meum esse confitear. Torquatus dixit: Non solum ipse Christianus crudelis est, verum etiam decipit alios, persuadens & docens deos omnes esse demones: ipse autem cum socijs suis, cum quibus magicas artes exercet, diu noctuque incantationibus occupatur. Tiburtius dixit: Falsus testis non erit impunitus. Hic, quem vides, vir illustrissime, malitiae suae curis exestuans, nullam aliam ob causam Christianis se adiunxit, nisi ut nobis Christianum se fingeret, & alij fidelissimum mentiretur. At ego reprehendebam in eo Cycopleam edacitatem, emergentem de vino putorem, & sepultam diuini nominis sanctitatem. Ebruius patiebatur sitim & esuriem vomens, nec ut Christianus, sed ut Antonianus quondam ille conuiuator, edebat, potabat, vomebat, & nunc Christianos arguit, Christianosque accusat, & in eos mitem iudicem incitans, gladium nolenti porrigit, utque demonibus ceruices inclinemus, hortatur.

Prou. 19.

Egregia Ti-
burtij con-
stantia.

Videmus votum tuum, videmus cruenta consilia, & scelerala arte verborum conflata tui pectoris venena intuemur. Accingere ergo crudelissime, & utere carnificis officio. Vindica tibi ipsius iudicis vocem, applica equuleos, suspende Christianos, damna, percutere, incende: vniuersa denique supplicia adhibe. Si exilium mundi carcerem, si ignes, maiora his incendia in cupiditatibus vincimus. Decerne quicquid libet: omnis nobis vilis est poena, ubi pura comes est conscientia. Fabianus dixit: Restitue te generi tuo, & hoc esto, quod natura dictauit. Nobiliter enim natus, ad eam deuolutus es fecerem, ut possis & supplicium & infamiam, & mortem perpeti. Tiburtius dixit: O prudentissimum virorum, & Romanis iudicem constitutum. Quia meretricem Venerem, incestum Iouem, Mercurium fallacem & Saturnum filiorum occisorem colere nolo, generi meo dedecori sum, & infamiae mihi notam inuro, & quia vnum verum Deum, qui in caelis regnat, adoro & venero, supplicij me macerandum minaris. Non abnuimus, non renitimus, non negamus Christum filium Dei ad hoc descēdisse de caelo ad terras, ut à terris homo ad caelos possit ascendere. Ideoque istas vanas effigies omnes, quas colitis sine causa, proculcans pedibus meis, Deo me omnipotenti subieci.

Tiburtius
illefus cal-
cat pedibus
prunas.

Tunc Fabianus iussit ante pedes eius carbonem ardentem effundi, & ait ad eum: Elige tibi vnum de duobus, aut thura his carbonibus impone, aut pedibus super eos nudis incede. Tiburtius itaque faciens crucis Christi signum, constanter super eos nudis ingressus est plantis, dixitque praefecto: Deponere infidelitatem, & discere quia hic solus est Deus, quem confitemur creaturis omnibus dominari. Tu vero, si potes, mitte manum in aquam calidam in nomine Iouis tui, & si potest Iupiter deus tuus, faciat te non sentire ardorem. Nam mihi quidem in nomine Domini mei Iesu Christi videtur, quod super flores roseos gradiar, quia creatura ipsa creatoris sui famulatur imperio. Fabianus dixit: Quis ignorat artem magicam vos docuisse Christum vestrum? Tiburtius ait: Obmutescere infelix, & noli auribus meis has irrogare iniurias, ut audiam te rabido ore latrantem, vel nominare sanctum & mellissimum nomen. Tunc iratus Fabianus, hanc in eum dictauit sententiam, Blasphemator deorum, & reus atrocium iniuriarum, gladio animaduertatur. Ductus est igitur in viam Lauicanam tertio ab Urbe milliario, & effundens orationem ad Dominum, vno gladij ictu casus decessit, & in eodem loco apparente quodam

Capite trun-
catur.

Christiano sepultus est, quo in loco plurima semper beneficia praestat Christus ad laudem nominis sui usque in presentem diem.

Castuli
martyrii.

Post haec Torquatus egit, ut Castulus palatij zetarius, sanctorum hospes, apprehenderetur, qui tertio appensus, & tertio auditus, cum in Domini confessione perscreret, missus est in foueam, demissaque super eum massa arenaria, etiam ipse cum palma martyrij migravit ad Christum. Tenentur deinde Marcellianus & Marcus, & ambobus ad stipitem ligatis, in pedes eorum clauis acuti infixi sunt: dixitque ad eos Fabianus infamissimus iudex, Tandiu ita confixis stabitis plantis, donec dijs debitum reddatis officium. At illi ad vnum confixi lignum, psallebant dicentes: Ecce quam bonum & quam iucundum habitare fratres in vnum. Ad quos Fabianus, Deponite, inquit, amen-

Item Mar-
ci & Mar-
celliani.

Psal. 132.

tiam infelices & miserij; & liberate vos à tormentis imminentibus. Cui ambo responderunt: Nunquam tam bene epulati sumus? quia modò cœpimus esse fixi in amore Christi. Utinàm nos sic esse permittas; quandiù huius corporis tegimur indumento. Cumq; transisset vnus dies & nox, & illi in psalmis & hymnis persecerent; iussit ambos vbi stabant, lanceis per latera verberari, atque ità etiam ipsi cum martyrij gloria ad siderea regna migrarunt; sepultiq; sunt via Appia, milliario secundo ab Vrbe, in loco qui vocatur Ad arenas; quia cryptæ arenarum illic erant; ex quibus Vrbs mœnia struebantur.

*Alij habent, Ardeatina.

His igitur expletis, beatus Sebastianus conuentus est; & quia, vt diximus, videbatur sub chlamyde latere; cum Christi esset dignissimus miles, suggestit de eo præfectus Diocletiano Imperatori. Eum itaque ad se vocans Diocletianus, ait illi; Ego te inter primos in palatio meo semper habui; & tu contra salutem meam in deorum iniuriam hæc tunc laruisti? Sebastianus dixit; Pro salute tua Christum semper colui; & pro statu orbis Romani illum, qui in cælis est, semper adorauit; considerans à lapidibus auxilium petere, insani esse & vani capitis. Tunc iratus Diocletianus, iussit eum duci in medium campum; & ligatum ibi, perindè vt signum, sagittis peti à sagittarijs. Posuerunt ergò eum milites in medio campo; & hinc inde iaculis ad eum repleuerunt; vt insar hericij ex sagittarum densitate hirsutus videretur. Existimantes autem illum mortuum, abiêrunt. Tunc relicta martyris Castuli Zetarij, nomine Irene, abiit noctu, vt corpus tolleretur & sepeliret; & in ueniens eum uiuentem, per scalam excelsum adduxit eum in domum suam, vbi manebat, in palatium; vbi intra paucos dies membrorum omnium integerrimam recuperauit sanitatem. Cumq; Christiani omnes ad eum conuenirent, hortabantur eum abscedere; ille autem oratione facta descendit; & stans super gradus Heliogabali, venientibus Imperatoribus dixit; Iniquis surreptionibus animos imperij vestri templorum pontifices obsident, suggerentes de Christianis falsa commenta, tanquam illi sint Reip. aduersarij; cum illorum orationibus Resp. in melius proficiat & crescat. nõ enim cessant pro imperio vestro & pro salute Romani exercitûs orare. Cum hæc & id genus alia diceret, Diocletianus ait; Tu ne es Sebastianus, quem nos dudum sagittis iusseramus interfici? Sebastianus dixit; Ad hoc me Dominus meus Iesus Christus resuscitare dignatus est; vt conueniam & contester vos coram omni populo, iniusto iudicio persecutionem vestram in Christi famulos ebullire. Tunc iussit eum in hippodromum palatij duci; & tandiù fustibus cædi; donec exhalaret spiritum. Tulerunt autem corpus eius noctu, & in cloacam maximam miserunt; dicentes; Nè fortè Christiani eum sibi martyrem faciant. Porro beatus Sebastianus apparuit in somnis matronæ religiosæ, Lucinæ nomine, dicens ei; In cloaca illa, quæ est iuxta Circum, quære, & ibi inuenies corpus meum pendens in vnco; quod cum leuaueris, perduces ad Catacumbas; & sepelies me in initio cryptæ iuxta vestigia apostolorum. Itaque beata Lucina cum seruis suis media nocte abiit, & eleuans corpus eius, posuit in pileto suo; perductumque ad locum, vbi ille imperauerat, cum omni diligentia sepeliuit; perque dies triginta à sancto loco illo non recessit. Post aliquot autem annos, pace Ecclesiæ reddita, domum suam mutauit in ecclesiam, omnes opes suas pro Christianorum consolatione illi derelinquens; & ecclesiam earum heredem instituens in Christo; qui uiuit & regnat Deus per omnia secula seculorum, Amen.

Sebastiani insigne martyrii.

Sagittis cõfectus sanatur diuinitus.

Fustibus cõsus reddit spiritum.

VITA S. MAVRI EPISCOPI CAESENATIS,

Authore D. Petro Damiani, Episcopo Ostiensi.

P R A E F A T I O.

Vpientes aliquid scribere ad gloriam Dei nostri de beato Mauro Põtifice, sic auditorum desiderio satisfacere cupimus, vt iuxta digestæ relationis modum, veritati per omnia consulamus. Contemnendus quippe pincerna est, qui dum vini copiam iactat, fœcem quoque puniendam temeritate propinat. Improbos opipator est, qui tanta ambitione alijs conuiuium preparat, vt in semetipsum cœstantis famis incendiũ sequere permittat. Temerarius nihilominus narrator est, qui dum laudum præconijs alios extollere nititur, ipse mergi in falsitatis barathrum non vere-

veretur. Nonnulli enim Deo se deferre existimant, si ad deferenda laudis eius insignia, falsitatis argumenta componant. Qui nimirum si egregij predicatoris verba diligenter attendent, talia non sentirent. Ait enim Corinthijs: Si autem Christus non resurrexit, inanis ergo est predicatio nostra, vana est fides vestra. Inuenimur autem & falsi testes Dei, quoniam testimonium diximus aduersus Deum, quod suscitauerit Christum, quem non suscitauit. Secundum hæc ergo Apostolica verba falsus testis DE I merito dicitur, qui indiscretè eum cupiens laudare, mentitur: & aduersus Deum proculdubio perhibet testimonium, quisquis in eius laude peruersa molitur arte commentum. Propheta quoque terribiliter intonat, dicens: Odisti omnes qui operantur iniquitatem, perdes eos qui loquuntur mendacium: nimirum manifestè declarans, quia sicut leuius est odire, quàm perdere: ita etiam tolerabilius est, iniquitatè ex infirmitate perficere, quàm ex studio mendacia fabricare. Hinc est quod per Ieremiam de mendacibus dicitur: Docuerunt linguas suas loqui mendacium: ut iniquè agerent, laborauerunt. Qui enim simplicem veritatem vltro oblatam proferre poterant, satagunt ut mendacia cum labore confingant. Hic si quis nos longæ præfationis forè redarguat, atque id, quod in Machabæorum libro scriptum est, austerus censor opponat, Stultum est, inquit, ante historiam profuere, in ipsa autè historia succingi: Hanc reddimus rationem, quia vbi materiam abundantia suppetit, ipsa styli prolixitas prohibet in talibus immorari. Hic autem, vbi de beati viri virtutibus pauca quæ scribi debeant, præstò sunt, vtilius arbitramur ad ædificationem audientium, ad quam omnis ecclesiastica intèdit scriptura, in procemio contra mendacium scribere, quàm pro narrationis inopia ipsam historiam mendaciorum sinibus protelare. Igitur quæ de vita vel miraculis beati Mauri ad nostram notitiam peruenire potuerunt, secundum quod iuxta quorundam monachorum non omnino contemptibilem, conijcere narrationem potuimus, fidelibus Christi fideliter intimamus.

HISTORIA.

IANVAR. 20.
Cæsenna
sub ditione
Romanæ
Ecclesiæ.

S. Maurus
Cæsennæ p.
ficatur Epi-
scopus.

Galat. 1.

In quosdā
nimirum de
ditos exter-
nis occupa-
tionibus.

O itaq; tempore, cum adhuc Romana Ecclesia spatiosius multo iura protenderet, & inter cetera Cæsennate etiam oppidum possideret, contigit ut eadem Cæsenna suo priuaretur Episcopo. Cumq; Romanus Pontifex cerneret nepotem suum, beatum videlicet Maurum, virtutum gradibus ad alta conscendere, & in sanctæ conuersationis studio non segniter vigilare, congruum duxit, ut talem virum ad sacerdotalis officij apicem promoueret, quatenus lucerna spiritus sancti non sub modio delitesceret, sed super candelabrum posita, omnes qui in domo Dei sunt, sacræ doctrine radijs illustraret. Quid perplura? Tandem beatus Maurus Cæsennatis ecclesiæ cathedram, diuina prouidentia disponente, suscepit. Idcirco autem vel Regis qui tunc imperabat, aut ipsius Apostolici p̄sulis hinc interponere nomina prætermisimus, quia cum ipsis, qui nobis reliqua dicant, hæc pariter ignoramus. Eorū namque vocabula in antiquis quidem codicibus se vidisse commemorant, sed cum ciuitas ante hæc flammis fuisset exusta, monumenta quoque perhibent simul fuisse consumpta. Cum igitur vir Dei Maurus tam arduæ curæ sibi conspexisset onus impositum, sicut de B. Paulo legitur, nequaquam acquieuit carni & sanguini, sed coepit se in diuinis obsequijs tanto vigilantiores reddere, quanto sibi nouerat & tot subditorū custodiam imminere. Perpendens namq; quia ars est artium, regimen animarū: congruum iudicabat, nec interiorū curam, exteriorū occupatione minuere, nec rursus exteriorū prouidentiam, interiorū solitudine funditus declinare, ne videlicet aut exterioribus deditus, ab intimis omnino corrueret, aut solis interioribus occupatus, quæ foris debebat proximis, negligentius exhiberet.

Sepè namq; nonnulli velut oblitī, quod fratribus animarum causa prælati sunt, tanto cordis annisu secularibus curis inferuiunt, quod has, cum adsunt, se agere exultant: ad has etiam cum desunt, turbulentis cogitationū aestibus anhelant. Cumq; ab his, cessante forsitan opportunitate, quieti sunt, ipsa deterius sua quiete fatigantur. Voluptatem namq; decernunt, si actionibus deprimantur: laborem putant, si in terrenis negocijs non laborant. At contra nonnulli regis quidem curam suscipiunt, sed sic sibimet vacare ad spiri-

spiritualia appetunt, vt rebus exterioribus nullatenus occupentur. Qui cum curare corporalia funditus negligunt, subditorum necessitatibus minimè occurrunt. Quorum nimirum prædicatio plerunque despicitur: quia dum delinquentium facta corripunt, sed tamen eis necessaria præsentis vitæ non tribuunt, nequaquam libenter audiuntur. Egentis etenim mentem doctrinæ sermo non penetrat, si hunc apud eius animum manus misericordiæ non commendat. Tunc aut verbi semen facile germinat, quando hoc in audientis pectore pietas prædicantis rigat. Hæc aut idcirco de diuersis pastorum moribus loquimur, vt, quàm prudens, quàm moderata in B. Mauro fuerit discretio, demonstremus. Qui nimirum dum neque contemplatiuæ vitæ otium sectando, actiuam omninò deseruit, neque per actiuæ latitudinem liberè discurrendo, à contemplatione recessit, vt irà dixerim, per auream viam cælestis regni celsitudinem penetrauit.

Denique dum in Episcopo suo degeret, & commissam sibi ecclesiam strenuè gubernaret, cepit talem locum sollicita mētis indagatione perquirere, vbi ad tempus & à secularium turba secedere, & soli Deo posset specialius adherere. Domini sui non segnis imitator, qui per diē in vrbibus prædicabat, noctū verò, in monte orationibus insistebat. Dumq; in dies huius anxietatis magis ac magis cura succresceret, tandem adiecit oculum ad breue quoddam promotorium, quatuor ferè stadijs ab exigua vrbe semotū. Vocabatur autē saltus Spatiani, locus scilicet nec præruptis cacuminibus sublimis ad alta porrectus, nec omninò depressus in ima, ad arualem videbatur planitiem coequatus. Sed irà erat congruo tenore in quodam meditullio constitutus, vt & super se positus liberā

visendæ totius penè diocesis facultatē tribueret, se autem ascendentes nequaquam excellentior decliuus processibus fatigaret. Erat enim mons ille nemorosa diuersarum arborum densitate vestitus. Hic itaque mons beati viri ad spectibus placuit, ac si montem Oliueti adiacere vrbi Hierusalem cerneret, atque hunc Psalmum non immeritò cum Propheta concinere potuisset: Memor, inquit, ero tuī Domine de terra Iordanis, & Hermonij à monte modico: quem videlicet montem prius à Romano Pontifice, sub

cuius iure detinebatur, petijt: deinde cellulam sibi illic cum exigua ecclesia fabricauit, vbi quadagesimali tempore perseuerans, ieiunijs & orationibus operam dabat. Et si quando de ecclesiasticis negocijs furari poterat, ad eandem cellulam velut ad dulcium epularum conuiuium recurrebat. Illic denique fluentum diuinæ contemplationis auidis mentis suæ faucibus hauriebat, vnde postmodum arentia proximorum pectora sanctæ prædicationis poculo recreabat. Illo planè loco quasi pro balneo utebatur: ibi enim curabat abluere, si quam ex secularium hominū colloquutione aut verbi aut cogitationis maculam contraxisset, & puluerem mundanæ conuersationis, sine quo hæc humana mortalitatis via non carpitur, crebris illic lachrymarum fontibus expiabat. Ille igitur locus, qui sancto viro in vita tam dilectus & familiaris extitit, post mortem quoque eius sepultura meruit insigniri. Nam corpus eius in saxea arca reconditū, iuxta paruum basilicam, quam ipse construxerat, est collocatum.

Hæc igitur sunt, quæ de vita beati viri ad nostram potuerunt peruenire notitiā, non quod sunt à nostris relatoribus visa, sed succedentium generationum celebri memoria diuulgata. Quidam autem antiquus admodum senex, & corpore marcescente iam tremulus, nostris nupèr temporibus extitit, qui se vidisse huius beati Mauri nepotem, Constantium videlicet nomine, Episcopum Cæsennatis ecclesiæ testabatur. Sed quoniam de vita beati Mauri ea, quæ nobis audire contigit, stylo currente digessimus, nunc qualiter omnipotens Deus ad gloriam sui nominis eius merita reuelauerit, breuiter explicemus. Est autem nunc celebre monasterium in prædicto monte, in quo vir Dei orare consueuerat, ad honorem beatæ Dei genitricis & virginis cõstitutum, vbi mons Mauri ex antiqua populi consuetudine dicitur, quia locus ille non immeritò sancti viri vocabulo decoratur.

Cum igitur arca illa, vbi beati viri corpusculum claudebatur, iuxta præfatam ecclesiam, terræ vndique crescente congerie, delitesceret, & vix saxi ipsius summitas solentius emineret, contigit vt homo quidam cum litanijs adueniēs, soluta caligæ ligula, repente illic pedem poneret, & nil tale existimans, securè ligaret. Vincit igitur talo, cum iam velleret abscedere, pedem nullo modo potuit amouere. Cumque diu conaretur, omnia tentans, huc illucque se verteret, pes nihilominus stabat immotus, & velut quibusdā clauis saxo tenebatur affixus. Stabat miser ignoti criminis reus, & qui sibi cor-

Magna B. Mauri mo. deratio.

Luc. 21.

Psa. 41.

Construit sibi cellulā & adiculā in colle.

In ea conditū est corpus eius.

Mōs Mauri.

Vide miraculum.

rigiam ligare voluerat, semetipsum potius saxo ligasse dolebat. Volebat stare, sed vna innixus planta, non poterat. Optabatiacere, sed à suo pede corrucere non valebat. Tandem repentino populi aduentante concursu, alij malleis, alij securibus gestientes, partem lapidis præciderunt, & post multa vix hominem de saxo exculpere potuerunt. Mox latantis turbæ clamor exoritur, mira Dei virtus attollitur, & beati Mauri tumulus dignus reuerentia indicatur.

Tumulus
sancti viri
innotescit.

Item prædicti cœnobij monachus, Tenzo videlicet nomine, grandæus iam & ipsa canitie venerandus, cuius hoc relatione didicimus, aliud miraculum retulit, quod nequaquam silentio præterimus. Aliquando ipse prædictus frater acerrima vi febrilium vrgebatur. Cumq; nulla medicinali cura, nullo prorsus humano studio ad incolumitatis statum redire potuisset, cuida suæ mater teret, religiosè videlicet sanctimoniali, non oturmo silentio beatus Maurus apparuit, eiq; dixit: Si vis, inquit, nepotè tuum ex ea, quam patitur, ægritudine conualescere, denũcia ei, vt super sepulturam meam signum sanctæ crucis infigat, omniq; anno solennitatè mihi celebrare deuocat. Cumq; ille beati viri oraculum, quod sanctimoniali referente cognouit, gratanter implet, mox ferreâ crucem super tumulũ fixit, deinde commotis visceribus præcipitater euomit, atq; ita protinus omnè ignei languoris molestiã velut ipso vomitu egerente proiecit. Iamq; pristina sanitati integritate restitutus, dignas Saluatori Deo gratias retulit, & B. Mauri miraculum, quod in se expertus fuerat, ad gloriã nominis Dei multis indicare curauit. Iam igitur celebri vtriusq; signi fama volitante per populũ, cœperunt multi ad sacras beati viri reliquias deuotè cõcurrere, pijsq; eius meritis suas animas attentiũs commendare. Nonnulli etiã diuersis valetudinũ incommoditatibus laborantes, dum vel detrita sepulcralis marmoris limaturã bibèrent, vel beati confessoris misericordiã fufis tantummodo precibus implorarent, sani & incolumes ad propria sunt reuersi, quocunq; fuissent vinculo ægritudinis obligati. Videres miserabilium languidorum soluta cadauera alieno prius adminiculo sustentante deferri, qui mox cum magna exultatione atque tripudio remeabant, saluti pristina reparati.

Liberatur
febricitans
mitro mor-
do.

Multi cur-
ratur mor-
bidi.

Cumq; tot miraculis coruscantibus magis ac magis præclara B. Mauri fama crebresceret, & virtutes, quas per eum Dominus ostēdebat, nō solum cõtigua quæque, sed & remotiora locorũ spatia personarēt, tandem conuocatis Episcopis vicinarum urbium, multisq; populorũ turbis vndiquè cõfluentibus, certatim arca illa, in qua beati viri patrocinia reconduntur, effoditur, & terebrato pariete ecclesie, inter absidã & altare cum hymnis & laudibus summa diligentiã collocatur. Processu verò temporis eadem basilica maior facta est, atq; vt in præsentiarũ cernitur, festiuis decorata, vbi ad declaranda beati cõfessoris merita, multa fiunt vsq; in præsentè diem, Domino operante, miracula. Ex quibus nos pauca perstringimus, quæ nimirũ hi, qui nobis referunt, se vidisse testantur. Papa Gerbertus iuxta Casennã castra metatus erat, eiusq; oppidũ circumfusi exercitũs obfisione vallabat. Tunc temporis ad B. Mauri tumulum delatus est quidã rusticus, gemina morborũ passione depressus, cõtractus videlicet ac cæcus: sed postquã esset oraturũ, & lux amissa ad oculos redijt, & rigida membra fugatus languor abfoluit. Protinus vidēs se homo sanitati tam mirabiliter redditũ, vt potè quas valebat gratias agens, beato se in eius seruum perpetuo iure cõtradidit, māsulumq; se in eius obsequio, donèc adiuuaret, deuotauit. Qui perceptè salutis munere penè per decennium fruens, postmodũ fragilitati carnis eneruiter cessit, vxoremq; sibi non fausto coniugio copulauit. Mox enim vt luxuriandi voluptate potitus est, oculorum lumen funditus perdidit, & quã diũ vixit, in eadem cecitate permansit. Et certè dignum fuerat, vt quia iuri B. Mauri, cui se mancipauerat, libidinis iugo turpiter colla supposuit, dono, quo ab vno Domino fuerat ditatus, amitteret, & qui interiores spontè inciderat, inuitus exteriorẽs tenebras incurrisset.

Sanatur
contractus,
idemq; cæ-
cus.

Vide vltio-
nem in vos-
tistragum.

Videtur
desse, sic
subtrahēs,
aut aliquid
simile.

Liberatur
demoniaca

Alio quoq; tempore demoniaca quadã ad altare beati viri deducta est, quã tanto perfifer spiritus furore repleuerat, vt eam sibi quasi organũ faciens, multa per os eius sacrilega insania proferret, diras voces emitteret, & velut canis rabida crebris naubaribus elatraret. Triduo aut postquã illuc perducta est, vehemèti quodã impetu sanguinem vomuit, & ita malignũ spiritũ, à quo tenebatur, eiecit. Alia quadã mulier necessitati rei familiaris plusq; deberet, intenta, in festiuitate S. Zophili triticum purgare non timuit: sed dum beato Cõfessori digni honoris reuerentiã nō exhibuit, dignæ animaduersionis

uersionis sententiam non euasit. Nam ilicò diuino percussa iudicio, brachijs attractis obrigit, & eodem modo ac si capistrum adhuc ventilare videretur, tremere infelicitèr coepit. Hęc itaq; ante B. Mauri altare deducitur, & in prædicta solennitate nunquam se ulterius quippiã tale facturam instantissimè pollicetur. Mox largissima omnipotentis Dei misericordia clemèter adfuit, & stupida mulieris brachia ad libertatem proprij vigoris pleniter reformauit. Rursùs alia mulier profluuiũ sanguinis patiebatur: quę cum in sanabili plaga iugiter vexaretur, & hæc atq; illa tentans, nullũ salutis potuisset inuenire remedium, tandèm in extremis angustijs cõstituta, reperit necessitas ipsa cõsiliũ. Nitido itaq; iuxta possibilitatem suam linteo B. Mauri maufoleum cooperuit, & itã diuinitus liberata, omnem prorsùs molestiã luridi languoris euasit. Enimuerò cum Apostolus dicat, fide mundans corda eorum, quia mundo corde, vt potè, plena fide beati viri tumultum tetigit, dignè promeruit à profluente sanguinis immunditia liberari.

Itèm alia mulier itã erat violentissimi languoris immanitate cõtorta, vt soluto natura ordine, ora teneret post se, ceruicẽ faceret ante se. Quę similiter super B. Mauri memoria lintheum posuit, & protinùs sanitate recepta, quibusq; membris ius suum natura restituit, & ad tenendum vigorem proprium arteriarũ organa temperauit. Alia quõque mulier, amisso lumine, de Aquitanie finibus deducta est, quę Gallicæ animositatis genium seruans, & ex more patrie verba violenter infringẽs, obstinatissimè restabatur, quòd nunquam indè recederet, nisi per B. Mauri merita lumen, quod amiserat, recepisset. Sicq; magno fidei feruore succensa, breue tuguriolum iuxta ecclesie parietẽ compilaui, vt quodammodo potiùs habitaculum, quàm præparare videretur hospitium. Cumq; per octo dies instantissimè fuisset oratum, lumen quod quærebat, diuina gratia largiente recepit, & dignas illuminatori suo Deo & Mauro eius famulo gratias retulit. Popiliensis diocesis turba ad beati Arduini limina orationis causa tendebat, cumq; per oratorium B. Mauri transitũ habuissent, contigit vt quædam ex illis scemina, genu Abbatris ipsius monasterij humiliter osculata, commeandi licentiam peteret: Quę vix vnus sagittæ emissionem progressa, arrepta mox à demonio, in terram projicitur, concutitur, volutatur, & multa cõuicia aduersus eundem Abbatem inordinatè euomebat. Hęc itaq; ante B. Mauri altare deducta, t multò post diuinæ virtutis est imperio liberata, itã vt redeuntibus socijs, iam sibimet reddita, simul cum eis sana & incolumis reuerteretur ad propria.

Hęc igitur fratres charissimi de virtutibus, quas omnipotens Dominus per beatum confessorum suum Maurũ operari dignatus est, pauca perferimus, vt ad glorificandã diuinæ maiestatis potentia vestre charitatis studium incitemus. Qui dum nobis adhuc in via positis miraculorum suorum dignatur exhibere virtutem, per hæc nos ad capessendam cælestis patrie inuitat & prouocat hereditatem, testante Psalmista, qui ait: Vir-
tutem, inquit, operum suorum annũciauit populo suo, vt det illis hereditatem gentiũ: quatenus dum ipsa sanctorũ sepulcra tot miraculis radiare conspiciamus, de immensa eorum gloria qua iam cum Christo regnant, minimè dubitemus: vt despectis terrenis, illuc se noster animus iam per desiderium transferat, vbi se gaudere in perpetuum sperat: illuc se liberè spiritus dirigat, vbi imperator cęli Christus cum superne curie senatoribus ineffabiliter regnat: Cui sit gloria & imperium cum coæterno patre & sancto spiritu per omnia secula seculorum, Amen.

VITA ET RES GESTAE S. PATRIS NOSTRI, MAGNI ILLIVS EVTHYMII ABBATIS, AVTHORE

Cyrillo monacho. Fortassis autem tota historia à Metaphraste paraphrasticè reddita est.

Viuilibet quidem rei exercitatio, egrè absq; exemplo & difficiliter rectè geri potest: multò magis autem virtutis operatio, quo est difficilior & laboriosior, & perpetuo labore & tolerantia indiget. Idcirco multis quidem exemplis, multa autè eorum, quę ab alijs in vita gesta sunt, historia opus est ijs, qui hanc vitam asperã ingredi constituerunt: quę quidè & viam faciunt planiorem, nec sinũt eos defatigari, quãquam ea sit aspera & ardua, respiciunt. In ijs enim inueniens, quibus-

Punitur festum diem violans.

Sanatur.

Itèm alia morbida. Act. 15.

Rursùs alia

Cecæ restituitur lumen.

t non multò, legendũ puto.

Psal. 110.

Sanctorum exempla quid conserant.

nam modis, monitis & præceptis, & quã deniq; ratione res eis rectè successerit: quin etiam quasnam ipsi rursus consecuti sint & cõsequenter remunerationes, etiam si eius hebes sit & obtusus animus, etiam si ignauus & supinus: volet tamen aliquando excitari, & ad parem accendi æmulationem, & aggredi ad imitationem. Qualis quidem mihi videtur esse vita magni patris Euthymij, simul & iucundissima, & laboriosissima, & aptissima ad lætificandos & demulcendos eos, qui eam legerint, & ad rerum similiũ studium excitandos: adeò vt si quis eum voluerit imitari, is & viuus & mortuus fuerit clarissimus. De eius itaq; rebus incipiendũ est mihi ab alto dicere, & eã narrandẽ sunt aurius, quã fieri potest, maximè pijs.

Valentis imperium.

Arrianismu graffatur.

Polyeucti martyris templum.

Euthymius nascitur.

Ecclesie pax.

Valentis interitus.

1. Reg. 1.

Cum impius paulò antè Iulianus miserè cum imperio vitã quoq; amisisset, & deinde paulò post imperium delatum fuisset ad Valentem, bella difficilia propter acerbitatem Arrij communionem circumstebant omni ex parte ecclesias: & cum celsãset paganismus, Arrianismus admodum inualecebat, & apertè laborabant ecclesie. Erat autem Melitena, quã est vrbs Armenie ad Euphratem, quidam nomine Paulus, cui vitæ confors erat cõiunx nomine Dionysia, ambo clari & virtute & genere. Cum esset verò sterilis & careret liberis, id ducebat non moderatum esse infortunium, neq; parua dignũ sollicitudine: sed grauibus curis agitabatur, & doloribus lacerabatur: eiusq; cor & viscera propter liberorum egestatem igne quodammodò accendebantur, vt quã fructus ventris desideraret. quã quidem res est pluribus mulieribus vel maximè optada, & quã sit oculis in eundissima, & quẽ potest eis afferre gloriam, & efficere, vt non sit humilis & abiectus earum obtutus, neq; fiducia & libertate priuentur in maritorum oculis. Cum sic ergò se haberet, & tali premeretur calamitate, ad propinquũ diuini Polyeucti martyris templum veniens cum coniuge, (eum enim accepit voti quoque sociũ, quem necessario habuerat antea tristitia) in eo perseverarunt multis diebus in oratione. Percabant autem, vt sibi soluerentur vincula sterilitatis: & rogabant, vt fructum ex se natum videret. Noctũ autem eis aliquando seorsum orantibus, diuina quãdam apparet visio, dicens: Effote, estote bono animo. Dat enim vobis Deus filium, qui à bono & tràquillo animo, nempe euthymia, nomen accipiet, & eo dignos mores est habiturus. In illius autem ortu animi quoque tranquillitatem dat Deus suis ecclesijs.

Atq; illi quidẽ cum tempus sigñassent visionis, propterea quòd esset admirabile spectaculum, domum redierunt: & se, quod natum fuerit, Deo esse dedicaturos professi sunt. Paulò post autem vteri quoque tumor conceptum confirmabat, & Dionysie animus implebatur lætitia. Deinde cum eis natus esset puer quarto cõsulatu Gratiani, cum quidem congruenter visioni nominant Euthymium. Visionem autem res quoque est consecuta, & componi cõepit bellũ aduersus Orthodoxos, & à difficili tempestate iam respirabant ecclesie, & vis illucescebat pietatis: & ad animi tranquillitatem res tristes eis cõuertebantur. Nam cum tempore Constantij ecclesias vexasset persecutio, & tempore Iuliani Tyranni, vt iam prius diximus, & Valentis, qui fuit Imperator Orientis, nõ minùs quã quadraginta annos Arriani ingentes efflasset spiritus aduersus pietatem, Euthymio iam nato, cui à tranquillitate nomen est impositũ, composita & sedata fuerunt res omnes tristes ecclesiarum. Valens enim, cum nõdum aduenisset quintus menses post ortum Euthymij, exercitum ducens aduersus barbaros, qui securè vexabant & populabantur Thraciam, cassis copijs, ipse quoque eas postea luit pœnas, quas eius merebatur impietas. Ad quendam enim vicum fugientem, qui erat circa Adrianopolim, incursiones facientes Barbari, cum turpiter capiunt, & vnã cum vico incedunt, hinc igne, qui est ad tempus, accipientem, veluti procemium ignis, qui est illic futurus.

Tertio autem post anno, Paulus quidem Euthymij pater à vitã excedit: Sola verò cum filio mater vidua que relicta, accedit ad fratrem Eudoxium, filium adducens: quem quidem Otreius, qui Melitenensi præerat Ecclesie, suum fecerat confessorem: & cum ante eius genua posuisset puerum, vehementer orabat, lacrymas emittens ex oculis, & eas esse credens validum medicamẽtum per suasionis. Rogabat autem, vt & infantis & sui miseretur, & ad Otreium puerum adduceret, & ei pro patre dedicaret. Atq; mater quidem videt suam petitionem sibi successisse ex sententia, & puer fuit dedicatus Otreio, & per eum Deo, sicut diu antè ab Anna Samuel. Cum autẽ vidisset Otreius, non solum adspexit, sed etiam animi profundum simul subiit, quasdam etiam eius paulò secretiores motiones, quoad eius fieri potuit, acutissimè cõiectans. Cum verò de matris sterili-

sterilitate audivisset, & de diuina apparitione, & quemadmodum opus precationis fuerat eius conceptio, & quod antequam nasceretur, parentes eum Deo dedicaerant, fuit futuri verus propheta: & re vera, inquit, requiescet spiritus Dei super hunc puerum. Deinde cum eum baptizasset, & pilos, qui ex lege tondentur pueris, totondisset, in gradum Lectorum eum cooptat. Atque matrem quidem Dionysiam, ut quæ diuinis vacaret assidue, Diaconissam ordinat suæ ecclesiæ. cum autem puerum adoptasset, non solum ei fuit nutritor & pædagogus, sed etiam pater & mater, quod attinet ad affectionem: non eo nomine magis puero quam sibi gratificans, & talis puæri curam gerere cupiens.

Cum itaque Euthymius sic ab ineunte ætate Deo fuisset dedicatus, & in ecclesiasticum catalogum cooptatus, statim consequenter Theodosius ille Magnus potitur imperio: & sic vno & eodem tempore, Deus admirabiliter & præter opinionem, tam ciuilibus rebus quam Ecclesiæ pacem conciliat: illis quidem præbens Theodosium, his verò largiens Euthymium, adeo ut in eis consequenter res quoque conuenirent nominibus. Procedente autem tempore, cum iam excessisset ex infantia, literarum magistris eum tradit episcopus. Illi autem erant Acacius & Synodius, qui propter nobilitatem & prudentiam & moderationem clari erant in choro Lectorum, & in diuinis scripturis rectè exercitati, & neque externam neglexerant eruditionem: qui post multa propter Christum suscepta certamina, Melitenensis ecclesiæ administrationi seorsum & suo tempore ambo præficiuntur: quorum multarum rerum gestarum præclaris narrationibus in hodiernum vsque diem iucundissimè recreatur ciuitas Melitenensis, ut quæ & ecclesiæ præfectura, & animarum curæ verè cõueniant. Puer itaque his traditus, cum vberem doctrinam sementem in animi sinus accepisset, breui fructus plurimum & supra ætatem produxit. Nam in diuinis quidem versabatur scripturis, studioseque ac diligenter eis dabat operam. Quando autem alicuius ex viris antiquis & diuinis virtutis eos inueniebat facere mentionem, eum venabatur Euthymius studiosissimè & diligentissimè, ipsumque eius viri statim tenebat desiderium, & ad illius similem accendebatur æmulationem. Talis est bona anima & honesti studiosa, si vel virtutis modicam acceperit occasionem, nempe id quod no uacula ad cotem, torris ad ignem, equus in campo, ut vulgò dicitur: adeo, ut omni tempore Euthymio opus adesset, cuius magno studio tenebatur: nempe ut perlegeret libros diuinarum scripturarum, & vim eorum, quæ eis insunt, mandaret memoria.

Porro autem fuit etiam æmulator morum Acacii præceptoris, & eos imitabatur pro viribus: ut non solum eius doctrinam, sed etiam factorum se esse ostenderet discipulum: & quomodo sermocinanti aures, ita etiam facienti pulchrè ac studiosè oculos accommodaret: cibo quidem vtens, non vario & composito & superuacaneo, sed minimè curioso, & necessario & simplici: lautas autem & magnificas delicias animæ apponebat in eloquijs spiritus. Et diuinum quidem Ecclesiasticæ regulæ officium, attenta mente & cum cordis contritione præfinitis peragebat temporibus: non risui & susurris, sicut multi, animum adhibens, sed ut qui adstaret ante oculos communis Domini & regis omnium, & coram eum loqueretur. Eo autem tempore quod intercedebat, domocium agens, non ocioso alicui sermoni & vanæ meditationi erat intentus: sed Dei legem diu nocturque meditabatur, & fructum suo tempore afferebat, sicut arbores, quæ sunt plantatæ iuxta aquas, ut habetur in psalmis. Erat itaque tempus iræ & excandescentiæ: Ille autem mansuetudinem producebat & charitatem. Aderat rursus tempus gulæ & deliciarum: Illi autem fructus egregius erat continentia. Et inanissimè gloriæ cogitationes, animi moderatione: multarum autem rerum cupiditatem, voluntaria paupertate vincebat. & sic vnaquaque virtute contraria fundebat & profligabat vitia.

Cum sic autem fuisset educatus & institutus, & processisset per omnem graduum consequentiam, ab eo qui tunc erat episcopus Melitenes, inuitus, eum tradente virtute, ordinatur, & eius fidei committitur cura monasteriorum, quæ erant in ciuitate. Sed quoniam quietis & silentij eum ab ineunte ætate magnum tenebat desiderium, veniebat assidue ad diuini martyris Polycæsti monasterium, & triginta trium sanctorum martyrum, & longissimo tempore in eo versabatur. Porro autem ab ipsa quoque ciuitate omnino secedebat, & honoratos dies ieiuniorum in monte propinquo transigebat: qui tunc quidem erat solitudo, & mons Assumptionis vocatus fuerat ab accolis. Nunc autem est monasterium non citra admirationem, quod est ædificatum proximè ciuitatem. Cum

Euthymius

fuit lector.

et

in

mag

Theodosij

imperium.

Traditur

literis Eu-

thymius.

Eius cibis.

Officium

ecclesiasticum

ut perfolue-

rit.

Psal. r.

Pugna con-

tra vitia.

Cura mona-

steriorum

ei commite-

titur.

hec ita se haberet, & ita diu ante erat quietis amator Euthymius, quod eius intus compositum & tranquillum indicabat animum: ratus curam monasteriorum ei ad virtutem afferre impedimentum, fugere ita, ut erat. se mandat, & clam ex urbe egressus aetatis suae anno vicefimonono, ad adoranda sacra & veneranda loca prompto & alacri animo vadit Hierosolymam. Cum autem conuenisset patres, qui erant in solitudine, & didicisset institutum vitae vniuscuiusque, euadit eius impetus acrior, & quodammodo pennis in altum tollitur: & similis vitae degende vehementiori punctus stimulo, illic peruenit ad Pharam lauram, quae sex milliaribus distat Hierosolymis. Et cum extra lauram inuenisset quandam cellam, quae erat valde appositae ad quietem & silentium, illic decaetero versabatur, palmarum quidem ramos in ea texens, sibi & egentibus suos labores communes efficiens: ut non solum neminem grauaret, ad aliorum manus non respiciens: sed etiam Deum coleret, & cum ipse esset potius manus alius, ab omni autem cura rerum terrestrium animum liberasset, se ita comparat, ut omnino dependeat a spe futurorum bonorum.

Erat autem quidam ex eius vicinis, nomine Theodotus, qui eandem vitam quam ille, exercebat, & idem sibi vendicabat institutum. Amor vero rerum similium, & laborum societas, ita eos colligauit vinculo charitatis, & usque adeo sunt inter se contemperati dilectione spiritus, ut uterque eorum esset positus in anima alterius, & quae alter eorum sentiret, ea etiam cordi essent alteri. Cum ergo esset iam fraternus inter eos consensus, in Catila solitudinem perueniunt, octauo die post festum luminum: separati quidem ab omni humana consuetudine: cum Deo autem solo versantes per precationem, & totorum tempus, quod intercedebat, transigentes in solitudine, donec aduenisset dies festus Palmarum. Tunc enim uterque reuertebatur in cellam, magnas virtutis afferentes diuitias, quas erant oblaturi Christo qui resurrexerat, auro longe preciosiores, quod ei qui natus erat, Magi obtulerunt. Morum autem benignitate & simplicitate & insigni humilitate magnus exercebat Euthymius: & ideo in dies ei crescebat ad Deum fiducia, & abundantiore gratiam euocabat spiritus.

Cum autem quinque annos transigisset in Pharam, illinc recedit cum Theodoto, consueto eis tempore secessus: & accedentes per solitudinem, ad precipitem quendam & profundum torrentem, offendunt magnam quandam speluncam ad boreale torrentis precipitium, veluti tracti a quadam manu deducente. Ea ergo dei causa laetatis animis, & rati non hoc eis ostendi sine Dei numine, illic suam faciunt habitationem, quod quidem cum esset prius ferarum refugium, sacrum templum postea factum est & sanctorum habitaculum. Atque diu quidem latuerunt in spelunca: nec vllus ad eos accedebat, nec aliquid eis impertiebat, quod esset ad usum necessarium: sed solis, quae prope natae erat, herbis, ut licebat, alebantur. Cum autem celari illorum virtutem Deus non amplius sustinisset, (quomodo enim, cum nec horti clausi, nec fontis signati ad multos redeat utilitas?) sed vellet potius eos quoque esse alius causam salutis, & copiosum aliquod bonum & in commune utile, hoc in eos utitur consilio & prudentia.

Quidam pastores Lazarij adducunt aliquando oues ad torrentem, & cum obtutum in speluncam immisissent, vident eos imminentes capiti. Repentino autem & non solito territi spectaculo, ij quidem se protinus in pedes conijcentes, fugiebant: illi vero eis timorem dementes appositissime, voce quam potuerunt benignissima & lenissima: Ne timeatis, o fratres, dicebant, ne timeatis. Nam nos quoque ipsi sumus homines, etiam propter peccata nostra praesentem locum habitare constituimus. Tunc autem pastores ausi ad eos ascendere: & ingressi speluncam, quam ipsi habitabant, cum nihil inuenissent eorum, quae sunt vtilia corpori, reuersi sunt valde admirantes, & suis singula aperuerunt. Deinde vero non cessarunt de caetero incolae Lazarij eis ministrare, quae sunt necessaria, Deo sic sapienter & benigne dispensante, ut ipsi quoque ea haberent, quibus opus habebant ad usum corporis, & ijs, qui ea impertiebant, daret id quod est longe melius, nempe salutem animae.

Cum autem de ijs quoque quae sissent Pharae habitatores, & didicissent vbinam habitarent, assidue ad eos ventitabant. Et primum quidem duo ex fratribus ad eos accedentes, Marinus & Lucas, non sunt amplius reuersi: sed ad verba eorum & virtute capti, tanquam ab aliquibus Sirenibus, se ipsis tradunt tanquam patribus & animarum curatoribus. Quos cum supinis manibus magnus exceperet Euthymius, exercitationis monasterii

It Hierosolymam religionis erigo.

Degit in cella solus.

Post festum luminum, id est, Epiphaniarum.

Matth. 2.

Mirares: solis tantum herbis alebantur.

Marinus & Lucas se adiungunt Euthymio.

ca institutum eos tam pulchrè docer, vt iidem quoquè tempore, quod est cõsequutum, in locis, quæ sunt circa vicum Meropa, clari extiterint, & monasteria construxerint: & magnum illum Theodosium, qui fuit princeps & author cœnobiorum, quæ sunt in solitudine, ad monasticam perduxerint perfectionem. Cùm talis fama Euthymij breui tempore in omnem partem peruaderet, multi ad ipsum, tãquàm ab aliquo vnguenti odore moti, quotidie confluebant: & rogabat vnusquisque eorum, vt cum ipso habitaret, & sub eo duce viueret, & animam componeret, & doceretur ea, quæ sunt spiritalia. Sed ille volens habere purum & immixtum bonum quietis ac silentij, omnem eorum, qui adueniebant, curam beato commisit Theodistio. Ille autẽ, qui ei nunquàm recusabat parère, protinùs quidem mandatum accipit: omnia verò administrabat ex sententia Euthymij.

Deindè autem in loco quoquè ad habitandum construendo occupabantur, & in animo habebant in spelunca constituere lauram, ad figuram Phara: sed quæ loco inerat asperitas, & quòd is esset propemodùm inuius, non sinebat in eo aliquam constituere lauram: sed in ipso aditu præcipitij cœnobium ædificant fratribus, & sibi speluncam transmūtã in ecclesiam: in qua in quiete & silentio magnus assidens Euthymius, erat curator animarum, & earum, quas à vitijs accipiunt, plagarum, & vulnerũ, à quibus sæpè malè afficiuntur, medicus peritissimus. Quotidie enim ad eum accedentibus fratribus, & ei cogitationes aperire non verentibus, dabat vniciquæ conueniens malo medicamenrum. Quæ quidem experientia & prudentia & egregia discernendi scientia apud se collegerat, ad eò vt in eo propemodùm impleretur illud diuini Hieremias: Probato rem te dedi populi mei: & dum tu probas, cognosces viam eorum.

Certè sæpè etiam admonebat paternè, & cõmuniter cum eis diserebat, dicens oportere quidem eos, qui mundo renunciant & ijs quæ ad mundum pertinent, vbiquè curam gerere obedientiæ & humilitatis, & propriam non sequi voluntatem, & in votis semper habere mortem: & supplicium quidem perhorrescere, regnum autem calorũ desiderare: & se omni tempore dẽdere laboribus, manuumquæ artificio & operationi: & maximè quidem, si is est iuuenis, & cuius appetitio & impetus moueatur ab ætate. Tunc enim oportet præter aliam eius custodiam, corpus quoquè exercere multa afflictione, vt pareat rationi, & feruor flaccescat iuuentutis: & vt Pauli imitatores, & diuinarum eius legum simus adimpletores, non ocij crimen solummodò vitantes: siquidem ne alimento quidem eum dignum iudicat, qui est ad eò hebes & negligens. Ocius enim, inquit, nè comedat quidem: sed easdem quoquè, quas ille, manus habentes. Manus enim, inquit, hæ mihi suppedirãrunt, & ijs quierant mecum. Est enim absurdum, homines quidem, qui in mundo versantur, vxorem & filios & totam familiam alere labore suarum manuum, & annum ab eis solui tributum: quinetiam suorum quoquè laborum Deo dare primitias, & benefacere pro viribus: nos autem ne alios quidem impertiri fructu nostrarum manuum.

Porro autem hæc quoquè ex illius præceptis digna sunt, quæ mandentur memoria: Suadebat enim honestum amplecti silentium in templo Domini, & in synaxi fratrum nihil omninò loqui, cùm sacra peraguntur mysteria: sed nec in cœnaculo ad cœnam collectis fratribus, linguam laxare, sed in vtrisque, manere in eodem silentio. Ei autem displicebat, quòd nonnulli ex fratribus, & maximè iuuenes, reliquis maius & publicum offenderent ieiunium, & communem soluerent fratrum regulam, suam sequendo voluntatem & legem. Neque enim ille bonum tuba cani, neque apertum esse ad publicum, sed quam maximè fieri poterat, latere volebat. Et id eò dicebat eam esse optimam abstinentiam, quæ præuenit satietatem, & indigentibus adhuc nobis reprimat alimentũ: quod quidem est propemodùm minus alimenti sumere, quàm sit opus. Clãm autem resistere carnis affectionibus, esse verò armis monachorum omni ex parte secure cõmunitum. ea autem sunt, humanitas, moderatio, meditatio, discretio, & quæ est ex Deo obedientia, & re vera virtus, quæ Deum imitatur. Atque tali quidem à suauissima illa lingua fratres quotidie fruebantur doctrina. Nobis autem iam deinceps incipit pergere oratio ad res veteris Terebonis: quæ omnes quidem, qui sunt seniores ex Patribus, mihi narrãrunt: accuratiùs autem ille Terebon, qui fuit nepos huius veteris Terebonis, & præfuit tribui apud Saracenos, & in eis maximum nomen reliquit ad

Construit
cœnobium.

Ierem. 6.

Monachis
quæ sc̄ctan.
da.

2. Theff. 3.

Acto. 20.

In tẽplo nõ
loquendum.Arma mo-
nachorum.

claritatem. Oportet autem ab alto ordiri principium narrationis, vt sic facilius possit à nobis perspici oratio.

Christia-
norū perfec-
cutio apud
Persas.

Erat apud Persas quidam Græcus, nomine Aspebetus, qui fuerat dux tribus Saraceno-
norum. Cùm autem circa finem regis Isidigerdis mota esset à Magis persecutio aduer-
sus Christianos, illi ducentes hoc sibi esse magno studio contendendum, vt omnes ve-
narentur Christianos, omnes quotquot erant tribuum apud se præfectos, quin etiam
ipsum quoque Aspebetum, vt omnes vias diligenter custodirent, constituunt, vt nullus
Christianus posset clanculum confugere ad imperium Romanorū. Ita quæ Aspebe-
tus, videns tantam in Christianos incursionem & insaniam, & motus misericordia eo-
rum calamitatis, non solum non prohibuit quod minus fugerent, sed eis quoque ma-
num præbuit adiutricem. Qua de causa accusatus apud regem Isidigerdem, & illius ve-
ritus crudelitatem, acceptis protinus suis facultatibus, cognationeque & puero Tere-
bone, transfugit ad Romanos. Quos cùm accepisset Anatolius, (is enim tunc erat
vnus ex præfectis Orientis) eum collocat in Arabia, & quæ illic Romanis suberat, Sara-
cenorum præfecturam tradit in manus Aspebeto: sic apertè ostendens synceram &
omnis doli expertè fuisse eius acceptionem. Cùm is ergo sic ad Romanos accessisset, ei-
us quidem filius Terebon, cùm esset adhuc impubes, atque ad eò verè puer, percus-
sus erat flagello dæmonis, vt qui dexteram partem corporis ex dimidio haberet siccam
mortuæque similem, & quæ minimè operari poterat. Hoc autem ei ita se habebat à ca-
pite vsque ad pedes, ad eò vt cùm pater magnam partem facultatum cōsumpisset in me-
dicos, Terebon ex arte illorum nullum accepit adiumentum.

Aspebeti
humani-
tas.

Visione
Terebon
iubetur ire
ad Euthy-
mium.

Postquam verò migrarunt in Arabiam, videt puer in somnis aliquid: & ad visionem
expergefactus, eam patri narrat. Ille autem cùm statim puerum accepisset, & multos
ex ijs, qui eius imperio parebant, barbaris, venit ad spelicam huius Euthymij & Theo-
odisti. Nam vt eò veniret, præcipiebat quæ ei apparuerat visio. Atque fratres quidem
cùm tantam vidissent multitudinem, inuasit animi angor & metus: neque sciebant,
quidnam se fieret. Sed beatus Theodistus cùm illum timorem eiecisset ex animo, au-
denti animo accedit ad barbaros, & rogat, cuiusnam rei opus eos huc adduxisset. Illi au-
tem, Venimus, dixerunt, ad videndum Euthymium. Beatus verò Theodistus, At ille, in-
quit, nunc quiescit & silet, & neque vsque ad sabbatum venit in alicuius conspectum,
neque ad colloquium cum aliquo. Tunc Aspebetus manus accipiens, ostedit ei filium,
qui erat semiaridus, & cuius pars dextera erat veluti mortua. Deindè etiam filio annu-
it supercilij. Ille autem incipiens, rem omnem narrat ordine:

Cùm ego, inquit, in Perside hanc plagam accepissem, multis & medicina & magi-
cæ artibus contritus, nihil ampliùs ex ijs fructus percepi, nisi quod eas solum damna-
ui, & in illis nequaquam possim magnam habere fiduciam. Deindè postquam in hanc
Arabum venimus regionem, hic quoque rursus cum priori luctabar calamitate, & ma-
lis vexabar similibus. noctu autem apud me aliquando cogitans, & considerans an vl-
quam ab hoc morbo aliquam inuenirem liberationem: quoniã ab ijs, qui erant apud
nos, nullam videbam mali curationem: ipse sic mecum colloquebar: O Terebon, vbi
nunc sunt, quæ apud Græcos & Persas feruntur medicinae artes & magicae, & quæ sunt
in his nugæ, & quæ earum vulgò iactatur vtilitas? Vbi sunt autem præstigiæ astrologo-
rum & fabulæ nostrarum superstitionum, & inutiles inuocationes? Sunt omnia re ve-
ra fraudes & risus manifestus: quæ nihil, inquam, possunt efficere absque vniuersorum
opifice & Domino. Cùm hæc ergo apud me dixissem, & differuissem, Deum rogavi ve-
hementissimè, & ab eo petij à morbo liberationem, & me ei vicissim esse relaturum vi-
tæ mutationem, & me Christianum futurum sum pollicitus.

visio Tere-
bonis.

Interea autem dum hæc fieret, & Deo hoc modo essem supplex, paulatim in somnū
deductus, mihi videbar videre quendam monachum, cui barba propendebat hispida,
qui que iam senescebat, & canis erat conspersus, me rogātem quisnam esset morbus,
& sciscitantem quidnam mali nobis incubuisset. Cùm ego autem ei morbum osten-
dissem, ille, Implebis ne, inquit, quæcunque Deo es pollicitus? Deindè cùm ego rur-
sus promissem, me prompto & alacri animo omnia impleturum: Ego sum, inquit,
Euthymius, qui ad Orientalem solitudinem habito in torrente, qui est prope viam,
quæ tendit versus Hiericho, decem millibus distans Hierosolymis. Si vis ergo in-
uenire mali solutionem, veni ad me, & te Deus per nos sanabit. Hæc cùm in somnis
vidis-

vidissem, & essem excitatus, Patri statim narraui. & ecce omnibus postpositis, vt iussit visio, huc nunc venimus: teque valdè & enixè rogamus, vt nobis ostèdas eum, qui per visionem nobis fuit indicatus, verè diuinum & admirabilem medicum.

Hæc cum beatus audisset Theodistus, & visionem vt apertum Dei gratiæ indicium esset admiratus, Euthymio interrumpit quietem ac silentium, & ei omnia recenset ordine: pueri morbum, egestatem eius, qui illum esset curaturus, eius promissa, quæ fecit communi Domino, somnum illum, visionem quæ apparuit: & vt semel dicam, narrat singula. Ipse autem cum sibi quoquè persuasisset eam rem diuino quodam geri consilio, statim descendit ad barbaros: cumque vehementer orasset pro puero, & ei figuram crucis imposuisset, nò aliquo opus habuit tempore, neque vt in oratione diutius perseveraret: sed eum valentem & omninò sanum statim efficit. Stupent barbari id quod factum fuerat, & citius quàm eius, qui laborabat, corpus, eorum quoque curantur animæ: vel potius animæ sanitatem communiter accipiunt, & fiunt statim fideles. Quos circa proni humi cadentes, rogant illam sanctam animam, vt Christi obsignentur signaculo, & partem Christianorum consequantur & nomen.

Non erat omninò viri pij & Deum amantis, cunctari in rebus huiusmodi. Neque ergo fuit Euthymio in his rebus vlla cunctatio. Sed cum vidisset eos corde potius quàm ore sacrum baptismum postulantem, iubet paruam piscinam fieri in quodam angulo speluncæ: quæ quidem consistit vsque in hodiernum diem. Cumque dixisset preces, quæ Aspeberum, eum Petrum nominans. Deinceps autem Marin, fratrem vxoris Aspeberi, ambos claros genere, & insignes diuitijs, vel diuitias potius ornantes prudentia & virtute, vel potius ipsis diuitijs vtentes pro causa & instrumento exercendæ virtutis. Deinde autem Terebonem, & post ipsum reliquos. Quos cum quadraginta dies apud se detinisset, & monuisset, pietatemque ac religionem accuratè docuisset, & omnibus modis ea firma ac stabilia reddidisset, quæ pertinent ad salutem, eos dimittit in pace: sed non amplius Agarenos, nec Ismaëlitas: sed à Sarra oriundos, & certos hæredes promissionis per diuinum baptismum. Maris autem, qui fuit Terebonis auunculus, non amplius voluit retrò adspicere, neque amplius omninò sustinuit discedere à monasterio. Sed cum ei omnes consecrasset facultates, & parui fecisset quæcunque sunt in mundo, nec generoso & excelso animo dignum esse duxisset desiderium, quod in ea confertur, soli Deo adhæret, & per totam vitam sub eo viuere statuit, magno duce & preceptore vtens.

Cum autem miraculum esset dispersum per multas partes solitudinis, multi, qui morbis laborabant & ægrotudinibus, ad diuinum Euthymium vndiquaque confluebant: & sic sine mercede, promptamque ac facilem colligentes curationem, lati uertebantur. Quamobrem sic breui per totam clarus euasit solitudinem, vt nec eius quidem nomen tota caperet Palaestina: sed transiret etiam ad eas, quæ erant circumcircuita, Præfecturas, & in eis valdè celebraretur. Quod alij quidem fortasse fuisset volupitati: Euthymio autem valdè veniebat in mentem succensere & agrè ferre: non solum quòd humanam auerfaretur gloriam, sed etiam quòd prioris meminisset quietis & silentij, & quem admodum in eo esset indiuisus, & ab omni tumultu alienus. Et ideo statuit ad Ruban secedere clanculum. Sed diuinus Theodistus cum eius rei, quam cogitabat, sensum nescio quomodo accepisset, & hoc fratribus significasset, & omnes congregat, & preces adhibet communes & vehementes, vt misereatur eorum orbitatis: & non sic despiciat gregem, quem ipse constituit, qui post eius recessum erat miserè dilacerandus à communi hoste omnium. Hæc dixit, & persuasit, nè in præsentia discederet, nec eos relinqueret.

Sed cum postea eum vehementius inuasisset amor quietis & silentij, nec sciret quid ageret, quodam secum assumpto, cui nomen quidè erat Domitianus, qui erat quidem genere Melitenus, virtutis autem amator non negligens: vnà cum eo egreditur, cum id nemo sensisset, & in solitudinem Rubæ, quæ vergit ad Austrum, venit iuxta mare mortuum: & deinde in altum quendam montem & remotum ab alijs montibus ascendit, qui appellatur Marda, transmigrans in montes sicut passer, vt ait diuinus Dauid, & arcus fugiens peccatorum. Quo quidem in monte cum inuenisset puteum, & humilia cædificia, templumque excitasset & erexisset altare, quæ quidem adhuc stant in ho-

Oratione
& signo
crucis sanas
tur Tere
bon.

Barbari ba
ptizantur.

Multi cu
rantur egri.

Fugit in
aliam ere
tum.

Psal. 10.
Degit in
monte.

in hodiernum diem, in eo quidem versatur aliquo tempore, ea quæ sunt corpori necessaria, ex ijs, quæ sunt illic, herbis comparans, & tanquam mensa splendida eis utens. Deinde cum eum quædam subijisset cogitatio ingrediendi in solitudinem Ziphon, quæ est prope vicum Aristobuliam, ad videndum, inquam, illas speluncas, quæ olim David acceperunt, cum eum persequeretur Saul, ei parat: cumque venisset, & locus ei placuisset, illic construxit monasterium. Causam autem prætermittere, quæ fuit costruendi eius monasterij, damnatum fuerit pijs.

1. Reg. 26.

Construit monasterium

Cuiusdam in vico Aristobuliam grauer laborabat filius, & à malo vexabatur spiritu. Cum sic autem laboraret, & ab immani vexaretur demone, Euthymij nomen clara voce clamabat. Clamabat verò per se, non sua sponte, sed is, qui tyrannidem in eum exercebat, apertè cogebatur. Videntes ergò parentes, & qui ad eum genere attingebant, eum sic semper in lingua habere nomen Euthymij, & maximè quando ille execrandus eum inuaderet vehementius, quisnam esset hic Euthymius, obeuntes, interrogabant, & quemadmodum de eo aliquid scirent, maximè erant solliciti. Cum in illo autem inquirendo non multum laborassent, (illius enim fama & nomen iam plenus erat orbis terrarum) audiunt esse inter Parabarichos & Aristobuliam. Accipientes itaque puerum, ad eum statim ierunt. Vbi autem procul adhuc procedentibus ille adolescenti euadit manifestus, cum veluti præsensisset is, qui in eo habitabat spiritus, boni spiritus operationem qui inhabitabat in Euthymio, fugam spectauit: non secus atque timidi atque pusilli animi hostes, qui nec adhuc quidem ad eos accedentes armatos expectant milites, sed excedunt antequam manus conferant. Adolescentem itaque cum repente torfisset & discerpisset, euauit. Oportebat enim malum malè facere, & furiosum & conturbatum suum discessum ostendere. Postquam autem ille recessisset, cernebatur homo modestus & sanæ mentis: alterius, non illius, esse significans eam, quæ præcesserat, tempestatem & graues fluctus.

Dæmon fugit ex obrisso.

Conditur monasterium.

Cum feris degit illæsus.

Exod. 14. Iosue 10.

Cum breui autem miraculum totam peruassisset solitudinem, ex ipsa Aristobuliam & ijs, qui circuncircæ erant, vicis ad eum frequentes concurrunt, & ei monasterium construunt: in quo etiam multi pijs ac religiosi statuerunt permanere. Deo desuper eis suppeditante ea, quæ erant ad corporis usum necessaria. Nò solum autem ea feræ, quæ percipiuntur intelligentia, spiritus, inquam, maligni, ita erant ei subiecti: sed etiam cum his sensilibus, tam quæ sunt carniuora, quam quæ venenata, in solitudinibus conuersans, & cum eis habens consuetudinem, nullas vnquam ab illis sensit insidias, neque damnum vllum accepit. Neque verò his non esse credendum existimet aliquis, qui sciuerit quam sit res inexpugnabilis virtus boni spiritus, & quæ potest omnia facile facere miracula. Ei quod dico, fert testimoniū mare, quod virga scinditur, & sol, qui solo iussu sistitur, & nè ulterius progrediatur arceat: ignis, qui in rorem conuertitur, & quæcunque alia præter opinionem facta sunt miracula.

Manichæos conuertit.

Redit ad suum cœnobium.

Verfatur in spelunca.

Fit autem aliud quoque in ea Ziphon solitudine, dignum & mente eius, qui fecit, Euthymij, & perfecta pietate. Nam cum inuenisset quosdam, qui Manetis laborabant infania, & sui morbi semper aliquam faciebant accessionem: quòd nullus accederet, qui esset ad morbum curandum idoneus: cum se dedisset visitationi eorum, qui tam malè laborabant, & se eis aptissimum præbuisset medicum, tanto eos aggressus est artificio, & vt à morbo discederent, idem est autem dicere hæresi, verissimè effecit, vt illius quoque Patrem Manetem apertè abdicarent, & claro subijcerent anathemati, & fierent ipsi pars Apostolicæ & orthodoxæ fidei. Postquam autem hic quoque rursus multos vidit cõfluentes, (ipsa enim solitudo erat circuncircæ septa vicis, & qui erat apud ipsum thesaurus, vocabat amatores harum spiritualium & celestium diuitiarum) rursus accipiens suum discipulū Domitianum, reuertitur ad fratres & beatum Theodostium, quod quidem non minus eorum desiderabatur oculis, quam aqua estate ijs, qui magna siti laborant. Cum autem fuisset in quodam loco, qui est ad tertium lapidem remotus à cœnobio, & inuenisset eum redè se habere, siue loci spectetur natura & positura, siue temperies, vt qui iucundissimo & serenissimo aëre perspiretur, & sit omni ex parte quietus & tranquillus: cum discipulo illic paruam ingressus est speluncam, & in ea est versatus.

Cum diuinus autem Theodostus illius didicisset aduentum, non se amplius continere potuit: sed ad eum proficiscitur, à vehementi motus desiderio. Cum verò laborenter

benter & vidisset & visus esset, & spiritaliter cum esset complexus, nolebat ab eo dis-
iungi, amoris inexcitabilibus alligatus vinculis, & à non fallacibus Euthymij Sirenibus
adstrictus. Rogabat ergò, vt ad cœnobium & fratres descenderet, & communem cum
eis vitam ageret, & communiter se exerceret. Ille autem cùm quietis & silentij ma-
gno amore teneretur, in hoc quidem non annuit Theodistio: sed pollicitus est se sin-
gulis Dominicis ad eum accessurum, & se quoquè synaxi adfuturum. Cùm autem ei-
us aduentus nescio quomodo fuisset significatus Aspebeto, qui fuit postea cognomi-
natus Petrus, licebat statim videre congregatam Agarenorū multitudinem. Nam cùm
ille multos eorum ex omni genere & omni ætate congregasset, vt qui ipse primus bo-
num gustasset, & studeret vt illi quoquè essent participes dulcedinis, accedit ad Euthy-
mium. Ille autem, quòd eos adduxisset valdè lætatus, cùm & hilaribus eos vidisset
oculis, & eis de more benè esset precatus, adducit ad fratres & monasterium. Deinde
cùm eos illic baptizasset & instituisset, & ex illo tempore septem dies cum eis esset
versatus, cum multis habitare non sibi amplius ducebat tolerabile: sed quietis & si-
lentij, sicut diximus, magno captus desiderio, ad consuetam rursus redit solitu-
dinem.

Cùm ergò Petrus eum vidisset & domo carentem, & inopem sedentem in solitu-
dine, pro maximis beneficijs mediocrem vtiquè referens gratiam, ædificatoribus ma-
gna mercede accersitis, magnam cisternam, & quæ duo habebat ostia, fodit in horto,
quæ in hodiernum vsque diem fossa remanet: & panis faciendi officinam apud cister-
nam ædificat, & tres cellas construit Euthymio. Inter eas autem excitat etiam oratori-
um, ad eò vt nullius eorum, quæ ad vsum pertinebât, egeret Euthymius. Agarenorum
verò multitudo, quæ, vt priùs dixi, fuit ab ipso baptizata, suauissimum fluentum sem-
per bibere desiderans, quod quidem apertè erat lingua Euthymij, non amplius ne mi-
nimum quidem ab eo discedere sustinebat: sed vehemèter contèdebat, vt apud ipsum
maneret, & delicias & aquam vitæ, nempe eius perciperet orationes, Ille autem sibi
conseruans indiuisum bonum quietis & silentij, eos quidem nò sinit hîc versari: sed
cùm eos aliò duxisset, & eis templum & tabernacula circūscripsisset, (est autem locus
inter duo monasteria) iubet vt ea extruant, prout se habet descriptionis figura & ma-
gnitudo, & in eis habitet. Quo quidem in loco cùm sibi & domos ædificassent, & in eis
deinceps perseuerassent, assidue magnus ventitabat Euthymius, & quemadmodum se
haberet, semper visebat. Sciebat enim, quantum ex eo lucrifaceret: nec priùs desistit
hoc facere, donèc illorum animas purgauit & exercuit, & effecit vt presbytero subes-
sent & diaconis. Quamobrem illic lubenter manserunt non ij soli, qui fuerunt pri-
ores baptizati: sed etiam multi alij ex ijs, qui quotidie ad eum veniebant & baptiza-
bantur.

Cùm ergò vsque ad eò multiplicarentur filij Agar, & ad veram traducerentur nobi-
litem, & in diuersas exerescerent copias, mittit diuinus Euthymius ad Iuuenalem
Patriarcham Hierosolymitanum, postulans vt eis ordinaretur Episcopus. Ille verò
mittit ad eum Petrum patrem Terebonis, vt qui esset idoneus præesse animabus, & de-
ducere ad salutem. Petrus ergò sic quidem primus ordinatur episcopus copiarum, quæ
erant in Palæstina. Saracenorum autem multitudo, non secùs ac fluuijorum fluentia, af-
fluebat perpetuò: & qui nunc accedebant, adijciebantur prioribus: & ij omnes signa-
ti baptisimi signaculo, connumerabântur cum grege Christianorum. Sed de his quidem
ea, quæ dicta sunt, sufficiunt. Nobis autem deinceps eò conferenda est oratio, vnde ad
hæc dicenda digressi sumus.

Non habebat magnus Euthymius in animo, nec cœnobium, nec omninò Lauram
in illo loco construere. Propterea quando aliqui ad eum venerant, siue mundo re-
nunciantes, siue aliqua afferentes, quæ ad vsum corporis essent necessaria, ab eo rur-
sus transmittabantur ad beatum Theodistum. Cùm autem iam supernè diuina sapi-
enter statueret prouidentia, vt hæc habitaretur solitudo: vt quæ pulchrè sciret id,
quod erat futurum: nempe quòd ea res esset futura multis causâ salutis: ad eum ac-
cedunt quidam numero tres, fratres secundum carnem: qui germina quidem erant
Cappadociæ, educati autem in Syria, & in virtute & doctrina se illic exercuerant,
Colmas, Chrysiptus, & Gabriellus. Is autem faciens vt consueuerat, nec eos etiam
admisit, & ætatem causans iuuenilem, & mutuum naturæ desiderium, quod etiam no-
uit

Agareni
baptizantur

ingens silē-
tij & soli-
tudinis stu-
dium.

Petrus fit
episcopus
Agarenorū.

Tres fratres
veniunt ad
Euthymiu,
& sūt mo-
nachi.

uit ut plurimum labefactare constantiam exercitationis, & maximè, quòd adhuc esset Gabrielius adolescens & imberbis. Eos ergò his de causis nolebat omninò admittere. Ea autem nocte venit ad eum in somnis aliquis, mandans ut & fratres exciperet: Sunt enim, inquit, ab ipso Deo missi: & ut deinceps esset paratus accipere quemlibet accedentem & volentem. Manè ergò cum pulchram illam accepisset fraternitatem & cognationem, ut ei iusserat visio, dicit Cosmæ: is enim erat primus atate inter fratres: Sic ego quidem feci, ut mihi à Deo iussum fuerat, & vos hinc introduxi. Nunc autè par est, ut tu iuniorem ex fratribus Gabrielium intra cellam contineas, & nequaquam ei exire permittas. Est enim res valde periculosa & insidiosa aliorum oculis muliebris adpectus, qui est adeò leuis & politus. Deindè nonnulla quoquè ei aperuit ex ijs quæ erant euentura: Non arbitror, dicens, te longo tempore hinc vitam aeternam: sed tibi propediem committeretur præfectura ecclesiæ, quæ est Scythopoli. Sed hæc quidem facta sunt propter eorum susceptionem.

Item com-
plures alij.

Post eos autem seipsum permisit omnibus ingredi volentibus, & erat ad excipiendū deinceps paratissimus. Nam excipit quidem quandam Domnum, ex Antiochena quidam ciuitate profectum, patriuelem verò Iohannis, qui illi præerat ecclesiæ. Suscipit autem tres quoquè alios, fratres genere, patria Melitenos, consobrinos illius Synodij, qui cum Acacio nutrièrat Euthymium. Erant autem eis nomina, Stephanus, Andreas, & Gaianus. Post eos verò Iohannem quoquè ex Raitho Presbyterum, & Anatolium, & Thalassium. Deinceps autem Cyrionem quoquè quandam ex Tiberiade, qui ipse quoquè erat Presbyter templi, quod Scythopoli martyri positum est Basilio. Cum eos ergò suscepisset, Petrum adhortatur Episcopum, ut eis paruas quasdam cellas construat, & eis templum scitè adonet: & sic breui illic Lauram constituit, quæ ea, quæ est in Pharam, nihilo erat inferior. Deindè verò ipse quoquè Iuuenalis Patriarcha cum sanctum Passarionem, qui tunc erat Chorepiscopus, & Hefychium accepisset Presbyterum, accedit ad Lauram, & templum, quod est illic, dedicat, cum natus esset Euthymius duos & quinquaginta annos. Diaconos quoquè ordinat Domitianum & Domnum, cum iam in presbyterorum sortem relati essent Iohannes & Cyrion. Propter hæc magnus gaudebat Euthymius, & animi tranquillitate plenam habebat animam: & maximè quòd Passarionem cum Patriarcha, & diuinum Hefychium, qui in reliquo eorum, qui se exercebant, choro erant insignes, in Laura degentes cerneret. Sed sanctus quidem Passarion, cum nondum septimum mensem ab illo tempore transgisset, è viuis excedit in profunda senectute.

Lauram
condit.

Templum
dedicatur.

Psal. 144.

Cum hic autem magnus & admirabilis Euthymius, & qui cum eo erant fratres, in illa Laura premerentur magna rerum necessariorum inopia, Dei prouidentia non abiecit curam suorum: & manus, quæ aperitur & implet omne animal benedictione, admirabili cura tunc quoquè aperta est. Accidit enim, ut multitudo Armeniorum, quæ non erat pauciorum quam quadringentorum numero, ad Iordanem à sancta ciuitate descendens, dextera de via declinaret, perindè ac aliquo eis iter præunte, & ad Lauram illam accederet: hoc, ut arbitror, sapienter dispensante & administrante prouidentia, ut magna illius Patris virtus adhuc clarior euaderet. Quos cum magnus ille illuc vidisset diuertisse, ut se à labore itineris aliquantisper recrearent, vocat Domitianum, cui ab eo fuerat credita illius Lauræ dispensatio, & iubet ut eis mensam apponat. Cum is autem proferrer egestatem, & respondisset se ne vnus quidem diei fratrum habere alimentum, ille eo fretus, qui viduæ copiosum suppeditauit nutrimentum propter abundantiam bonæ eius voluntatis, iubet Domitianum ire ad arcam panariam. Scies enim, inquit, quid sibi quidem volunt humanæ cogitationes, quid autem diuina possit gratia dispensare ac prouidere præter opinionem. Ille verò cum statim cessisset & accessisset,

3. Reg. 17.

Panes diui-
nirū aucti.

(ò inexplicabilia tua Christe miracula) inuenit diuina quadam & sapiente prouidentia domum pane adeò plenam, ut ne facile quidè esset parum aperire ostiū, ut quod prohiberetur propter eam, quæ intus erat, multitudinem.

Præclarum
sanè mira-
culum.

Cum ergò alios quoque fratres vocasset, & vnà cum eis ostiū euertisset, videt ea quæ erant intus, nempe quandam, quæ narrari non potest, panum multitudinem, & magnam quoquè vini & olei copiam, & omninò conuenientem Euthymij egregiæ in dando beneficentiæ. Hæc cum vidisset Domitianus, & coniecisset id esse diuinæ gratiæ operationem, præcidit ad pedes magni Euthymij, petens ab eo veniam, sordisque & par-

& parcitatem vehementi rependens poenitentia. Ille autem cum Domitiano beneuolam & mentem & manum porrexisset, o fili, inquit, Qui seminat in benedictionibus, in benedictionibus quoque metet. Qui itaque accedentibus commune testium praebent & salem, imprudentes sibi potius comparant copiosam suppeditationem: ut qui non tantum dent, quantum accipiunt. Quod quidem a vobis quoque est seruandum, o fratres, si Deo estis gratificaturi, & rerum necessariorum vobis benignè suppeditatam copiam consecuturi, Hinc conficit bonorum, ut dicitur, cumulus: coepitque prospera & felix esse Laura, & eius amplificari multitudo: & deductus est fratrum numerus ad quinquaginta, & unicuique eorum fuit adificata cella, & quotidie sacra peragebantur mysteria.

2. Cor. 9.

Missa quotidiana

Cum autem animo agigaret is, cui credita fuerat dispensatio, tantae fratrum multitudini magno quoque opus fore ministerio, Laura quoque mulos parauit. Erat autem quidam in ea, genere Asianus, nomine Auxentius, qui erat aptus ad seruendum mulis. Is cum ab hoc Oecono rogareretur, ut hoc subiret ministerium, differebat, & non obediens. Cum res verò esset necessaria & utilis, Iohannem quoque secum accipiens & Cyriacum presbyterum Oeconomi, rursus rogabat eum eis Auxentium. Cum autem sic quoque minimè audiret, & iam aduenisset sabbatum, quo tempore licebat magnum conuenire Euthymium, omnia de Auxentio ei refert Oeconomi. Et ille quidem fratrem statim accersit: suadet autem ut obediat, & nè sit usque adeo contumax & inobediens, & propriam sequens voluntatem, & quod est communiter fratribus utile, recusans ministerium. Cum is autem nec adhortationem, nec talem eius aspectum esset reueritus, sed sic quoque aperte recusat, & quem non praetextum asferret, ut solam voluntatem in sua esse potestate ostenderet: & nunc quidem causaretur, se esse alienigenam, nec peritum sermonis illius regionis: Nunc autem carnis insidias & varias maligni artes: nè si forte, inquit, me a vestris oculis remorum inuenerit, supplanter, & exerceat suae opus malitiae: & praeterea, nè assuefactus curis & tumultibus, permaneam deceterò discrepans & alienus a quiete & animi tranquillitate. Cum hæc diceret, & animæ damnium, ut quod ad mouendum satis esset, proferret: magnus rursus Euthymius, Sed Deum, inquit, rogabimus o fili, ut propter tuam obedientiam a nullo exijs, quæ lædunt, capi possis. Eius enim vox est: Non veni ministrari, sed ministrare: & Non facio voluntatem meam, sed eius, qui misit me, Patris.

Matt. 20.
Ioan. 5.

Cum ex his autem adhuc magis iritaretur Auxentius, & nequaquam cederet, grauius in eum inuehens diuinus Euthymius, Nos quidem, o fili, inquit, quod tibi ipsi quoque esse conducibile videbatur, consulimus: tu autem in eadem manens inobedientia, mox scies, quisnam sit fructus inobedientiae. Eorum, quæ dicta sunt, nondum finem fecerat, & agitationem motumque corporis nescio vndenam passus Auxentius, miser in terram decedit, solis dignus lachrymis propter calamitatem. Qui verò aderant ex fratribus, fractis eorum animis ex eo, quod is esset tam miserè affectus, rogabant Euthymium, supplicabant, obsecrabant, ut iacenti opem ferret, & qui satis graues poenas luerat inobedientiae. Is autem, ut erga adeo contumacem & inobedientem eis obediens, praesto fuit: & cum suis accepisset manibus, adhuc tremebundum facit surgere Auxentium, & pendentes poenas per omnia ferè membra corporis. Deinde cum etiam veluti quoddam medicamentum crucis signum ei immisisset, soluit hominem ab ea affectione, & eum reddit sanum protinus. Cum itaque ad se redisset Auxentius, & ei in mentem venisset inobedientia, & affectionem quoque intellexisset, quæ ei incubuerat, & non ignorasset id esse opus solius inobedientiae, maiores luebat poenas a conscientia, & eum vehemens quædam subijt poenitentia: certè ad pedes quoque proci-dit Euthymij, partim quidem petens veniam eorum, quæ fecerat, partim autem in futurum securitatem. Cum is verò ei statim ignouisset (Nam qui vix tandem ad iram conuersus fuerat animus, quemadmodum non erat promptè cursurus ad commiserationem, & ei in futurum cauturus per orationem?) ille lubenter promptoque & alacri animo suscipit mulorum ministerium. Ità disciplina Domini, ut dicam cum diuina scriptura, & aures aperit, & planè adijcit intelligentiam: & qui deliquerat, priusquam deprimeretur humilisque redderetur, inobedientia, post humilitatem & disciplinam, acceptam, cognitus fuit promptus ac paratus ad obedientiam.

Poena inobedientis monachi.

Crucis signum sanatur.

Facit lubes quod iubetur.

Esa. 28.

Hæc mihi narrauit Cyriacus Anachorita: ille, inquam, Cyriacus, qui ab ineunte

Si quidem

482

Cyriacus
ab incunte
etate mo-
nachus.

quidem etate tonsus fuerat in cœnobio Euthymij: postquam autem cum eius succes-
soribus satis longo tempore esset versatus, & ab eis omnem eius exercitationem & vni-
uersum eius vitæ institutum accuratè didicisset, postea in Laura veteris Suce septua-
ginta ferè totis annis se exercuit, omni virtute & honestæ vitæ rectè factis illustris. Il-
lud autem ipse quoquè mihi narravit, quòd duo quidam ex fratribus, Maro & Clemati-
us, asperam illam & difficilem in Laura agendo vitam defessi, inter se conuenerunt, vt
illinc clanculùm effugerent, & se noctù furtim subriperent. Hæc illi quidem inter se lo-
quebantur, & apud se cogitabant. Sed qui secreta aperit, & ijs, qui sunt sibi dedicati, di-
cit per Esaïam: Non erit tibi ampliùs sol in lucem dici, neque ortus lunæ illuminabit
tibi noctem: sed erit tibi Dominus lux æterna: ipse hoc quoquè suo aperit famulo. Sic
autem facit: Silenti enim ac quiescenti aliquandò huic magno & admirabili Euthymio,
visus est malignus, Maroni & Clematio, tanquam sancti oculis subiectis, frænum inij-
cere, & eos in laqueum trahere grauissimum. Is verò cùm statim coniecisset insidias,
accesit fratres Maronem & Clematium, eis suadens, admonens, rogans, docens, dis-
serens, prolixam orationem habens de tolerantia, & quòd vbiquè opus sit diligenti
custodia & cautione. Deindè eis etiam Adæ & Iobi exemplum adducens: ex quibus al-
ter quidem in paradiso præceptum non seruauit, alter verò omne genus virtutis osten-
dit in sterquilinio. Neque hæc prætermittens, quòd oportet monachum non admittere
cogitationes, quæ à maligno suggeruntur: siue ille tristitiam, siue odium, siue iniusti-
tiam, siue in alium locum migrationem subijciat: & nec ab initio ei omninò animum
adhibere, sed ea tota manu repellere & reijcere, nè fortè nos imprudentes per insidias
supplantet, & in casum præcipitet lachrymabilem. Si quis autem hîc fortè non possit
virtutem exercere, nè existimet, si aliò transuerit, id cuius studio tenetur, alibi posse fa-
ciliùs & rectiùs gerere. Non enim ex loci natura, sed ex libero nostri animi instituto
boni sit operatio. Contrà autem hoc est & periculofum monachis, & quod eos potest
reddere imbecillos & virtutum carentes fructibus. Nam nec planta quidem potest fer-
re fructus, quæ assiduè transplantatur.

Esa. 60.

Visio S. Eu-
thymij.

Genes. 3.
Job 2.

Exemplum
iracundi
monachi,
& loci ter-
merè mur-
tantis.

Ad maiorem verò fidem eorum, quæ dixerat, eis quoquè narrabat de quibusdam se-
nibus Aegyptijs. Dicebat ergò, fuisse quendam fratrem in Aegypto, qui in quodam
residebat cœnobio. Is cùm ad iram assiduè moueretur, efferabatur & conturbabatur,
acerbitatequè & indignatione os eius implebatur. Cùm eum autem quædam subijisset
pœnitentia, quòd propter hanc iram & facilitatem ad perturbationem secum bellum
gereret: & si quid boni iam antè acquisisset, id quoquè perderet: ei persuadet, vt re-
cederet à cœnobio, & solus per se quietè viueret, vt potè quòd solito ei multùm con-
duceret ad tranquillitatem, & ad vacuitatem perturbationis. Existimabat enim, quòd
si nullus esset cui irasceretur, & in quem vti posset indignatione, omninò sensim ex-
tingueretur vehemens ille & qui citissimè accenditur ignis iracundiæ: futurusquè ef-
feret deinceps mitis & mansuetus, & tranquillitate omni plenus & quiete. Cùm ille au-
tem hæc apud se esset ratiocinatus, discessit deinceps à cœnobio, & solus vitam egit
in quiete & silentio: & cùm aliquando propter vsum aliquem aqua implèset poculū,
& id humi aliquantispèr voluisset deponere, arte quadā maligni id est euersum. Quod
quidem cùm non semel, sed bis & ter deinceps factum esset, & iratus est frater, & cùm
ab iræ impetu victus esset, statim ita vt habebat, humi deiecit poculum, & confregit: &
sic ab inimico maiori & vehementiori habitus est ludibrio.

Math. 5.
Luca 6.

Loquacitas
in monas-
cho vitiosa.

Ad hæc ridet quidem Clematius, vt cuius delectatus esset animus lepida narratio-
ne. Cùm id autem diuinus animaduertisset Euthymius, Nunquid, ait, tu quoquè fra-
ter, motus es à malo aliquo dæmone, quòd tam inuerecundè rides & tam impudenter,
cùm oporteret potiùs deslere eum, qui illius admittit suasionem, si verum dicit, qui tūc
noster est iudex futurus, Beatos quidem appellans, qui lugent, quoniam ipsi quoquè,
inquit, accipient consolationem: miseros autem eos qui rident, & sibi non adhibent
animum? Et alioquæ aperta est inscitia, & quòd disciplinæ sit ignarus, argumentum, si
monachus loquatur supra modum, aut ad quodlibet moueatur, aut etiam in loquendo
nimis profusa vtatur licentia. Patres etiam vocant licentiam planè matrem omnium
vitiolorum. Cùm ille sic quidem increpasset Clematium, ingressus est in interiorem cel-
lam: eum verò euectigio persecuta est vltio, pronusque in terram cadens, agitabatur
tremore & horrore. Domitianus autem cùm sic iacentem vidisset Clematium, & simul
quidem

quidem Euthymij mansuetudinem & austeritatem esset admiratus, quòd scilicet in eo optimè essent temperatæ: & simul etiam misericordia esset ductus eius, quod fratri acciderat, congregat aliquos ex patribus, qui pro eo essent intercessuri, & eos vnà cum Marone introducit ad Euthymium. Ille autem cum & suapte natura esset propensus ad misericordiam, & illorum intercessionem minimè despiceret, vnà cum eis accedit ad iacentem Clematium, eiusque horrorem extinguit signo crucis, & statim ^{Signo crucis sistit tremorem Clematij.} sistit tremorem, & præbet perfectam ab illa affectione liberationem, Attende tibi ipsi, dicitans, & noli contemnere patrum doctrinam & admonitionem: sed efficere totus oculus, sicut de Cherubim audiuimus, teipsum omni ex parte circumspectans, vt qui semper trãseas in medio laqueorum. Hęc cum suasisset & suggestisset Clematio, & eius exemplo alios fecisset cautiore, cum dimittit in pace. Sed hoc quidem est eiusmodi, non minus est autem id quoquè, quod deinceps sequitur: si non sit multo etiam maior & lepidius.

Cum magna & œcumenica Synodus Ephesi tunc primùm congregaretur, Synodus, qui cum Acacio fuerat magister huius magni Euthymij, cum esset adhuc puer, postquàm venisset in Palæstinam ad adoranda loca venerabilia, accedit etiam ad Lauram quinquagesimo & quarto anno ætatis magni Theodosij: partim quidem illum ipsum visurus Euthymium, partim autem suos quoquè consobrinos, Stephanum, Andream & Gaianum salutaturus. Cum autem vidisset Euthymium, ei quidem narravit de valde impia hæresi Nestorij, qui impiè (ò iustitia & pudor sacerdotum) paruo tempore præfedit Constantinopoli, & prophanis suis & corruptis dogmatibus totum ferè orbè terræ conturbauit. Expoiuit verò ei quoquè de Cyrillo Alexandrino, & Acacio Meliteno, quemadmodùm acrem & vehementem zelum ostenderent pro fide orthodoxa: & quòd œcumenica Synodus esset mox Ephesi congreganda aduersus illum impium. His ergò sic dictis à Synodio, animo lætatus est Euthymius, cum talia audiuisset de Acacio, ad quem vētitabat cum esset puer, & à quo fuit institutus in literis. Deindè verò cum ei vale dixisset Synodius, discedit à Laura, assumens Stephanum consobrini, & abit in sanctam ciuitatem, & persuadet ei, cui commissã fuerat ecclesiæ administratio, vt Stephanum quoquè cooptaret in numerum suorum Diaconorum. Ille autem vnà cum eo ordinat etiam Cosmam Cappadocem, & vtrunque refert in catalogum chori Diaconorum.

Cum autem iam vndiquè congregarentur Episcopi ad Synodum, & illuc quoquè ^{Synodus Ephesina cogitur.} mox conuenturi essent Episcopi Palæstinæ, iubet magnus Euthymius Petro Episcopo Saracënorum, vt accederet Cyrillo Alexandria & Acacio Melitenes Episcopis, & que eis viderentur, se quoquè illis assentiri. Ille verò peracta Synodo reuersus ad Euthymium, ei omnia singulatim exponit, quæ in ea euenerunt, & quonàm processerint. Is autem cum & alia didicisset ex ijs, quæ facta fuerant ab Episcopis Orientis, & quòd Iohannes, qui præerat Antiochiæ, cum esset Orthodoxus, inductus esset, vt eadem sentiret quæ Nestorius, fuit graui tristitia cor eius sauciatum. Eodem modo affectus fuit etiam Dominus, illius consobrini. Rogauit itaque Euthymium, vt ei permitteretur ire Antiochiam, vt auunculum suum, qui supplantatus fuerat, restitueret, & iam veluti iacentem erigeret. Ille autem cum præuidisset non futurum illuc tutum aduentum, sed ei potiùs inutilem & minimè conducibilem, Nequaquam, inquit, ò fili: non oportet te à Laura recedere. Neque enim ille tua opus habet præsentia. Sed etsi paululum à recta fide declinauit, Deus tamen, qui nouit cor illius rectè se habere, ipse ipsum conuertet, & reducet ad id, quod benè erit. Et tu quoquè ò fili, si quidem in quo vocatus es loco, in eo perpetuò manseris, proficies & gloriam adipisceris, veram, inquam, gloriam, & quæ ex Deo est, & quæ nunquam excidit. Sin autem his neglectis, & tolerantia contemptis cogitationibus, à Laura tentabis discedere: obtinebis quidem administrationem, quam tuus habet auunculus: sed eam rursus tibi auferent mali homines & præstigiatores, cum ab illis priùs seductus fueris ignoratione. Et hæc quidem, qui est in sanctis, Euthymius.

Domnus autem cum hæc mandata non multùm curâset, proficiscitur Antiochiam, & nec vale quidem dixit sancto, & nec ei vllò modo suum significauit recessum. Cum illic verò fuisset, omnia quæ ei prædicta fuerant, effectum sunt sortita: illeque postea magna ductus pœnitentia, quòd non obediisset, ad ipsum reuertitur, graui dolore

lore visceribus cruciatus, & acerbè deplorans. Iuuenalis autem Stephanum quidem Melitenum ordinat Ismenia Episcopum: Cosmam verò Cappadocem refert in ordinem Presbyterorum, & ei cruces tradit custodiendas. Hæc autè de eo relata sunt monacho Cyriaco à familiaribus eius & successoribus. Nobis autè Cyriacus omnia aperuit, quòd nemo eum vnquam viderit comedentem, nisi Sabbato aut die Dominico, non cum aliquibus colloquentem, & nullo modo quempiam conuenientem, nisi fortè vsus aliquis postulare, vt eum conueniret: nunquam super latus cubantem, sed nunc quidem sedentem & parùm oculis conuenientem, nunc autem funem, qui ab aliquo angulo recti cellæ dependebat, ambabus tenentem manibus, & sic somnum aliquem moderatè gustantem, illud fortè magni Arsenij: ei dicentem: Adesum serue nequam. Affirmabat enim eum quoquè fuisse æmulatorem Arsenij: Arsenij, inquam, qui in patris quibusdam moribus educavit & instituit Archadium & Honorium Imperatores: & idèò Patris appellatione, à sanctis scilicet patribus, est appellatus: postea autem in solitudine Aegypti fuit insignis virtutibus.

Arfenius
Abbas.

Euthymius
in sece-
primit vir-
tutes Arse-
nij.

Hunc ergò diligenter admòdum imitabatur Euthymius, & ijs, qui ex Aegypto veniebant monachis, & de illius vitæ instituto aliquid referrebat, animum lubenter adhibebat, & suæ animæ quibusdam veluti tabulis bona illius curabat inscribere, illiusque quietem & humilitatem & eius imitabatur silentium: præterea autem vestitus quoquè humilitatem, & ventris abstinentiam, vigilantemque & atetum eius animum & sobrium, & illud, quod ab eo dicebatur, Arseni, cur egressus es? Compunctionem autem quomodò? Lachrymas, nocturnasque vigilias, illumque amorem solitudinis, & cum nullo conuersationem, & præterea commiserationem, discernendi potestatem, in precatione alacritatem & constantiam, & eius in omnibus insignem fortitudinem? Num autem, cum sic illius vitæ imitaretur institutum, nõ etiam fuit dignus illius charismatibus? Aut fuit quidem, sed non paribus? Nequaquam: sed etiam illum re vera superauit in aliquibus. Verumenimverò alijs interim ommissis, quæadmodum futura cognouit & prædixit, veridicè ostendimus.

Anastasius
custos sa-
crorum va-
sorum.

Eum videre valdè desiderabat Anastasius, cuius fidei credita erat custodia sacrorum vasorum sanctæ resurrectionis, eratque Chorepiscopus, fuitque simul discipulus & imitator sancti Passarionis. Cum ergò teneretur tanto eius videndi desiderio, Phido Ioppes episcopo, & Cosmæ, cuius munus erat custodire cruces, illam pulchram communicat cupiditatem. Cumque eos assumpsisset, quinetiam alium quoquè Phidum, Phidi episcopi nepotem, (erat autem is adhuc ætate iuuenis, & in chorum Lectorum coopatus, qui etiam Cyriaco hæc tradidit & narrauit) cum eis proficiscitur ad magnam Euthymium. Postquam autem fuerunt iam propè Lauram, ab alijs quidè, cum nondum peruenissent, ignorabantur: Euthymio verò arcano quodam modo eos aperuit spiritus. Cum ergò statim vocasset Lauræ œconomum Chrysippum, Sint, inquit, tibi parata, quæ sunt ad accipiendos hospites necessaria. Ecce enim simul cum fratre tuo ad nos venit etiam patriarcha. Cum autem ipsi iam aduenissent, diuiniore quadam contemplatione magnus correptus Euthymius, colloquebatur & diserebat cum Anastasio, tanquam cum Patriarcha Hierosolymorum. Atque qui aderant quidem omnes admirabantur: Chrysippus verò ipse quoquè obtupefactus, & ad aurem se inclinans Euthymij, Sed non est apud nos, inquit, Patriarcha ò venerande pater: Hic autem est sacrorum vasorum custos Anastasius. Vides quisnam sit eius vestitus? ostendens eius vestes, eæ autem erant splendidae & sericeæ: quas quidem, inquit, non est fas Hierosolymorum Patriarcham induere. Cum aliquo autem tempore se repressisset senex, & veluti ad se rediisset, Sed mihi crede, filij, inquit: Hunc vidi candida veste indutum, & quali decet indui Patriarcham, & existimo me non esse deceptum. Sed quod Deus præsciuit, id ad finem quoquè deducet. Sunt enim eius charismata minimè poenitenda. Ille ergò hæc quidem dixit multis audientibus, & consecutus fuit rerum euentus.

Euthymius
spiritu pro-
phetico ve-
tura indis-
cat.

Terebon ille, qui erat genere Saracenus, cum vxore habitans sterili, non gignebat liberos, quod quidem planè efficiebat vitam ei minimè vitalem, eratque causa doloris minimè tolerabilis. Accedit itaque aliquando cum vxore ad admirabilem Euthymium, rogans, supplicans, quid non faciens ex ijs, quæ possunt mouere ad misericordiam, vt is ex natura solueretur defectus, & ei aperiretur matrix ad pariendum. Ille autem cum ter eis iniiecisset signum crucis, & deinde lapideum illum ventrem tetigisset, Abire, inquit,

Vide cruce
eis signi ef-
ficaciam.

quit, læti in Domino. Is enim vobis concedit, vt cernamini patres trium filiorum. Illi verò in sermone, tanquàm in re ipsa collocantes fiduciam, recesserunt pleni gaudio. Iam autem partus quoquè tempus aduenerat, & primùm quidem parit Petrum quendam, patrem Terebonis, qui Euthymij familiaribus hæc verè & apertè narrauit. Cùm verò post hæc multum intercessisset temporis, veridicum Euthymij promissum alios quoquè duos fratres præbuit Tereboni.

Frater erat in Laura, Romanus genere, nomine Aemilianus, qui bonam vitam exercebat, modestiamque ac moderationem vel maximè ex ipsa amplectebatur adolescentia. Ei noctū aliquando, cùm esset dies Dominicus, inimicus ex carne bellum graue commouit. Cui cùm desperasset se posse perpetuò resistere, cessit & succubuit cogitationibus. Cùm ità se haberet, & ab ea perturbatione animi obsideretur, manè sit obuius sancto, venienti ad synaxim. Ex eo autem quidam tener odor exibat, qui grauem illam animi perturbationem illi magno significabat. Cùm eū ergò diuinus esset odoratus Euthymius, & cognouisset insidias, increpat malum dæmonem, qui ei exhibebat molestiam. Et statim frater quidem humi iacebat, seipsum conuellens, lacerās & agitando, & spumam ore expuens. Ad eum autem multi quoquè conuenerunt monachi. Cùm itaque lumen magnus iussisset afferri Euthymius, propterea quòd esset locus obscurus & tenebrosus, Videte fratrem, o patres, inquit eis, quemadmodum cùm ab incunte ætate in virtute viuere, & temperantiæ curam ageret, nunc vexetur propterea, quòd parum cesserit impudicis carnis cogitationibus. Efficiamini ergò illo meliores, & ex supplicio illius lucrificati. Ceterum Deum, inquit, rogemus, vt is à talibus liberetur insidijs. Et ille quidem statim pro fratre est precatus. Locus autem fuit statim torus terro odore plenus, veluti ardentis cuiusdam sulfuris, & tetrum illum odorem vox est consecuta: Ego sum, dicens, spiritus fornicationis, & deindè surrexit frater temperans & sanæ mentis, vt qui ex illo tempore sit ipse factus, sicut diuinus Apostolus vas electionis.

Circa illud autem tempus cùm terra laboraret siccitate, propterea quòd non plueret, adeò vt esset quidem cælum super caput, prout dictum est, æneum, terra autem sub-

Deur. 28. Magna terra siccitas.

Ierem. 4. Ierem. 7.

Nota hie antiquitate litanianu.

Esa. 30. Esa. 22. Esa. 59.

Psal. 144.

St 3 te,

Aemilianus infestatur à fornicationis spiritu.

Deur. 28. Magna terra siccitas.

Ierem. 4.

Ierem. 7.

Nota hie antiquitate litanianu.

Esa. 30.

Esa. 22.

Esa. 59.

Psal. 144.

te, illi veluti vna lingua & voce respondentes, Ipse dixerunt, ora pro nobis o pater. Voluntatem enim eorum, qui ipsum timent, facere nouit omnino Dominus.

Precibus
impetratur
diuinitus
pluuia.

Psal. 64.

Cum hæc & quæ sunt eiusmodi, non posset diuinus despicere Euthymius, & populo quidem præcepisset, ut intente orarent, ipse autem assumpsisset ex monachis eos, qui erant presentes, ingreditur eum ipsis oratorium: cumque seipsum humi proiecisset, Deum orabat cum lachrymis. Deus verò exaudiit orationem, statimque audiebatur quidem sonus vehementis spiritus, & aer implebatur nubibus, & erumpebant tonitrua, vehemensque magno imperu cadebat pluuia, & affluentibus aquis, terra inebriabatur. Cum ille ergo humo surrexisset, & se turbis ostendisset, Ecce, inquit, Dominus vestris precibus exauditis, visitauit terram sua visitatione, & eius sulcos inebriauit, & vteram ditaret, multiplicauit. Benedicet autem coronam anni huius supra alios, & implebuntur quidem campi pinguedine: pinguescent verò speciosa deserti, & valles multiplicabunt frumentum, & accingentur colles exultatione. Ille autem cum hæc dixisset, dimittit multitudinem. mox verò secutus quoque est euentus prædictionis, & terra lætata est, in suis visceribus germinans. Illa cerè vehemens pluuia vsque adeo deorsum cecidit, ut eum diu prohibuerit, quo minus secederet in solitudinem. Quid ergo? Hæc ne sufficiunt ex bonis Euthymij? an pijs damnum animis afferemus, si bonorum illius factorum reliqua prætermiserimus? Sunt ergo illa quoque narranda, que mihi Iohannes, silentarius, inquam, & Episcopus, & Thalelaus presbyter (ij autè adhuc in Laura beati Sabæ se exercentes ad sunt) tradiderunt.

Manichæos & Origenistas auerfatur Euthymius.

Psal. 135.

Synodus Chalcædonensis.

Dicebant enim, quod & multis alijs, & ipsi quoque diuino patri Sabæ hic vir admirabilis fuit admirationi: quod scilicet cum tanta esset eius moderatio & lenitas, pro rectis Ecclesiæ dogmatibus tantum zelum attulerit, ut idem re vera esset mitis & pugnator: & ut semel dicam, aduersus omnes quidem, qui non rectè sentiunt, magno erat & ardenti zelo: maxime autem Manichæos, & eos qui nugæ tuentur Origenis. Qui cum multi tunc essent in locis, quæ sunt circa Casaream, & ad ipsum etiam uenerent pietatis prætextu, erat tanquam leo aduersus vulpes, sermone inexpugnabilis, & qui sustineri non poterat: quæ ex diuinis scripturis sumebantur demonstrationibus, eos validè comprimens & suffocans: & ut ait Hieremias, ut ipsi ex gloriatione affererentur pudore, efficiens, quæ apud eos fabulis iactatur, præexistentiam & restitutionem omnibus viribus euertens & deprimens. Quin etiam aduersus eos, qui Arrij & Sabelli laborabant insania, ingentis erat spiritus, & eos, ut ait Propheta, perfecto persequabatur odio. Septuagesimo autem & quinto anno ætatis magni Euthymij, congregata fuit Synodus Chalcedone, in quam omnes ferè totius orbis terrarum vndique conuenerunt Pontifices. Eos enim ad conueniendum vocabant, quæ Ephesi scilicet innouata fuerant, à Dioscuro, inquam, Alexandrino, quem simul cum ijs, qui illius tuebantur dogmata, è sacris eijciunt catalogis, & accuratum fidei decretum exposuerunt. Ei autem synodo insignis quoque Euthymij discipuli intererant, Stephanus Iamneæ, & Iohannes Episcopus Saracenorum, cum Petrus quidem iam è vita excessisset: qui eum autem secutus est Auxolus, Dioscuro accessisset, & ideò magno, pro dolor, Euthymio inuisus vitam finiisset. Ij ergo, Stephanus scilicet & Iohannes, cum Synodo interessent, quoniam fidei decretum in eis erat mandatū literis, ad statim arripientes, quam potuerunt celerrimè accedunt ad Euthymium. Quanam de causa? Volentes scire, an ipse quoque consentiret ijs, quæ scripta fuerant. Non mediocriter enim eos terrebat id, quod Auxolao acciderat: neque sciebant an assentirentur, an differrent, priusquam scirent illius sententiam. Postquam autem ille legisset, & quæ scripta erant, rectè se habere inuenisset, & concinere rectæ regulæ veritatis, peruasit repente fama totam solitudinem, quod magnus quoque Euthymius sequatur Synodum Chalcedonensem.

Theodosius pseudo-monachus oppugnat Synodum Chalcedonensem.

Hoc autem omnes propemodum monachos ad eam attraxisset, nisi quidam Theodosius, habitu quidem monachus, moribus verò præstigator importunissimus, & mente corruptissimus, veniens in Palæstinam, cum de dicta Synodo quædam improbè confinxisset, quod euertere quidem dogma rectæ fidei, introduceret autem vel potius reuocaret dogmata Nestorij, cepisset Eudociam, quæ tunc versabatur in Palæstina. Per ipsam autem induxit omnes monachos: & deinde etiam sedem Hierosolymitanam inuerecundè, o iustitia, & impudèter inuadit, & cum ex potestate accepisset facultatè, bellum

bellum gerit aduersus diuinos canones & leges: hincque factum est, vt homines probi & moderati, à sedibus & sacris expellerentur, & nonnulli etiam ab eo interimerentur, & manus sceleratas Pontificum sanguine prohi dolor pollueret: malefici autem & praestigiatores, & pestes, & carceribus potius digni quam sedibus, sacrorum interpretes crearentur & sacerdotes, & apud hunc sceleratum & exitiosum hominem magna assequerentur potentiam. Cum verò ipse sic haberet omnes monachos à se pendentes, & eos duceret quò vellet, ij soli, qui erant magni sectatores Euthymij, fugiebant eius communionem, tanquam aliquod scelus & piaculum. Quoniam autem eum quoque tentabat impius Theodosius, & ad se accersebat, illo ne ipsius quidem sermonem audire sustinente, rursus ad eum mittit legationem, Elpidium & Gerontium: quorum vnus quidem magni Passarionis, alter autem beatæ Melanes erat successor, rogâtes vt si ad ipsum nollet venire, conuenirent tamen vterque in locum aliquem, & de ijs, quæ vterque haberet, inter se differerent. Ille verò ad hæc grauitè exclamans, Absit, inquit, vt aut iniuste fuso sanguini sacerdotum, aut hæresi communicem cum Theodosio. Illi autem, sed necesse est, inquit, vt tu communices Nestorio, quoniam & is duas tuetur naturas: quod quidem ne in hodiernum quidem diem ab aliquo accepimus, & eum secuta est Chalcedonensis Synodus.

Nota calumniam.

Magnus autem respondens Euthymius, Quæ ab ea quidem Synodo sunt statuta, nondum, inquit, singulatim consideravi omnia: sed quod attinet ad decretum ab eis expositum, non possum ea, quæ illi visa sunt, reprehendere. Statuit enim ipsa quoque sequi sententiam trecentorum decem & octo sanctorum patrum, qui Nicæa conuenerunt: & suadet amplecti Synodum centum & quinquaginta patrum, qui congregati fuerunt Constantinopoli: & iubet eos sequi, qui Ephesi conuenerunt aduersus impium Nestorium. Cyrillum autem Alexandria Episcopum sibi adiungit, tanquam qui sit eiusdem sententiæ, & rectæ sententiæ fateatur esse magistrum. De ipsam sanctam virginem libera lingua nominat, & vnigenitum Dei filium ex ea natum esse asserit: sine tempore quidem & sine corpore ex patre, in tempore autem & secundum carnem ex matre, vnum Christum, qui à nobis inconfusè, immutabiliter, citra diuisionem in duabus naturis cognoscitur: & propter eos, qui audent quandam inducere diuisionem in inexplicabili & arcana vnione, quæ in hypostasi seu persona facta est in vtero: & eos, qui per conuersionem dicunt carnem factam esse Dei Verbum, & vnigeniti carnem asserunt esse eiusdem essentiæ cum diuinitate: & alioqui propter eos, qui non confitentur verbi factam esse carni vnionem in hypostasi, sed per confusionem, & coalescentiam. & deinde etiã *συνουσιαστικῶς*, hoc est, simul iunctam essentiam, impiè & prodigiosè affirmant, qui quidem diuinitatis & carnis dicunt vnã fuisse naturam, adeò vt si ea spectetur, quæ ab illis dicta sunt præter rationem, non possit seruari id, quod est Christi patibile, propter diuinitatis impatibilitatem: neque id quod est impatibile, propter patibilitatem ipsius humanitatis. Conuenienter ergò instituto huius rectæ sententiæ, illud, In duabus naturis, decreto additum est à Synodo: non tanquam seorsum & per partes Christum diuidens, sed eundem in vtroque confitens, & vtrunque in eodem.

Quatuor primariæ Synodi vniuersales.

Hæc persequente Euthymio, laudabat quidem Elpidius, & fatebatur rectè habere, quæ dicta fuerant, etiam si non recesserit à communione Theodosij, & statim ostendit mutationem: Gerontius autem manebat in eadem sententiâ: & sic reuersi, minimè inter se consentientes, Theodosio responsa annunciant. Cum ille verò hæc audijisset, quoniam in Palæstina iam omnia obtinebat, maius studium adhibebat, vt eum in suam naturam traheret: magnoque Euthymio assiduè tendebat laqueos, & eum inescabat, & quotidie aliquos ad eum mittebat, qui bona scilicet suaderent & vtilia, nempe vt discederet ab ijs, quæ rectè & piè sibi visa fuerant: Theodosio autem assentiretur, & amplecteretur illius communionem. Ille verò, quòd ij quotidie venirent, ægrè ferens, quid facit? Cum qui sub ipso erant, omnes fratres conuocasset, & eis præcepisset, vt diligenter cauerent, vt nullo modo cederent, nec assentirentur malæ Theodosij sententiæ: sed potius ora obstruerent eorum, qui sic sentiunt, & pro viribus deducerent ad veritatem: nunc quoque recedit in vastam solitudinem, cum effecisset, vt multi quoque alij imitarentur secessum. Erat autem illic quidam magnus Anachorita, qui nupèr quidem venerat è Lyca, vocabatur verò Gerasimus: qui cum omne vitæ institutum, quod Monachos decet, in patria ostendisset, multos quoque passus erat sudores aduersus spiritus nequitia. Is ergò

Theodosius impius venerator Euthymium.

Euthymius discedit in solitudinē.

cùm pulchrè exerceretur in ea, quæ est ad Iordanem, solitudine, & sæpè dæmones percuteret, pulsatur ipse quoquè, vel potius supplantatur ab eorum improbitate, & abducitur ab hereticis. Cùm autè ab omnibus ferè Anachoretis audiret de Euthymio, ijsq; quæ de eo sermone celebrabatur, aures haberet oppleras, aliquando ad eum venit in Ruban: cumq; cum eo diù esset versatus, & illius linguæ bibisset fluentum suauissimum, veluti quendam morbum euomit heresim, & ad sanam fidem reuertitur, quòd decerpit esset, magna ductus pœnitètia, & ad sanam fidem corruptum sermonibus, doloris stimulo castigans & puniens. Hunc autem ipsum alij quoquè consecuti sunt Anachoretæ, Petrus cognomine Gurnitis, & Marcus, & Iulon, & Syluanus: & ipsi quoquè Theodosij noxiam sc̄ctabantur communionem.

Gerasimus
Anachore-
ta post er-
rorem redit
ad sanam
fidem.

Cùm autem secundus post hæc annus intercessisset, ex hominibus quidem excedit Theodosius: à Ruban verò ad Lauram redit magnus Euthymius. & aliquando quidem vno sabbatorum, ille quidem Deo ministrabat, & ei incruentum obtulit sacrificiū: Domitianus autem adstabat ad dexteram cum mystico illo ventilabro, cùm iam esset peragenda ter Sancti glorificatio, Terebonq; Saracenus, & Chryssippi frater Gabriëlius, alter quidem propè, alter verò stans intra aram, (ò magnam Christe tuam in Euthymii gratiam) vident ignem, veluti in quodam diffusum linteo, desupèr descendentem, quinetiam ipsum magnum Euthymium, & cum eo Domitianum intus complexum, sic circa ipsos permanisse ab initio ter Sancti vsq; ad completum sacrum ministerium. Terebonem autem ait metu correptum & exterritum ab ara recessisse, & non amplius audacter & temerè esse ingressum adyta: sed in templi constitisse vestibulo cum magna in synaxi reuerentia, vt mihi postea narravit Cyriacus Anachoreta, qui hæc audierat à Terebone & Gabriëlio qui viderant. Non hoc autem solum, sed hæc quoquè mihi retulit de Gabriëlio, quòd esset quidem natura eunuchus. post viginti verò & quinque annos accedebat tunc primùm ad synaxim fratrum. Præterea hoc quoquè renunciatum est à Patribus, à Deo datum esse Euthymio, vt internos animi motus ex externo adpectu veluti per quoddam speculum intelligeret, & accuratè cognosceret, & cum quibusnam decertaret cogitationibus, & quasnam quidem superaret, à quibusnam autem maligni instinctu superaretur.

Incruentū
Mistæ sacri-
ficiū.

Euthymius
videt secre-
ta mentiū.

Aiunt verò eum quoquè aliquando dixisse quibusdam fratribus, qui cum eo seorsum versabantur, quòd sæpè videret terribilem Angelorum visionem, vnà secum Deo ministrantem & sacra contrectantē, & quòd in Dominici corporis sumptione, aliquos quidem ex ijs qui accedebat, videret ab ipsa illuminari, aliquos autem veluti obscurari & morte affici, quicunq; scilicet erant indigni ea luce & splendore. Quamobrè non cessabat testificari fratribus, & illud Apostoli optimè admonere, vt vnusquisq; attendat & seipsum probet, & sic cum tremore sumat panem & calicem, cùm benè sciat is, qui accedit, quòd iudicium sibi comedit & bibit, qui ea indignè sumit. Propterea enim statim quoquè, cùm hoc primùm offert sacerdos sacrificium, multitudinem veluti præmunuit & iubet vt caueat, Sursùm habeamus corda, eis acclamans: & cùm ab illis promissum acceperit, sic audet deinceps offerre oblationem. Qua etiam perfecta, ille etiā rursùm manus in cælum tollens, & ostendens esse dispensatum pro nostra salute mysterium, clara voce sic dicit: Sancta sanctis. perindè ac si dixerit quispiam: Quandoquidè ego sum homo, eque ac vos patibilis, ignorans quemadmodum vnusquisq; vixerit: propterea hoc antè apertè testificor, & hanc communè probationem vestræ suggero conscientia: Si quis captus fuit ab odio, & iniuriæ acceptæ recordatione: Si quis ab inuidia, aut ira, aut superbia: Si quis à maledicto, aut à turpi sermone, aut ab improba cupiditate, aut ab aliquo alio vitio fuit cōprehensus, nè prius accedat, quàm per pœnitentiam à scelere fuerit expiatus. Hæc enim sancta, inquit, non prophanis, sed sanctis exhibentur. Quicunque ergò vestræ confiditis conscientia, ad eum accedite, & illuminemini, & vestri vultus nequaquam pudore afficiantur. Sed nescio, quomodo dulcedo doctrinæ Euthymij me vel nolentem assumens, præcedentium abruptit consequentiam, & vt induceretur perturbatio, propemodum effecit. Necessè est ergò, vt vos narrationem reuocetis rursùm in memoriam.

1 Cor. 11.

Antè eucha-
ristiæ sum-
ptionem
agenda pœ-
nitentia.

Psal. 33.

Capta ergò fuit, vt iam antè ostendimus, improbi Theodosij laqueis beata Eudocia, & à catholica communionem seiuncta, & deceterò toto studio contendeat aduersus Orthodoxos. Induxit autem omnes quoquè Monachos, qui habitabant in solitudine & in

& in sancta ciuitate, & persuasit vt eadem, quæ illa, tuerentur & probarent. Postquam verò iustitia aggressa est Theodosium, & ille quidem procul abest, Iuuenalis autem suam sedem recipit, & ea dissoluuntur, quæ ecclesijs afferebant molestiam, Valerij fratris & Olybrij generi sæpè mittuntur literæ ad Imperatricem hac de causâ, vt Eutychnianistarum relicta communione, sequatur ea, quæ decreta fuerunt ab Ecclesia catholica. Illa autem primum quidem cunctabatur, & differebat mutationem: neque sciebat, quemadmodum dimitteret ea, quæ sibi visa fuerant. Postquam verò intellexisset suum generum fuisse in Thracia interemptum, filiamque, & eius filias esse in potestate hostium, & captiuos abduci Carthaginem: corde valdè læuata, & rerum charissimarum amissione ea esse repensâ arbitrata, inuenit calamitatem magistræ eius quod rectè habet, (Ipsa enim, inquit, tua disciplina me docebit) & ad rectam & veram fidem per illam deducta, statuit deinceps viri diuini vacare, ab eis instructa, & vtens ducibus ad salutem. Et ideò Anastasium Chorepiscopum cum quibusdam alijs, qui ei inferuebant, mittit Antiochiam ad Simeonem *κωβέρην*, id est, in columna habitatem, qui erat multo altius sublatus virtute, quàm columna, & verè totius orbis miraculum: ei scopum cordis per literas significans, rogansque vt ab illo rursus acciperet, quænam sua esset sententia. Quidnam autem respondit? Scias, inquit, quòd malignus videns opes tuarum virtutum, expetiuit te vt cribraret sicut triticum, & per pestiferum illum Theodosium piam ac religiosam tuam corrupit animam. Sed esto bono animo. Non enim defecit fides tua. Mihi autem succurrit hoc valdè admirari, quòd cum sit tibi fons propinquus, ipsum quidem despicias, procul verò queris eandem aquam haurire. Habes autem diuinum Euthymium, cuius sequens doctrinam, non aberrabis à salute.

Genericus
capta Ro.
ma id fecit.

Simeon monachus scribit Imperatrici.

His auditis, non fuit negligens Eudocia, neque supina in boni inquisitione. Sed cum statim de viro inquisisset, & intellexisset ei esse prohibitum ad ciuitatem aliquam accedere, turrem in solitudine, quæ vergit ad Orientem, in altissimo ædificat promontorio, quod non plùs quàm triginta stadia distat à Laura. Et illa quidè in eam ascendit, vt nullo prohibente, frueretur ad fatietatem doctrina Euthymij. Statim autem mittit ad eum querendum Cosmam crucis custodè, & qui à me superius dictus est, Anastasium Chorepiscopum. Illi autem cum ardenti mandato æquè vehemens ad parendum studium attulissent, in Lauram quidem protinus perueniunt. Cum verò accepissent eum non adesse, sed iam diù antè transiisse ad Ruban, ne sic quidem à cœpto desisterent: sed cum simul beatum accepissent Theodosium, ad eum abeunt, & eum vehementer simul orant & obsecrant, & tandem persuadent, vt ad turrin veniat, vbi nunc est ædificatum Scholasticij monasterium. Cum eum autem vidisset Imperatrix Eudocia, non leuiter adpexit, sed vt qui æstate aquam sitit, & ad illius pedes præ gaudio procidens, Nunc cognoui, inquit, quòd Deus me visuruit. Ille autem cum eam solita impertisset benedictione, Sed oportet, inquit, o filia, te tibi deinceps attendere, & in futurum diligenter cauere. Nam quoniam vel parum abducta fuisti vnà cum Theodosio, propterea tibi molesta euenerunt in rebus charissimis. Sed vt per totam vitam abstineas ab hac à ratione aliena contentione, oportet te præter tres sanctas & œcumenicas Synodos, nempe Nicenam, quæ conuenit aduersus Arrium, & Constantinopolitanam, quæ ipsa quoque cõgregata fuit aduersus Macedonium, & Ephesinam priùs aduersus Nestorium, accipere etiã decretum, quod fuit editum ab ea, quæ nunc fuit congregata Chalcedone: & cum te separaris à communione Dioscori, Iuuenali Hierosolymitano Archiepiscopo omninò communicare, & cum eo omninò consentire.

Eudocia ad se accersit Euthymiũ.

Prostratus tur ad pedes Euthymij.

Cum hæc quidem dixisset, & precatus esset pro Imperatrice, & deindè ei vale dixisset, recedit. Illa autem statim re ipsa est executâ ea, quæ mandata fuerant: sanctamque ingressa ciuitatem, Iuuenali & catholicæ communicat ecclesiæ, magnamque & frequenter inducit multitudinem Monachorum & laicorum, vt quæ sicut dissensionis, ita etiam communionis optimum fuit exemplum. Quorum fuit etiam vnus Archimandrita Elpidius. Nam Gerontius cum in malo maluisset consensescere, non sibi solum, sed multis quoque alijs fuit causa interitus. Cui viam similem & similiter ducentem ad exitum duo quidam ingressi sunt Elpidij conuentus Marcianus & Romanus, & construxit vterque monasteria: Vnus quidè circa sanctam Bethleem, alter verò in vico Theocorũ. Et beata quidem Eudocia accersit à Laura fratres custodis crucis, nempe Chrysippum & Gabrielium, & efficit vt ordinentur Presbyteri. Et Chrysippus quidem cum fuisset in presbyteratu

Redit ad Ecclesiam.

ratu insignis, reliquit scripta digna, quæ mandentur memoria. Gabriëlio autem committit præfecturam monasterij Stephani protomartyris. Basila autem pia & Dei amans, cum Andream fratrem Stephani & Iamneæ Episcopi à Laura accersuisset, eum pastorem efficit & præfectum monasterij, quod ab ea fuerat ædificatum: ædificatum autem fuerat in nomine Menæ martyris.

Sabas venit ad Euthymium.

Octogesimo verò & secundo anno ætatis Euthymij, accedit beatus Sabas, cum adhuc esset iuuenis, & nec barbæ quidem primam haberet lanuginem, quæ genas contingeret, rogatque ut sub eo maneret, & sub eo se in virtute exerceret. Ille autem primum quidem accipit, Domitiano verò tradit discipulo. Deindè cum eum accessisset, Non oportet, ô fili, inquit, te, cum sis ad eò iuuenis & imberbis, in Laura versari. Magis enim expedit, ut qui tales sunt, vitam degant in cœnobio. Cùm hæc dixisset, per quendam ex fratribus eum transmittit ad beatum Theodotum, dicens: Accipe adolescentem, & diligenter sub te simul exerceatur & educetur. Nam ut mihi videtur, in exercitationis instituto & in rebus factis erit insignis. Atque ille quidem hæc de Saba prædixit, prædictionem autem congruens quoque consecutus est exitus. Non est enim nunc, non est, non vrbs, non regio, non solitudo, in qua illius diuini viri res non celebrentur, & simul ei qui dicit, & ijs qui audiunt, voluptatem afferant. Quorum quidem non par est in transitu meminisse inter res gestas Euthymij: sed si Deo placuerit, de ijs opus integrum conscribemus, quandoquidem neque pium est, neque sanctum, gentilium quidem vitam apud externos columnis honorari & scriptis: nos autem tam præclara facta virtutis digna iudicare silentio, & æterna damnare obliuione. Oportet autem etiam de magno tractare Gerasimo, & quales ipse dederit regulas & formas ijs, qui sub ipso exercebantur, & veluti condimentum adtexere narrationem, quæ magnam vtiq̃e habet vtilitatem.

Laura & cœnobium Gerasimi.

Hic ergò magnus Gerasimus, qui Iordanis solitudinis ciuis fuit simul & patronus, cum maximam illic Lauram, quæ non pauciores quàm septuaginta Anachoretas habebat, construxisset, & præterea cœnobium in medio eius optimè collocasset, curabat ut, qui introducebantur quidem Monachi, manerent in cœnobio, & vitam monasticam exerceant: Qui autem crebris & longis se laboribus exercuerant, & ad perfectionis mensuras iam peruenerant, eos in ijs, quæ vocantur, cellis collocans, sub hac iubebat viuere regula, ut quinq; dies hebdomadæ vnusquisq; in sua cella sileret, nihil gustans quod esset esculentum, nisi panem & aquam & dactylos. Sabbato autem & Dominica venientes in ecclesiam, cum participarint sanctificata, cocto vterentur in cœnobio, & sumerent parum vini. In cella verò nulli permittebatur aut ignem accendere, aut coctum gustare. Nihil autem possidere tantæ erat eis curæ, quantæ nihil aliud: & humilitate maximè ornabantur. Vnusquisq; verò laborem suarum manuum, qui per hebdomadam ab eis factus fuerat, sabbato ferens in cœnobium, circa crepusculum Dominicæ, hebdomadæ sumptus rursus accipiens, panes, inquam, & dactylos & aquam in vase aliquo & palmas, rursus redibat in cellam. Erant autem ad eò remoti ab omni solitudine, & à negocijs humanis ita disuncti, ut nihil haberent præter ea, quibus induebantur, ad eò ut non esset secundus amictus. Stratum autem quid erat aliud, quàm storea? & quæ solent appellare centonium & embrymum, & vas fictile ad aquam: quod quidè simul sufficiebat ad potum & ad palmas irrigandas.

Nota abstinentiæ, &c.

Item stratum.

Act. 4.

Hæc lex autem eis est optimè tradita à Gerasimo, ut exeuntes cellas, dimitterent apertas, ut liceret ei, qui vellet, ingredi, & quod vellet, accipere ex illis vilibus & ad usum necessarijs, nemine prohibente, quinetiam ipsi quoque cernerentur viuentes Apostolicè, & esset eorum quoque, qui habitabant in solitudine, eis consimiliter cor & anima vna: quandoquidem nemo ex ijs, quæ habebat, iudicabat esse aliquid proprium, sed omnia eis ex æquo esse communia. Porro autem hoc quoque dicitur de Anachoretis, quòd cum quidam ad eum accessissent, & peterent ut sibi liceret aquam calefacere, & coctum sumere, & ad lucernam legere, magnum respondentem Gerasimum, dixisse: Si sic vultis viuere, multò magis expedit, ut vos viuatis in cœnobio. Ego enim nequaquam permittam toto meæ vitæ tempore hoc fieri apud Anachoretas. Ad eò ut cùm Hierichuntini audirent eorum, qui erant apud Gerasimum, esse ad eò arctum & omnis solatij expers vitæ institutum, esseque admodum asperum & violentum, hanc sibi legem tulerint, ut Sabbato & die Dominico ad eos abirent, & eis non modicam afferrent consolationem.

nem. Sed hoc quidem est laus Hierichuntinorum, & euidens argumentum animarum virtutis amantium.

Cum autem multi ex ijs, qui sub hoc magno Gerasimo erant, decertatoribus, viderent multos mundanos cum hoc proposito & scopo ad se venientes, tantum abest, ut eis gratus & iucundus esset eorum aduentus, ut nec eos quidem in regione omnino viderent aut tolerare possent: sed potius, ut valde laesos, eos fugerent & declinarer. Illi enim pulchre sciebant, perfectam temperantiam matrem esse abstinentiam, ut que possit & turpes expellere cogitationes, & somni leuare grauitatem: Ut qui non solum verbis, sed etiam factis hoc a patre optime didicissent. Hi enim illum dicebant tanti fecisse abstinentiam, ut quadraginta ieiunij dies ieiunus transigeret, contentus sola sacramentorum participatione. Cum sic vixisset Gerasimus, & ijs, qui sub eo erant, fuisset exemplar virtutis & occasio salutis, communis aduenit finis * quinto mensis Martij, indictione tertriadecima, in consulatione Zenonis Augusti secundo. Nobis autem rursus redeundum est, vnde digressi sumus.

Abstinens
tia vis.

Mira abstinentia Gerasimi.
for. * quare
to

Cum iam tunc Leo pius & Christi amas, Marciani successisset imperio, Timotheus quidam cognomine Aelurus, totam concutiebat & conturbabat Alexandriam. Deinde autem cum ipsum quoque Patriarcham ciuitatis (o iniquas & impias manus) in diuini baptismatis piscina interfecisset, sedem audacter & impudenter inuadit. Cum ergo in Aegypto omnia essent plena turba & tumultu, duo quidam Anachoretæ, quibus nomen erat Martyrius & Elias, vnus quidem Cappadox, alter verò Arabs, profecti ex monte Nitria, ad magnum illum veniunt Euthymium, & vnusquisque eorum in cella separata apud ipsum loco tempore sunt versati: quos quidem hic vir diuinus amplectebatur lege amicitia, & assidue inuitabat ad colloquutionem, & ad Cutilam & Ruban secessus & descensus, eos quoque similiter faciebat participes. Cum quibus & vna cum Gerasimo & alijs deinceps Anachoretis, sanctæ illæ manus vnaquaque Dominica intemerata sumebant sacramenta. Præuidit autem magnum Euthymius perspicaci oculo animæ ea, quæ erant euentura Martyrio & Eliæ, nempe fore, ut Iacobi, qui clarus erat in choro Discipulorum, vnusquisque eorum sedis sit successor futurus.

Proterij
episcopi
Alexandri-
ni cades,

Post hæc verò Elias quidem cum descendisset in Hiericho, edificat sibi cellam ante ciuitatem: quæ accessionibus ab eo factis paulatim dilatata, transmutata est in ea, quæ nunc cernuntur, monasteria. Martyrius autem speluncam quandam ad Occidentem, quæ quindecim stadijs distat à Laura, ingreditur: & cum satis temporis in ea permanisset, magnum quoddam & insigne is illic quoque construit monasterium. Sequenti autem anno Iuuenalis quidem Patriarcha quartodecimo anno eius patriarchatus ex hac vita excedit. Anastasius verò communi omnium suffragio ad sedem illius promouetur, de quo Euthymij fuerant prædicationes, & de eo verè promissiones. Quarum is statim recordatus, Pheidum, qui in Lauram cum ipso accesserat, & illas audiuerat prædicationes, ordinat Diaconum, & rursus ad magnum illum mittit Euthymium vna cum custode crucis, & prophetie significans euentum, & rogans ut sibi permitteretur ad eum descendere. Is autem dat hæc responsa: Ego quidem semper desidero vestram videre perfectionem, & sic lucrum consequi spiritale. Sed prior quidem vester aduentus erat ab omni turba remotus, & separatus ab omnibus negocijs. Nunc autem vestri magistratus magnitudo dat vobis alium locum & ordinem, Deo ita volente. Quamobrem longè meam superat imbecillitatem vestra scilicet præsentia. Rogo ergo te, nè amplius vexeris huc iter suscipiendo. Sin minùs, ego quidem te venientem prompto & alacri animi studio accipiam, & deinde necesse erit, ut non possim alios amplius repellere, nec potero deinceps amplius hic versari, ut qui ab eorum, qui accedunt, sim opprimendus multitudine. Sed quæ ad magnum quidem spectant Patriarcham, sic habent. Vult autem nunc oratio, ut reuertamur ad Terebonem.

Iuuenalis
episcopi
mors.

S. Euthymius non
vult ut Epi-
scopus ipsū
inuisat.

Hic ergo Terebon præfectus Saracenorum, cum aliqua de causa venisset Bosstras, & à quodam suo collega per calumniam esset accusatus, ab eo, cui commissa fuerat regionis administratio, comprehensus fuit & coniectus in carcerem, in quo habitare fuit longo, quod intercessit, tempore condemnatus. Cum autem scophantia actum magnus cognouisset Euthymius, scribit ad Antipatrum, qui tunc regebat ecclesiam Bosstrenorum, vna cum literis mittens Gaianum fratrem Stephani episcopi Iamneæ, ut omnem adhiberet diligentiam, ut Terebon liberaretur à vinculis. Ille verò cum accepisset literas, & excepisset

Terebon
episcopus
comprehens
ditur.

pisset Gaianum, & liberasset quidem Terebonem ab omni accusatione, & sumptum, quo erat ei opus ad iter conficiendum, ei suppeditasset, ad magnum mittit Euthymium: Gaianum autem, veluti quasdam scintillas virtutis Euthymij, statuit retinere, eumque Medaborum ordinat Episcopum.

Eudocia
multa con-
dit templa,
&c.

Beata autem Eudocia cum quam plurima templa Deo edificasset, Gerontocomiaque & Prochotrophia, & monasteria, quae ne facile quidem possunt numerari, pie construxisset, iussit in quodam ex ijs templis, quae erant ab ea aedificata, quod est sacrum Petro principi Apostolorum, situm autem est in regione Laurae Euthymij, non distans minus quam viginti stadia, cisternam valde profundam simul & laram fodere gratia alicuius usus necessarii. Cum autem aliquando venisset ad eam spectandam, videt Lauram Euthymij positam in media solitudine, & quemadmodum celle fratrum erant a se inuicem seiunctae: & cum illud scripturæ apud se cogitasset, Quam pulchri sunt pedes Iacob, tabernacula Israel: & ex eo anima esset valde compuncta, ad eum statim mittit Gabriëlium, rogans ut sibi permitteretur ad eum accedere, & frui illius sermone & doctrina, & simul etiam Laurae, cuique dare reditus, habebat in animo. Causa autem erat, ut fratribus daretur decetero sufficiens necessarium rerum suppeditatio. Ille vero eam sic prius com-

Num. 24.

pellat: Cum tuus decessus sit in foribus, cur sollicita es, o filia, & distraheris circa plurima? Illa sint tibi solùm parata, quae pertinent ad excessum ex hac vita. Nostrum autem nunc memineras, quantum ad redditus & pecunias: sed communis Domini memineras, apud quem rogamus, ut tu nostrum potius recorderis.

Euthymius
Eudociae
obitum præ-
dicit.

His illa auditis, his duabus affectionibus bifariam diuisum habuit animum, admiratione & animi aegritudine: illud quidem magni Euthymij tribuens praescientiae, & quemadmodum quod ipsa de ipso animo agitabat, ille longo antè spatio intelligat, hoc autem propterea, quod ipsa à sua spe excidisset. Volebat enim ei pecunias relinquere & redditus, ut diximus. Hinc vero venit ad sanctam civitatem, & cum Anastasium accessisset Patriarcham, & ei exposuisset, quae à diuino audisset Euthymio, ea fecit, quae illi priori cogitationi respondebant, & erant planè fraterna. Et primum quidem Stephani Protomartyris Christi templum, quod nondum erat plenè constructum, dedicat quintodecimo mensis Ianuarij. Deinde cum ei etiam multum tribuisset reditum, & eius curam dedisset Gabriëlio, neque alias quoque neglexit ecclesias, quae ab ea aedificata fuerant: sed eas quoque valde diligenter obibat, & dedicans & sufficientem redditum unicuique attribuens. Cum quatuor autem menses iam praeterissent post dedicationem, ipsa quoque, humana vita relicta, excedit ad Dominum.

Ecclesiae S.
Stephani
dedicatio
& reditus.

Longo autem post tempore, cum esset Euthymius iam nonaginta annos natus, in grauem morbum incidit sanctus quoque; Theotistus: qui erat adeo morti vicinus, ut ipse quoque, se mox esse decessurum significaret, ut cuius iam esset senectus profundissima, & humanorum esset plenus dierum. Cum ergo ad eum visendum magnus venisset Euthymius, & adspexisset eum versari in magno periculo, statuit paucos aliquot dies cum eo manere, ut cum iam eius sancta ad Dominum excederet anima, ipse iusta corpori faceret, & ea omnia, quae mos est, in eo implet. Cum autem cognouisset Patriarcha apud Theotistum assidere Euthymium, & id existimasset satis opportunam ad eum veniendi occasionem, cum beatus Theotistus iam ad Deum excessisset, tertio die Septembris ad eum accedit, & communiter ab eis facta reliquiarum sepultura, deinde & quae erga Euthymium vehemens iubebat desiderium, fecit Patriarcha, & cum sacras illas manus suaviter prehensisset, & eis esset circumfusus, & vehementer est amplexus, & inter amplexus dixit verba testantia desiderium: Iamdiu ab hinc ego sanctas has manus desiderabam, & ecce Deus mihi impleuit desiderium. Sed rogo te venerande Pater, & valde rogo, primum quidem, ut Deum preceris, ut tuae in me perpetuo conseruentur praedictiones: Deinde, ut ad me etiam assidue scribas de ijs, quae videntur, quaecumque; lex praecipit filio.

Anastasi
patriarchae
studium er-
ga Euthy-
mium.

Hac cum Euthymio benignè admodum colloquebatur, & quaecumque alia tempus postulabat, & post longum tempus cum eo congressio reuocabat in memoriã. Is vero eum solita illa sua moderatione, Hoc ego, respondit, potius peto à tua beatitudine, ut in tuis ad Deum intercessionibus & supplicationibus nostrum quoque, recorderis. Ille vero respondens: Nequaquam, inquit, o pater, hanc tibi concedam petitionem. Hoc enim, inquit, rogo, ut à te primus accipiam. Pulchrè enim iam sum expertus diuinorum charismatum, quae in te est, operationem & virtutem. Ille autem placidè admodum & leniter, Con-

S. Euthy-
mij humi-
litas.

Con-

Concedere, inquit, venerande pater, & exorare, vt presentis monasterij, mea & tua causa, & ipsorum etiam fratru curam geras, eiq; vt par est, prouideas. Ad hec patriarcha, Cum, inquit, adhuc sanctus esset superstes Theodistus, tu huic presuisti solitudini, eamq; effecisti ciuitatem insignem multitudine & virtute eorum, qui inhabitant, & reddidisti veluti quendam aliam Christo Hierusalem: & nunc rursus cum ille a vita migravit, sua tibi relinquit. Ille ergo cum hec dixisset, & sancto vale fecisset, reuersus est ad suam habitationem. Magnus autem Euthymius, cum Marin patrum Terebonis, ex virtute uentem, & iam aetate prouectum, monasterij presertim constituisset, reuertitur ipse quoque in suam Lauram. Cum ipse autem in monasterij presertim duos annos uixisset, & deinde a vita migrasset, descendens rursus magnus Euthymius, sacrum quidem eius corpus in Theodisti magna theca pie deponit: cuidam autem Longino, propter vitam laude digno, committit curam monasterij.

Sratim autem post magni Theodisti decessum, cum Olympius Scythopolis Episcopus vitam reliquisset, Cosmas quidem custos crucis pro illo ordinatur Episcopus: Chryssippo autem custodis crucis committitur ministerium, & nec in eo excidit predictio Euthymij. Sed beatus quidem Cosmas cum totis triginta annos mansisset in eo munere, in secunda Palestinae prouincia magnis claruit pulchrisque rebus ex virtute gestis. Chryssippus autem, qui erat illius quoque frater, cum duodecim annos obisset munus custodiendae crucis, scriptis relictis & numero multis, & propter ea quae tractant, laude dignis, vita excedit. Horum uero frater Gabriëlius, cum fuisset, vt prius diximus, Presbyter & Presertim uiginti quatuor annos, aedificauit sibi breue quoddam monasterium in ualle uenerabilis templi ad Orientem, quod nominatum fuerat sanctae Assumptionis. In quod quidem, ad imitationem beati Euthymij, post diuinorum Theophaniorum octauum diem secedens, in eo morabatur usque ad festum Palmarum. Cum autem esset studiosus, habuit ingenium quoque opem ferens. Quo factum est, vt linguam exerceat & ad Graecorum sermonem & Romanorum & etiam Syrorum. Moritur uero octogesimo aetatis anno in monasterio, & fit illi viro sepulcrum, qui signis maximis est insignis. Atque quae ad Euthymij quidem pertinent discipulos, ea sunt huiusmodi, & fuit talis uniuersiuusque decessus.

Ego autem ad ea, quae consequuntur, eius recte facta reuertor. Nam hec quoque mihi cum alijs Iohannes silentarius & Episcopus, & Thaleleus Presbyter narrauerunt. Dicebant enim, quod versantibus aliquando ipsis in solitudine, in eos incidens, beatus Sabba colloquebatur, dicens, quod cum adhuc esset in cenobio, ascendisset post mortem Theodisti simul cum Longino Presertim ad magnum Euthymium. Cum autem aliquot dies morati essent circa Ruban cum Martyrio & Elia, & una cum eis adesset sanctus Gerasimus: Quoniam, inquit, prompto & alacri animo uider magnus Euthymius me & Domitianum, utroque assumpto, transibat per interiorum solitudinem. Cibus autem nobis erant radices melagriorum. Deinde peruenimus ad quandam terram admodum incultam, siccamque & omnino aqua expertem. Ego autem, qui plane eram rudis & imperitus conuersationum, quae sunt in solitudine, uerementissima siti oppressus deficiebam animo, & nec pedes quidem habebam, qui possent itineri consuecundo sufficere. Conuersus uero, inquit, magnus Euthymius, cum me sic iam deficientem & defessum adspexisset, mea causa est animo commotus: & cum se paululum a nobis seiunxisset, & ad terram prostrauisset, orabat, dicens: Domine, da aquam in terra sitienti, fratris sitim consolans. & post preces surgens, apprehendit ligonem, quo herbarum excidentes radices, alimentum nobis comparabamus, & solum parum scindit, & statim aqua de terra scaturit, & bibere permittit. Cum ergo bibisset, & sitim quae eum premebat, depulisset, Deo egit gratias, qui praeter opinionem per suos seruos talia facit miracula.

Cum ergo apud Deum tantam haberet Euthymius fiduciam, & tantam spiritus gratiam a superioribus attraxisset, ne communis quidem mortis ei tempus est celatum, nec quaeunque euentura erant in eius Laura, sicut diuini Patres de ijs mihi narrarunt. Dicunt enim, quod octauo quidem die post festum luminum, quo solebat ad interiorum proficisci solitudinem, conuenerunt quidem ij qui erant ipsum deducturi, & quicumque eius peregrinationis omnino uolebant esse socij: inter quos erat etiam Martyrius & Elias. Cum autem nihil parati inuenissent, neque quod esset secessui conueniens, quinetiam cum omnino offensis imparatum, rogauerunt an non esset cras profecturus. Ille uero,

T t Tota,

Theophania & festum Palmarum

S. Euthymius precibus aquam impetrat a Deo.

Festum luminum.

Nota, dies
festus S.
Antonij.

Tota, inquit, hebdomada ero vobiscum in Laura, & sabbati media nocte à vobis separabor. Hoc autem dixit, prius significans se tunc esse moriturum. Tertio itaque die, qui est postea consecutus, cum aduenisset dies festus diuini Antonij, præcipit vt vigilant in templo per totam noctem: & nocturnis illis hymnis ab eo peractis, cum assumpsisset Presbyteros in eo, quod Diaconicum appellatur, Nullas, inquit, o fratres, vobiscum amplius peragam vigiliis. Me enim iam vocat Deus à vita presenti. Sed nunc quidem exite, & accersite mihi Domitianum: manè autem patrum veluti quidam coetus conueniat. Manè ergo magno studio omnes ad eum conuenerunt, & cum se parum retinuisset, ita eos cepit alloqui:

Suprema
oratio Euthymij ad
vsum.

Humilitatis & charitatis encomium.

Patres mei & fratres dilecti in Domino, & filij, ego quidem iam postremam viam meorum patrum ingredior. Vos autem oportet vestrum in me amorem in custodiendis præceptis ostendere: ex quibus præcipue est charitas, quæ est vinculum virtutum perfectioris. Quod enim sal panis, hoc est charitas virtutibus. Nec sine ea fieri potest, vt se virtus recte gerat: quando quidem vniuersa virtus per charitatem & humilitatem firma & stabilis cognoscitur. Nam humilitas quidem nouit eum, qui ea vtitur, ad summum recte factorum extollere: Charitas verò & firmiter continet, nec sinit, vt cadat ab illa altitudine. Est autem charitas maior humilitate: quod quidem manifestum est ex ipso exemplo Domini & opificis. Nam propter suam in nos charitatem seipsum sua sponte humiliavit, & factus est sicut nos. Oportet ergo ei perpetuo confiteri & hymnos offerre. Nam hæc quidem omnes, vt semel dicam, homines honestum est exercere. Nos autem præceteris, & propter pacta conuenta cum eo inita, & quod ab omni perturbatione liberi, & à negocijs, quæ ad victum comparandum pertinent, minimè diuisam & distractam vitam nostram agamus, & soli nobis ipsis seorsum attendamus. Et corpora & animas, o fratres, semper castas conseruare oportet, & consueta in synaxi glorificatio, & quæ nobis desuper tradita est, regula conseruanda est à vobis omni diligentia. Eorum, qui affliguntur, cura est gerenda pro viribus. Qui ex fratribus colluctatur cum improbis cogitationibus, is semper à vobis confirmetur, & perpetua fruatur admonitione & doctrina & præceptione, nè imprudens paulatim supplantetur, & casu graui à diabolo prosternatur. Porro autem hoc quoque vobis vltimum adijcio mandatum: Nunquam ijs, qui adsumunt, ocludatur ianua: sed sit semper aperta cuius viatori, & ad excipiendum veluti paratissima. Quinetiam ipsum te factum sit vobis commune hospitibus atque transeuntibus, & ea, quæ habetis, egenibus proponantur communia. Sic enim copiosam suppeditationem à superis consequemini.

for. adueniunt,

Prædicat
mortem
Domitiani

Hæc cum eis mandasset, deinde etiam eos interrogauit, quem nam eis vellent imperare & præesse. Illi autem vno veluti consensu responderunt omnes, Domitianum. Ille verò, At hoc, inquit, nequit fieri. Domitianus enim non hinc lingo tempore post me manebit: sed cum septimum solum diem transegerit, sequenti, me consequetur. Hoc omnes, qui aderant, obstupescit, cum tam aperte & tam liberè dictum esset. Cum de Domitiano itaque spem perdidissent, petunt quendam Eliam, œconomum inferioris monasterij, genere Hierichuntinum. Ad eum ergo protinus conuersus magnus Euthymius: Ecce, inquit, omnes patres te sibi pastorem & præfectum eligunt. Tu autem vide, vt tibi ipsi attendas & toti gregi. Oportet verò te hoc quoque scire ante alia, quod Deo visum sit, haud ita diu abhinc hanc Lauram fieri cœnobiū. Deinceps autem & vbinam ædificari cœnobiū, & quemadmodum construi oportet, & de hospitem exceptione, psalmodiaque & studio in regula adhibendo præcepit Elia, & de non negligendis fratribus, & maximè ijs, qui improbis grauatur cogitationibus. Deinde verò hoc postremò dixit omnibus: Si inuenerim aliquam ad Deum fiduciam, hanc primam petam à Deo gratiam, vt vobiscum & cum vestris posteris sit semper simul spiritu in seculum.

Obitus S.
Euthymij.

Hæc cum dixisset, dimisit quidem omnes præter Domitianum: & cum tres postea dies mansisset in diaconico, sabbato noctu dormit in pace, & ad eam quæ illic est, transit beatitudinem, re vera senex & plenus dierum, vicesimo die mensis Ianuarij: in anno quidem à mundi creatione, conuenienter temporibus scriptis ab Hippolyto, qui fuit antiquus & ipsi notus Apostolis, & ab Epiphano Cyprio, & ab Herone philosopho & confessore, quinquies millesimo quingentesimo & sexagesimo quinto, Domini autem nostri Iesu Christi in carne aduentus quadringentesimo & sexagesimo quinto. Sciantur autem hæc quoque de Euthymio, quod habitu quidem erat minimè fictus & mitissimus: adspe-

Au autem reses & albus, valdeque latus & iucundus ad videndum, omnino canus propter etatem, paulò breuior, densa barba & vsque ad zonam promissa, membris sanus & integer, vt cui non digitus, non vnguis, non dens, non parua nec magna pars abesset corporis. Atque natus quidem fuit, vt superius dictum est, ex reuelatione. Tres autem annos natus, Deo fuit consecratus, in principio scilicet magni Theodosij. Cùm verò transisset per omnes ecclesiasticos ordines, venit Hierusalem circa viginti & nouem annos vitæ propria. Cùm verò sexaginta & octo annos transisset in solitudine, nonagesimo quidem & nono anno suæ ætatis, decimo autem sexto imperij Leonis, excedit è vita.

Cùm autem fama celeriter per omnem sparsa esset regionem, Monachorum & laicorum congregata est multitudo, quæ non poterat facile numerari. Quinetiam Anastasius Patriarcha Hierosolymitanus, cùm simul assumpsisset exâmen Clericorum & militum, accessit. Cum eo autem aderat Chrysippus & Gabriëlius, & Diaconus quoque Pheidus: Anachoretæ quoque, qui erant in solitudinibus, vndique conueniunt: Quorum erat vnus quoque Gerasimus. Omnes autem in stuporem adducebat continuatio miraculorum. Cùm ergò conuenisset multitudo propè innumerabilis, prohibebatur sacrum illud corpus à sepultura, cùm iam esset hora nona, donèc milites, vt eis iustum fuerat à Patriarcha, repellunt multitudinem: & sic vix tandè datur aditus diuinis patribus, vt corpori illi, quod tam strenuè decertauerat, & multa passum fuerat, iusta peragerent, & cum ijs, quos decet, hymnis in locupleti loculo deponerent. Atque dolor quidem Euthymij priuationis, multis erat causa lachrymarum: Martyrium autem & Eliam longè tangebatur vehementius, & ij valdè lachrymabantur. Sed cùm illos quidem confortatus esset Patriarcha per Chrysippum crucis custodem, & cùm ijs, quibus opus erat, vsus esset admonitionibus, horratus est vt frequentius ad eum accederent. Cùm autem reliquisset Pheidum in Laura Diaconum, ei ædificandi committit negocium: & cùm esset in sanctam reuersus ciuitatem, mittit opifices ad opus & materiam, vt beatæ illæ Euthymij reliquiæ in apto & conuenienti loco deponerentur.

Domitianus verò, qui magni erat verè magnus & germanus discipulus, vt qui esset eius vitæ imitator accuratissimus, cùm plusquam quinquaginta annos sancto inferuisset, à loco non recessit: sed permansit deinceps ad sextum vsque diem ab illo tempore, vt qui statuisset non esse sibi viuendum deceterò, nec ferendum esse, vt hanc lucem omnino adspiceret. Cùm septimus autem iam dies aduenisset, ei lectus nocturnus apparet Euthymius: Veni huc, dicens, tibi paratam gloriam consecuturus. Ecce enim, inquit, Deus tibi concessit, vt nos quoque hæc degamus communiter. Hęc Domitianus annuntiat fratribus, cùm venisset ad synaxim. Sicque ipse in gaudio & spe bonorum futurorum, è vita excedit.

Diaconus autem Pheidus, multis collectis operis, & magno adhibito studio, speluncam, quæ in principio tenuit silentem diuinum Euthymium, pulcherrimam & maximam ædem efficit: cuius cùm medium attribuisset thecæ magni illius patris, ex vtraque parte elaborat thecas Presbyterorum, Prefectorum, & reliquorum sanctorum virorum. Postquam autem perfecta iam fuissent omnia, tabulam, quæ erat sepulcro imponenda, & argenteum vrceum, & cancellos Patriarcha statim mittit Hierosolymis. Deindè ille ipse quoque descendit ad Lauram, cumque sanctum illud beati viri corpus cum lampadibus & hymnis proprijs credidisset manibus, transfert ad eam ædem, quam ipse recenter fuerat fabricatus, & in sacro suo deponit loculo, vt nunquam posset amplius aperiri, & nec vel vllæ parua possent illinc eius auferri reliquiæ. Cùm tabulam autem imposuisset, vrceum desuper quasi circa pedes defigit. Illa verò ab eo tempore in hodiernum vsque diem omne genus gratiæ dat ijs, qui ad eum accedunt fideliter. Atque cùm sic quidem preclarè fecisset reliquiarum translationem septimo die Maii, adsumpto secum Martyrio & Elia, rursus reuertitur in sanctam ciuitatè, & eos ordinat Presbyteros, & refert in catalogum clerici sanctæ resurrectionis. Et hæc quidem sic habent.

Restat autem nunc, vt persequamur quam de causa, & quemadmodum Euthymij Laura transmigrata sit in coenobium. Necesse verò est orationem paulò altius repetere, vt sic apertam & dilucidam faciamus narrationem. Cùm vnus iam præterisset annus post mortem magni Euthymij, Leo ille magnus & Christi amans Imperator excedit è vita, relicto Leone suo nepote planè infante successore imperij. Ei autem, cùm pa-

Eius effigies,
Mira res in
tanta vitæ
asperitate,
multino
Cælestis
gloria

Miracula.

Honorifica
admodum
sepultura.

Obitus Do-
mitiani.

Spelunca
mutatur in
templum.

Transfertur
corpus S.
Euthymij.

Miracula.

rum in imperio vixisset, succedit pater Zeno, sed ille quidem, cum ex insidijs Basiliscus quidam inuassisset imperium, fugit in Isauriam. Cum vero Basiliscus occupasset imperium, facit conciliabulum aduersus diuinam Synodum Chalcedonensem: quo quidem nitens pars eorum, qui erant schismatici in sancta ciuitate, cum sibi Gerontium quen- dam praefecisset Archimandritam, multa innovat aduersus Ecclesiam, nec minima ijs, quae prius ausus fuerat Theodosius. Quinto autem anno postea moritur quidem Ana- stasius Patriarcha, iam incipiente mense Ianuario. Zeno vero reuersus ab exilio, vincit quidem Basiliscum, qui adhuc tenebat imperium: rursus autem recuperat imperium, quod amiserat. Et sedi quidem Hierosolymitanae succedit Martyrius, de quo mihi su- perius saepe facta est mentio, qui ad ipsum Imperatorem Zenonem & Acacium Episco- pum Constantinopolitanum scribit de schismaticis & illorum blasphemia & vitan- da haeresi: & cum Pheido Diacono dedisset literas, mandat ei quoque non pauca ore dicenda.

Ille autem cum Ioppen peruenisset, & quoddam ascendisset nauigium, quod profi- ciscebatur in Corycium, vbi fuit in ipso mari Parathenico, in magnam incidens procel- lam & tempestatem, media nocte patitur naufragium. Cum vero iam demergeretur, nec se supra fluctus posset omnino tollere, sed propterea quod in medio mari esset, & quod nox esset obscura & incerta, periret, in quoddam lignum ex inopinato, vel potius quod Deus id dedisset, incidit: & cum in quendam locum enatasset, & a tanta calami- tate se paululum recreasset, venit ei in mentem admirabilis Euthymius, & statim illius implorabat auxilium aduersus periculum, & ambas ei manus tendebat, & illius nomen saepe inuocabat. Cum sic ergo laboraret, ei alicunde magnus apparet Euthymius, per mare transiens, & secure in ipsis fluctibus inambulans. Quem cum repente vidisset Phei- dus, adductus est in admirationem. Eum autem ab animi angore & timore volens rursus statim liberare, ea qua prius quoque solebat allocutione: Noli, inquit, timere. Ego sum Euthymius, Dei seruus. Scias non esse bonum hoc iter in conspectu Dei. Neque enim afferet vtilitatem aliquam matri ecclesiarum. Et ideo oportet te reuerti ad eum, qui te misit, & ei meo nomine iubere, ne sit sollicitus de disunctione schismaticorum: haud enim ita diu abhinc, sed illo Pontificatum obtinente, futuram vnionem, & omnes, qui sunt Hierosolymis, futuros vnum gregem, & sub vno pastore. Te autem oportet ve- nire ad meam Lauram, & fratrum quidem cellas diruere ab ipsis fundamentis, coeno- bium vero aedificare illic, vbi meum aedificasti coemeterium. Non enim Lauram, sed coe- nobium potius esse locum Deo placet. Haec ille quidem mandat Pheido, & suo eum pallio induit. Ille autem te ipsa, & non in somnis protinus raptus, non dissimili forte mo- do ei, quo Abacuc, ita facile & momento temporis statuitur in litore, & perinde ac si se somno surrexisset, o diuinam prouidentiam, in sancta inuenitur ciuitate. Sic autem praeter opinionem in domo conseruatus, deponit quidem illud diuinum Euthymij pal- lium, quod tantum pelagus transuolare penna citius effecit & tutius, consueto autem induitur vestimento: illud vero, (sed est attendendum: miraculo enim cognatum & con- simile sequitur miraculum) a quadam veluti manu abreptum, euanescit & tollitur de medio. Cum ad se ergo rediisset Pheidus, & quoniam eum mala oppressissent considerasset, vnda, fluctus, nox, desperatio, & quaeunque sunt mala tempestatis: deinde vero ani- mo agitasset repentinam huius inexpugnabilis calamitatis solutionem, magnumque Euthymium, & quemadmodum cum iam esset defessus, & grauiter suffocaretur, ei apparet

Insigne mi-
raculum.

pedibus ingrediens in fluctibus, & veluti manum illam porrigens hilarem, vultumque vnâ & vocem, & ei mandans ea, quae dicta sunt, & tandem imponens pallium, & tantum mare veluti alatum per aërem transmittens, & domi suae reddens insensibiliter. Haec cum apud se considerasset Pheidus, emisit illas voces cum magna admiratione: Nunc scio verum esse & germanum Dei seruum magnum Euthymium, ab eoque misum, me li- berasse a calamitate.

Deinceps autem haec quoque matri narrauit. Illa vero eis aures lubenter accommo- dans, (amabat enim non solum filium, sed etiam Deum) & propterea tam eius, qui ser- uat, quam eius qui seruatur, deleta narratione, & etiam lacrymas profundens ex oculis, consuluit filio omnia implet. Deinde autem ad Patriarcham quoque transiens, ei Pheidus renunciauit omnia. Ille vero admiratus narrationem, quae omnem rationem superat & opinionem, Reuera, inquit, Dei Propheta est magnus Euthymius, magna est

Conciliabu-
lum contra
Concilium
Chalcedo-
nense.

Obserua de
inuoctioe
Sanctoru.

Matrem ec-
clesiaru di-
cit Hiero-
solymita-
nam inde
orta sint ec-
clesiae.

Dan. 74.

est & quæ dici non potest apud illū fidutiā. De ijs enim, quæ Lauræ euentura essent, cum nos omnes essemus testes, prædixit iam in Christo consummandus. Hæc cum dixisset, ipso quoquē Pheido permittit, ut ædificet cœnobium, & cōcedit, ut ad id proficiscatur: simul professus, se quoquē omnibus viribus opus unā esse aggressurum. Cum autē Pheidus magnam manum accepisset ministrorum & domūs ædificatorum, & unū ex mechanicis, descendit in Lauram, & cum ædificasset cœnobium, sepique & fossa esset completus, vetus quidem templum attribuit fratribus ad cœnaculum: alterum autem templum superius ædificat. Intra cœnobium verò excitat turrim, quæ esset aperte veluti propugnaculum totius solitudinis, & eam collocat in medio cœmeterio. Loci verò posituram, in qua hoc sacrum collocatum est cœnobium, & esse pulchram propter æqualitatem, & Monachis esse aptam ad exercitationem propter aëris maximè temperationem, oratione describam & ostendam, quantum poterō.

Est quidam collis admodum brevis inter duas valles, quæ ex Oriente & Occidente simul paulatim cœunt, & ad Austrum inter se commiscuntur. Ad Boream autem patet pulcherrima campi planities circiter tria stadia, quam fieri potest optimè excogitata ad voluptatem & delectationem. Per eam autem mediam torrens perfluit, qui ex alto descendit ex colle, qui est ad Orientem, sitque loco veluti quædam zona. In ipsa verò collis in planitiem inclinatione, & eorum eleganti mixtione & coniunctione, exurgit turris veluti quidam vertex & arx quædam: & turrim deinceps consequitur porta, quæ est versùs planitiem, quæ cum voluptate transmittit eos, qui exeunt, veluti à quadam specula despicentes pulchra illa planitiei spectacula. Sed quid loci naturam recenseat aliquis, quemadmodum est quidem mitis & fertilis: quali autem super caput est aëre con- temperatus: & neque maiore quam opus sit calore, neque frigore utatur: sed cum ex am- bobus fugerit ea, quæ molestiam afferunt, uniuscuiusque præclare tenet medium: & est frigidioribus quidem calidior: calidioribus autem rursùs sensim frigidior, & cōsequen- ter valde humidis sicior, & immoderate sicis humidior, cum ea, quæ unicuique con- gruit, comoderatione?

Cum ergo totum eiusmodi cœnobij ædificium simul & ornatus, non opus habuerit plus quam tribus annis propter multas manus, vehemensque & intensum ministerium, volebant quidem diuini Patres illud cum alio ornatu & artificio ecclesiæ reddere & de- dicare: eos autem arcebat rursùs aquæ penuria. Nam in illa quidem solitudine pluit solā hyeme. Cum ea autem fuisset magna ex parte sicca & aquæ expers, eis aqua defecerat, maximè circa vernam conuersionem: nisi fortè in aliquibus cœcauis cisternarum con- sisteret aliqua breues aquæ reliquæ. Quod quidem eos valde reddebat animi dubios & perplexos, ut qui premerentur inexorabilibus naturæ necessitatibus. Significant certè præfectus Elias & Diaconus Pheidus Longino præfecto inferioris monasterij, & Paulo præfecto monasterij Martyrij, ut suis iumentis aquam curent ad eos transferendam ex Pharis. Sequenti autem nocte eis paratis ad iter, cum iam congregata essent iumenta, illa nocte apparet beato Eliæ magnus ille Euthymius. Quid hoc sibi vult, rogans, quod hodiè iumenta congregetis? Cum is verò respondisset, Ut aquam afferamus ex Pharis: propterea quod ea nunc nobis omnino defecerit, increpauit illum, dicens: O vos modi- cæ fidei, quanam de causa Deum non rogauistis? Num is, qui ex prærupta petra inobedi- entem potauit populum, & aquam ex asini maxilla Samsoni aliquando fecit scaturire, non poterit vobis quoquē ad vsum suppeditare, si solum cum fide offeratis petitionem? Deinde eis etiā prohibuit iter ad Pharas, ut minimè necessarium. Aqua enim vobis im- plebuntur vel maximæ cisternæ, si ne tres quidem horas expectaueritis.

Cum ad hanc visionem è somno excitatus fuisset beatus Elias, & statim eam Pheido & reliquis annuiciasset, iumenta quidem à proposito soluit ministerio: cum nox au- tem iam transisset, & sol quantam videt terram suis illustraret radijs, nubes nescio vn- de aërem, qui erat super cœnobium, repente complexa, protinùs erupit in pluuiam. Et omnia quidem circuncircā simile adhuc puniebat flagellum siccitatis: ij autem soli, qui erant in cœnobio, præter opinionem aquam erant adepti, perinde ac si aliquis pluuiam circumscripsisset, & rursùs ulterius non sineret progredi. Postquam autem & cisternæ fuerunt aqua plenæ, & non erat ampliùs opus imbribus qui è cælo descendunt: dissipata est statim nubes, & vehemens imbrum procella rursùs reducta fuit ad serenitatem. Cum verò miraculum breui totam peruassisset solitudinem, & peruenisset iam etiam

Aedificatur
cœnobium
ex diuina re
uelatione.

Situs cœ-
nobij.

Pluit hic so-
la hyeme.

S. Euthy-
mius appa-
ret Eliæ.

Num. 20.
Iudic. 15.

Pluuia di-
uinitus da-
ta.

Nota anti-
quos ritus
dedicatio-
num.

ad ipsum Archiepiscopum Martyrium, descendens ille multis copijs ad cœnobium præclaram quidem egit synaxim & vigiliam cum multis lampadibus & suffitibus. Splendidam autem & magnificam facit dedicationem, deponens sub ara quasdam partes reliquiarum martyrum Tarachi, Probi & Andronici septimo mensis Maij, erat verò iam duodecimus annus post decessum Euthymij. Cùm aliquod autem tempus transisset, Diaconus quoquè Pheidus suscipit Episcopatum ciuitatis, Doron quæ vocatur.

Sap. 9.
Act. 1.

Sed cùm ego in hunc locum venerim, mihi venit in mentem, vt de schismaticis illud addam, quod mihi etiam dignum videtur, de quo dicatur: vt quæ in mari fuit diuini Euthymij prophetia, euidentius hinc ostendatur. Nam cùm iam quidem Patriarcha Martyrius, fidem tribuens Phidei visioni admirabili, & ijs quæ in mari prædixit ille magnus, de his quidem schismaticis cessauit cogitare. Non multum autem temporis intercessit, & veluti ex diuiniore quadam visitatione Marcianus, cuius paulò antè memini, omnes ipso conuocat in cœnobio, quod ab ipso constructum fuerat in sancta Bethleem, & Quousquè tandem, inquit, o fratres & patres, contendimus corpus Ecclesie diuidere in partes, idque cùm nec nobis quidem constet, quæ sit Dei voluntas, sed rem sic credamus proprijs cogitationibus? Est ergò nobis considerandum, nè fortè existimantibus recta via ingredi, in auia cõtingat incidere. Sunt enim incertæ hominum cogitationes, sacra aiunt eloquia, & si videtur, sequentes illud Apostolicum, & veluti exemplo vtentes, iaciamus sortes in conspectu Episcoporum & Monachorum: & si fors quidem venerit ad Monachos, oportet omnino perseuerare in ijs, in quibus nunc manemus, & quæ nobis placent. Sin autem ad Episcopos, cum ipsis communicare. Cùm hanc attulisset sententiam Marcianus, nullus erat ex ijs, qui aderam, qui non laudaret. Iactam itaque sortem Monachi quidem eam habuerunt: omnes autem ei statim communicabant, tanquàm ex Deo esse cognitam arbitrati, præter Gerontium solum & Romanum: & omnes seipsos præbent * ferentes vnioni Ecclesie, eique deceterò germanam ac synceram faciunt communionem. Cùm eos autem Patriarcha pulchrè non solum supinis, vt quis dixerit, manibus, sed etiam cordis sinibus excepisset, præclarum & celebre festum agit. Admodum enim pulchrè ciuitati exortum est bonum pacis, & lætata sunt plateæ Hierusalem, & per omnia Deus glorificabatur. Gerontius autem & Romanus, alter quidem cùm quadragintaquinque annos præfuisset beatæ Melanæ monasterijs, alter verò in Theocorum, vt supra diximus, regione monasterium construxisset, & deinde ex ipsis quoquè turpiter fuissent expulsi propter eorum, quæ ipsis visa fuerant, impietatem, mali malè huc & illuc obeuntes recesserunt. Sed hæc quidem facta sunt temporibus Zenonis.

for. a fer-
uentes
Pax eccle-
siaz Hiero-
solymitanæ
reformata.

Sequentibus verò annis, cùm Anastasius post ipsum accepisset imperium, incursum autem fecissent barbari, & magnam partem solitudinis vastassent & depopulati essent, euerterunt ipsa quoquè Agarenorum tabernacula, quæ eis nupèr magnus fixerat Euthymius. Deinde qui ex his quidem erant insigniores, alia sibi excitant in Martyrij Monachi monasterio, & templa erigunt. Barbari autem cùm rursus eos essent aggressi, alios quidem interimunt, alios verò captiuos abducunt: aliquos autem in alios vicos compellunt, nempe eos, qui ex inopinato hoc periculo euasere superiores, cùm magna & grauissima fuisset hæc illic barbarorum incurso. Beatus autem Elias, qui Euthymij rectè præerat ouibus, cùm triginta & octo totis annis administrasset præfecturam, multaque præclara & egrègia in ea fecisset opera, & magnum suum amorem reliquisset fratribus, qui in eis viget vsque in hodiernum diem, ipse quoquè feliciter excedit ad Dominum. Cùm quidam autem Simeon Apamensis post illum suscepisset administrationem, & in ea tres tantum annos vixisset, Stephanus Arabs genere ei succedit: qui cùm mortuus esset, * ei frater Procopius sexcentos aureos ex bonis paternis tribuit monasterio.

Irruptio-
nes Barba-
rorum.

Sub eadem autem tempora Cæsarius quoquè quidam Antiochenus, qui in ciuilibus magistratibus sæpè bonam erat assecutus existimationem, cùm ad sanctam venisset ciuitatem, & satis longum esset illic tempus moratus, incidit in quandam corpoream valde grauem affectionem. Quoniam verò deerat manus, quæ eum curaret, & omnem superabat tolerantiam & amicorum consolationem, cùm non haberet quidnam deicèps faceret, confugit ad sepulcrum admirabilis Euthymij, & quod ex illo fluebat oleum, fit statim ad liberandum hominem remedium, cùm solum morbus fuit inunctus.

for. * eius

Oleum è se-
pulcro S.
Euthymij
sanat mor-
bum.

15

Is autem referens gratias pro beneficio, pecunias sancti monasterio alias quidem iam prebuit splendide ac magnifice, alias autem etiam quotannis prebiturum esse promisit. Domum vero reuertens, cum ad Tripolitanum Episcopum accessisset, quomodo solet animus in rebus huiusmodi lubenter rerum meminisse grauium, quæ iam preterierunt, narrauit ei singula, quemadmodum malum quidem eum inuasisset, & manus medicorum & presentia familiarium, illæ quidem ad curationem, hæc vero ad consolationem nihil valebant: & quemadmodum omnibus desperatis, venerit ad sepulcrum Euthymij, & quemadmodum illic solum vnctus oleo, protinus & citius, quam quis sperare atque adeo optare ausus fuerit, inuenit curationem.

Hæc ille quidem singulatim narrabat Episcopo. Quidam autem Leontius, illius consobrinus, cum esset ætate valde iuuenis, contigisset, verò eum interesse narrationi, animo protinus, vt audiuit, incitatus, & maius aliquid animo agitans, quam pro ætate, cum quæcunq; sunt mundana condemnasset, à quibus vt plurimum facile decipi & capi potest iuuentus, recta venit in magni Euthymij monasterium, & vitam suscipit monasticam. Quem utiq; cum virtute euasisset insignis, accersens Stephanus Episcopus, ^{Leontius} ^{valde iuue-} ^{nis fit mo-} ^{nachus.} Paulopost verò cum sedis etiam reliquisset successorem, excedit è vita vicefimo secundo mensis Ianuarij, cum annos viginti & vnum integros prefuisset cœnobio. Porro autem Leontius quoque, huius consobrinus, Nilum quendam cœnobij presbyterum euntem Antiochiam, & ab eo hospitio exceptum, cum ex ijs quæ aderam, satis accepisset, Orsidiadis ordinat Episcopum. Et hæc quidem ita se habent.

Reuertendum est autem ad magni Euthymij monasterium, & quæ deinceps consequuntur, ea sunt addenda narrationi. Post Stephani Episcopi consummationem, Thomas, qui genus trahebat ex Apamea, cum id felix & florens accepisset, minuit & circumcidit. Quo autem tempore is administrationem tenebat monasterij, ad eum rursus venit Antiochenus Casarius, & ab illo humanè & benignè acceptus, cum in eodem cum eo acetu uisisset conuiuio, deinde vt solet inter eos agitati essent sermones, & audisset quòd in Diaconico essent illius ligni partes, in quo Dominus illo suo admirabili consilio fuit crucifixus: petit ab eo, vt liceat sancta illa ligna adorare, & eorum exiguam aliquam partem accipere. Cum ergò annuisset is, qui præerat monasterio, eadem quidem hora ei aperit ambas fores Diaconici, referat autem thecas rerum preciosarum, aliquid ardentius faciens & amantiùs: & ingressus est Casarius cum ijs, qui erant circa ipsam. Cum autem adorassent & complexi fuissent, aliquam quoque partem accipiunt illius salutaris & venerandi ligni. Deinde etiam ingressi interiorem cellam Diaconici, rursus conuertuntur ad se reficiendos.

Theodorus autem Galata quidam, qui eis ministrabat, frequenter exiens per Diaconicum, & ad eos ingrediens, sacris illis thecis apertis, sexcentos illos surripit aureos, de quibus antè diximus, qui positi erant in tribus crumenis. Et Præfectus quidem, Casario & suis mentem adhibens, non sensit quod factum erat. Manè autem surgens Theodorus, simulabat se irasci, & præ se ferebat se valde indignari, quòd non liceret ei frui quiete & silentio. Quocircà recedit ex monasterio, specie quidè quòd desideraret locum vacuū à tumultu: re vera autem, quòd cuperet latere, & aurum abscondere. Cum ergò ad sanctam ciuitatem iter esset ingressus, vbi fuit exaduersò monasterij Monachi Martij, & sensim sedens, & genibus crumens imponens, aureos quinquaginta numero ex vna harum sumpsisset, ponit reliquos sub magno quodam lapide: & cum locum signasset, & sibi notum, quòd eius fieri posset, fecisset, recta profectus est Hierosolyma: illinc verò Ioppen. Cum equos autem conduxisset, & arham dedisset, reuertitur ad lapidem, sub quo latebat aurum: & cum iam propè fuisset, (ò oculus qui omnia intueris, ò iustissima iudicia) videt quendam magnitudine maximum & ad spectu terribilem serpentem, qui è lapide prorepserat, & erat veluti collocatus ad seruandos aureos, conari arcere eum à re aliena. Ille ergò timore affectus, tunc quidem vacuis manibus reuertitur. Sequenti autem die rursus redit, & rursus inuenit terribilem illum auri custodem adeò diligentem ad auri custodiam, vt ne liceret quidem omninò accedere ad lapidem: quin etiam cum aggredi perrexisset, diù serpens ita est eum persecutus, vt satis habuerit illinc saluus recedere. Postridiè autem venit rursus ad locum, & protinus aduolans quædam virtus aërea, cum veluti quandam clauam incussisset

Nota diuina
nam vltio-
nem in sa-
cilegum.

Theodoto, & certam ei plagam infixisset, illum quidem euerit & propè exanimatum humi deiecit. Quidam autem Lazariotæ cum transeundo aduenissent, & tam miserè iacentem inuenissent, accipiunt & deferunt in Nosocomium, quod est in ciuitate.

παιδογεία

Cum illic autem diu iaceret, videt in somnis quendam senem cum acriter corripientem, & dicentem: Non aliter tibi licet surgere, nisi sur reptas pecunias prius reddas Euthymij monasterio. Cum itaque exinde accersisset eum, qui accipiendis præfectus erat egoris: & furtum confitetur, & dolum aperit, & causam, quæ tunc latebat, cur è monasterio recesserit, propalat & profert in lucem veritatis: & quemadmodum sub quodam lapide aurum deposuerit, & quemadmodum cum sæpè accessisset & conaretur tollere, primùm quidem serpens & magnitudine & adpectu terribilis, qui è lapide proreperat, eum expulserit admirabiliter & præter opinionem: deinde autem quedam virtus, quæ alicundè aduolauit, cum sic affecerit. Hæc cum accepissent Præfectus Thomas & Leontius, statim ascendunt ad sanctam ciuitatem, & cum Theodoro in quodam vehiculo imposuissent, vt eis ostenderet locum, in quo aurum erat abditum: ipsum quidem inueniunt sub lapide positum, formidabilis autem illic custos (ô miraculum) nusquam aderat: vt qui veluti veris dominis thesauro cessisset. Atq; illi quidem statim rollunt aureos, parùm curantes eos, qui consumpti fuerant à Theodoto. Ipse autem nihil ampliùs mali sentiebat, & erat sano corpore.

Author huius
storiz huius
fuit monachus.
Psal. 27. 2.

Atq; Thomam quidem, qui octo annos Euthymij præfuerat monasterio, vicesimo quinto mensis Martij, septuagesimo anno post discessum Euthymij, benignus & clemens Dominus hinc euocat. Leontius autem post eum suscipit præfecturam monasterij, à quo ego, qui hæc scriptis madaui, referor in catalogum fratrum illius gregis. Quæ ergò de hoc diuino & admirabili Euthymio Patres mihi narrarunt, vt dicam sicut diuinus Dauid, non abscondi à filiis eorum in generationem & generationem. Oportet autem omninò ea, quæ meo tempore facta sunt, non despiciere, cum qui sunt affecti beneficio, sint adhuc superstites, & intersint ijs quæ geruntur, & sui intuitus vtantur testimonio: sed & in hodiernum vsq; diem ea, quæ sunt præter opinionem, fiant miracula, quæ sunt eorum quæ præcesserunt, probatio & perfectum signaculum, quòd de illis nihil sit omninò dubitandum.

Nota ad
rationem.

Decimosexto itaq; anno, cum Monachorum suscepsem habitum, vehementique quietis ac silentij tenerer desiderio & habitandæ solitudinis, quæ rebam honestam alioqui occasionem, vt ea consequerer. Cum nullam autem aliam inuenirem, præ me tulli magno me teneri desiderio videndæ dedicationis ecclesiæ Hierosolymitanæ, & petij vt illuc ire liceret. Dimissus autem à Præfecto, cum iam essem recessurus à Metropoli Scythopolitarum, mater hoc mihi dat mandatum, vt nihil ex ijs, quæ pertinent ad animam, ex me facerem absq; admonitione & consilio Iohannis silentiarij: Nè fortè, inquit, statim ab initio imprudens irretiaris errore Origenistarum. Cum ergò venissem in sanctam ciuitatem, & sacra quidem loca adorasssem, in quibus Dominus propter nos moras traxit salutare, & cum diuinæ quoq; crucis lignum adorasssem, deinde ad eum me confero. Is autem cum & mihi alia monita dedisset & consilia, tandem hoc quoq; mihi præcipit: Si vis, inquit, saluus esse, vade ad magni Euthymij monasterium, & in eo habita. Hæc cum ego audiuissem, venio per solitudinem quam citissimè ad Iordanem: & cum satis longum tempus cum ijs, qui illic erant, patribus essem versatus, in illius magni monasterium delatus, sum susceptus. Leontius autè erat, cui & suscipiendi cura, & monasterij præfectura fuerat credita.

Demoniacus
curatur
ad sepulcrum
S. Euthymij.

Cum illic ergò versarer, video ea æstate quendam genere Cilicem, habitu monachi, Paulum nomine, ex Martyrij monasterio profectum, quem malus quidem possidebat spiritus: ab ijs autem, qui ad ipsum attinebant, adducebatur ad monumentum Euthymij. Cum positus, ergò fuisset monachus ad thecam reliquiarum, appàrens paulopost magnus Euthymius, media nocte fugat demonem. Fuit autem hoc certum curationis testimonium. Nam cum ipsa nocte ascendisset Paulus ad horam nocturnæ Psalmodiæ, sit ynus ex ijs, qui canebant: & nobis omnibus præsentibus, se faretur fuisse à Deo curatum. Cum autem quod factum fuerat, didicissent monachi Martyrij monasterij, veniunt vt eum rursus reducerent in suum monasterium. Sed ille cum vellet ostendere, se esse grato animo, & apud se scriptam conseruaret gratiam, mansit deinceps in cœnobio, omnemq; laborem & ministerium alacri animo vnà subijt cum fratribus.

Cum

Cum nos autē aliquando colligeremus alimentum in solitudine, id verò erat quod vulgò solet nominari Manuthia, in colligendo rogauius Paulum, qui ipse quoq; ad-
 rar, quidnam ei accidisset, & quam de causa venisset in cœnobium, & quamnam cu-
 rationem esset consecutus apud thecam reliquiarum. Ipse autē, vt qui iam esset nobis
 familiaris, & apud nos nō posset quidquā fingere, omnia apertè recenset. Ego, inquit,
 cum mihi Diaconatus munus esset creditum in monasterio Martyrij, nescio quomodo
 laboraui avaritia, & captus sum amore pecunię. Cum autem essem inops, & nescirem
 vendē vel mihi drachmam pararem, venit mihi in mentē ex sacris vasis aliqua furripere,
 & vnumquodq; eorum precio vendere, & sic aliquo modo mihi parare possessiones.
 Cum verò victus essem ab his improbis cogitationibus, & Dei timorem excussissem,
 furripio clāues ex ara: & cum locum aperuissem, in quo erant reposita vasa sacra, ex ijs
 alia quidem mihi vsurpaui, alia autem alijs quoq; contemptim distribui. Deindē cum il-
 lo Diaconatus munere functus essem, clāues quidem reddo rursus ad aram referens.
 Cum autem ad cœnam venissem cum quibusdam fratribus, & me vini potione exatiāf-
 sem, in strato miser recumbo. Protinūs verò omnis intemperantię cogitatio in meam
 diffunditur animam, perindē ac si omnes simul concurrissent. Ego autem, cuius animus
 erat adhuc corruptus à temulentia, me lubenter tradidi his cogitationibus: quę me as-
 sumptum sic affecerunt, vt viderer sentire foeminam, quę vnā mecum esset, & vnā cum
 ea iacere. Protinūs ergò ad me venit obscura quędam nubes & caliginosa: ea autem
 erat sceleratus dæmon, qui me inuaserat: à quo victus tanquā ab aliquo hoste captus,
 mansi ab eo longo tempore cruciatus, & quid non graue patiens? Vbinām enim male-
 faciendi sarietatem hostis ceperit, quandò hoc facere fuerit in eius potestate? donēc
 fratres mei ducti misericordia me tollunt, & ad sancti capsam adducunt: & statim perin-
 dē ac si respuissem, & ad me essem reuersus, cum calidis orabam lachrymis, vt meī ma-
 gnus miseretur Euthymius, & me ab hac scelerati dæmonis liberaret contumelia: &
 vesperē propter eam iacebam supplicans, & non intermittebam orare.

μενοῦθα

Et hęc ha-
bes vindic-
tam cæles-
stem in sa-
cilegum.Implorat S.
Euthymiu.

Iam autem crica mediam noctem videbar mihi versari in quodam loco diuino & ad-
 mirabili, cuius posituram, pulchritudinem, gratiā optauerit quidē videre qui spiam, sed
 verbis nequaquā poterit exprimere. Videbatur autem mihi nigra quoq; quędam cu-
 culla & lana plena esse meo capiti imposita: ea autem lana (o malorum depulsor Dei
 serue Euthymi) absit vt vllis alijs imponatur. Nam intrinsecus quidem pro lana, ornata
 erat spinis, ijsq; non tolerabilibus vtiq; aut mediocribus, sed stylorum stimulis magni-
 tudine longitudineq; similibus. Caput autem meum valdē pungebat, & nec omninò
 quidem hiare sinebat aut respirare. Cum tali ergò malo premerer, lingua mihi videbar
 versare nomen Euthymij, & cum orare. Ille autem statim mihi apparet, multa luce cir-
 cuncircā refulgēs, pilis canus, grauis ad spectu, latus oculis, statura breuis, promissa bar-
 ba, nigra veste indutus, & virgam manu tenens. & quam re, inquit, tibi opus est? Quid
 autem vis tibi faciam? Cum ego autem timidē & subtremebundē respondissem, Misere-
 rer meę calamitatis, & à graui me libera dæmon: ille verò austeriūs respondens, Sed
 est ne tibi, inquit, persuasum ex ijs quę fiunt, nihil Deum latere? Didicisti ex ijs quę pas-
 sus es, quantum malum sit, res ecclesię aut Dei potius despicere, & inconsideratē ac te-
 merē profundere? Nam quomodò rerum ecclesijs cōsecratarum gratia apertē transit
 ad Deum, ipse autem rursus scit ex alto prebere remunerationes: ita qui eis malē vtun-
 tur, non in alium, sed in illum ipsum sunt contumeliosi, & ei meritas luunt pœnas: Si
 enim olim Ananias cum vxore, cum ex ijs quę ipsi obtulerant, surripuissem, tantas de-
 derunt pœnas, vt ipsi vnā cum furto morerentur: quamnā veniam consequetur, qui ne
 alienę quidem parcat oblationi? Verumenimverò, inquit, si pactum conuentum fece-
 ris, te non ampliūs rebus sacris manus iniustas immisurum, nec te malas admittendo
 cogitationes, suauiter oblectaturū, te, inquit, consolabitur Deus, & te curabit. Est enim
 benignus & clemens, & non vult mortem peccatoris, vt diuina docent eloquia, sed vt
 ipse conuertatur & viuat. Propterea enim tibi mala euenerunt presentia, quòd cum ti-
 birerum sacrarum creditum esset ministeriū, non tamen te ipsum Deo conseruasti fide-
 lem: sed statim ad dolum respexisti, & furtum metens, vt verē dicam, vbi non seminasti,
 & colligens vbi non disperdisti. Hinc proficiscitur, quę fit ab ipso, derelictio: hinc insul-
 tus carnis & intemperantię, & hic grauis dæmonum fluctus hinc in te inundauit.

S. Euthy-
mijus ei ap-
paret.Notent hęc
vsurpatores
rerū eccle-
sijs conse-
cratarum.
Actor. 5.Ezec. 18. &
33.

Et

Iohan. 5.

Et tunc, inquit, cum in sceleratum dæmonem infremuisset, & manu meam cucullam apprehendisset, vix, inquit, & vi eam aufert capiti, ea autem statim mutauit formam, & mihi in sancti manu breuis quidam videbatur Aethiops, habens oculos igni similes. Visa est autem ante eius quoque; pedes defossa esse fossa profundissima: & illum quidem deiecit in fossam: ad me verò rursus conuersus, illud dicit, quod Christus paralytico: Ecce sanus factus es, noli amplius peccare: sed attende tibi ipsi, nè quid contingat deterius. Ab ea autem liberatus affectione, ardentius Deo actis gratijs, ab illo tēpore sum conseruatus, vsq; in hodiernū diem nullo malo affectus. Hæc cum mihi Paulus narrauerit, ego omnibus communem adieci narrationem. Verumenimverò nunc mihi rursus incitatur oratio ad rebus alijs pascendas vestras aures. Non sinit enim cessare miraculorum cōtinuatio, semper magis prouocans orationem, & vehementi semper studio contendens progredi ad anteriora, quæ sunt præstantiora atq; incundiora, veluti ipsa secum certans, & ea quæ præcesserunt ijs, quæ sequuntur, volens vincere.

Barbarorū
incurso-
nes.

Duas enim cisternas, quas fama est ab initio fodisse Amorrhæos, distantes duobus stadijs à cœnobio, renouat quidem, cum adhuc esset super terram magnus Euthymius, vt iam antè declarauimus: & cum alterius ori imposuisset ostium, tribuit Lauræ ad aquationem. Alteram autem ijs, qui ab ipso baptizati fuerant, Agarenis, certo concedit tempore. Cum sic ergò haberent cisternæ, & vna quidem Lauræ, altera verò attributa fuisset Agarenis, solitudinem illam, quæ erat alioqui arida, & propemodum aquæ expers, pluuia inuaserat penuria. Qui Lauram itaq; incolebant, aquæ veriti inopiam, cisternæ quidem ostium clauis & vectibus communiunt. Cum verò Præfeci, qui Romano suberant imperio, Aretha & Asuades, contra se inuicem arma & bellum suscepissent, per solitudinem sæpè dispersi barbari, & pecunias diripiebant, & domos euergebant, & quæcunque alia in his rebus violenta solent & tyrannica contingere, faciebant. Cum nos autem aliquando sederemus ante aditum cœnobij, accedunt quidam duo barbari: cum eis verò aderat quoque Christianus quidam, Thalamas nomine, qui erat cognatus Agarenorum, qui fuerant olim baptizati ab Euthymio. Adducebant autem vnum ex sua multitudine barbarum, qui ipse quoque à quodam sæuo possidebatur dæmone. Cum ergò accessissent, exposuit nobis causam Thalamas, nempe quòd cum aliquando barbari venissent ad Lauram, vt potarent suos camelos, & cisternæ impositum inuenissent ostium, hic quem possidet dæmon, paulò magis barbaricè commotus, graui quidem lapide illud confringit: eum autem statim vicissim longè grauius ferit dæmon, & deinceps iacebat tortus ac dilaceratus, & os habens spuma oppletum. Ego verò, inquit, accedēs, & quòd irā se haberet barbarus animo fractus, vnà cū his viris eum tollo, & ad sancti capsam afferro, vt vndè accepit calamitatē, illinc inueniat mali quoque medicamentum. Eiusdem enim est & castigare propter audaciam, & curare rursus propter clementiam. Cum ergò ad loculum positus esset is, qui laborabat, & non multum deinceps tempus mansisset, curationem inuenit maiorem quàm petierat: non liberatus solùm ab affectione, sed etiam diuiniore luce animum habens illuminatum, & non multis postea diebus baptizatus.

Dæmon in-
uadit bar-
barum.Curatur ob-
sessus ad re-
liquias.

Huius autem ipsius quoque Thalamæ sororis filia, immundi dæmonis dominatu tenebatur. Ea igitur à Lazario (illic enim habitabat Thalamas) portata ad capsam reliquiarum, nullum quidem aliud medicamentū applicatum, nisi huius loculi sanctificatio: dies autem non plures quàm tres, ad perfectam sufficiunt liberationem ab eo, qui opprimebat. Quid verò de filio dixeris Agareni Argobi? (hoc enim erat nomen patris) Quem cum pascentem greges in solitudine, quidam execrādus inuasisset spiritus, non solùm mente, sed ad specū & oculis quoque, erat peruersis. Delatus autem ipse quoque, ad capsam reliquiarum, breui omninò erigitur, & omnia suo loco restituta habēs, patri rededitur. Multa quis posset alia eiusmodi recensere, atq; adeò innumerabilia. Quandam enim mulierē, quæ in vico Berabudison cum marito habitabat, meridie domi aliquando sedentem grauis inuadit dæmon: & totos quidem sex menses cum eo colluctabatur, & marito morte grauiorem vitam efficiebat. Cum itaq; is eum casum ferret intolerabiliter, & nullam posset molestiā inuenire consolationem, constituit ad magnum confugere Euthymium: & cum sic furore percitam accepisset coniugem, cum ea venit ad monasterium. Quoniam verò non licet introire mulieribus, assidebat in vestibulo, faciens quæ poterat, ieiunio vtens & oratione, & singulis vesperis bibens ex capsâ sancti.

Alij innu-
meri sanan-
tur.

sanctificatione, cum oleo lucerna. Tertia autē consequenti nocte ei magnus appārens *Eccē mirā*
Euthymius, ei dicit: Eccē sana facta es, vade in domum tuam, statimque & morbus est *curatione,*
dissolutus, & cessauit insania; & domum mulier sana mente reuertitur. Ab illo autem
tēpore, vtpotē memor beneficij, quod à sancto acceperat, quotannis veniebat ad mo-
nasterium, ipsumq; limen & solum, quod est ante ingressum, & puluerem ipsum com-
plectens, osculabatur, fratresq; inuitabat ad conuiuium, & quā humanissimē pote-
rat, accipiebat. Et hoc quidem est eiusmodi, & quod nulli priorum cedit magnitudine.

Illud autem ipse quoq;, qui subiit calamitatem, & ad sancti sepulcrum consecutus
fuit curationem, cum sit adhuc superstes in monasterio, & vnus ex ijs, qui in eo sunt
Monachis, sua lingua & voce testificatur. Est enim quidam frater in monasterio, ge-
nere Galata, nomine Procopius. Hic ergo Procopius cum adhuc in ciuilibus versare-
tur tumultibus, occupatus fuit à malo dāmonē, & eum habuit diū simul habitantem,
& ea, quæ intus erant, opplentem strepitu, sicut ipse mihi narrauit. Postquam autem
mundo relicto accessit ad monasterium, & à conuentu fratrum fuit acceptus, & adora-
uit capsam reliquiarum, malus statim dāmon est conuictus tanquā lux à tenebris, &
in apertum productus, & esse dāmoniacus cognitus est Procopius, omnia illa patiens,
quæ sunt propria ijs, qui sic sunt affecti: vt qui crebrō difrumperetur, & humi prouol-
ueretur: & vincām præterea haberet linguam, & nec sineretur quidem loqui, vt con-
sueuerat: quem ipsum quoque magnus curat Euthymius, & ab affectione simul & in-
sania liberat, & à linguæ vinculis: sicut in hodiernum vsq; diem ostenditur præsens in
monasterio, non solum sanus & liber ab omni affectione, sed omni temperantia & to-
lerantia insignis, & in eo suauē Christi iugum trahens pro viribus.

His consequens fuerit ea persequi, quæ illi Xenico euenerunt. Nobis enim aliquan-
do sedentibus in ingressu monasterij, & lignem quendam in manu habentibus, & pur-
gantibus, aduenit hic cum magno tumultu, tanquā procella quædam à malo actus
dāmonē, & clara voce exclamans: Quid mihi & tibi, Dei serue Euthymi? Quod me vio-
lenter trahis? Non exeo. Deinde eum ante fores projicit malus dāmon, ceciditq; castu
ijs, qui videbant, miserabili. Cum ergo cum ianitore Babyla surrexissēmus, & vix eum
sustulissēmus, ad reliquiarum capsam eum deducimus. Ille autem adhuc similes quoq;
voce uturpabat, sic clamans: Cur me per vim diuellitis & difrahitis? Cur me ad meum
hostem ducitis? Cur me ad eum vehementer trahitis, qui me semper incendit? O vio-
lentiam, Non ambulabo vobiscum, sed egrediar, & non manebo amplius. Postquam
autem ad ipsum sancti sepulcrū cum Xenico multum defessi peruenimus, eum rursus
quoq; deiecit dāmon: & cum toram illam noctem mutus omnino transegisset, manē
surgit moderatus & sanæ mentis, ne minimas quidem habens priorum reliquias. Cum
itaq; cum eo in ijssemus conuiuium, inter coenandum eum interrogauimus, quidnam
heri ei accidisset, & quemadmodum huc venisset, & quidnam clamaret. Ille verò dice-
bat, se omnia ignorare, & neq; quemadmodum venisset, neq; quid clamaret, se omnino
sciuisse. Hæc autem cum sint eiusmodi, & quod ad miraculorum rationem attinget, ni-
hil relinquunt, quod ea superet, ijs solis cedunt, quæ facta sunt in vico Beragabæorum
ad quæ nostra nunc conuertitur oratio.

Erat enim quidam Presbyter in monasterio, ex eo vico ortus, nomine Achthabius,
qui quadragintaquinque annos in eo peregerat, & Christi mādāta se probè exequi osten-
derat. Erat autem ei quoq; quidam frater genere in vico Tagabæorum: qui quidem ad
duodecimum lapidem distat à Gāza, nihil fratris similia aut cognata faciens, Romanus,
(ita enim vocabatur) sed delicatè viuens & ociosè. Cum verò ei quidam inuidisset fa-
cultates, ei per scelus parabat insidias, & eas conabatur auferre. Cum autem à scopo
aberrasset, & vehementiori inuidiæ stimulo esset consauciatus, venit Eletheropo-
lim, & aduersus eum quendam accipit prestigiatorem, alterius damnum miser magno
comparans. Atq; ille quidem vsus est ijs, quas sciebat, artibus: Romanus autem, vt qui
nihil prauidisset eorum, quæ gerebantur, in agro degebat, nihil, omnino cauens ea, quæ
per ipsum struebantur, maleficia, & laborans quodam veterno corporis, (vtpotē quod
Deus eius magnam interromperet socordiam, & eius animum ad studium reduce-
ret & diligentiam, & idē permisisset, vt aliquantum vinceretur à maligni insidijs, vt
paulopost ostendent ea, quæ subiungentur) domum refertur. Deinde cum malum
vehementius incubisset, ille quidem iacebat hydropicus, & planè erat desperatus ab
arte

Adorauit,
pro, venera-
tus est,

Nota, dēmo-
nem incen-
di à S. Eue-
thymio.

arte medicorum. Qui autem ad eum attinebant & amici, circumfidebant, ultimas separationis lachrymas propter eum emittentes.

Cum hic ergo ita esset grauiſſimè affectus, & ipsam mortem expectaret, cum vix & obscure admodum, vt vix cerni posset, oculo aperuisset, orat eos, qui aderant, vt paululum secederēt: ipseque, solus relictus, & ad parietem conuersus, sicut ille magnus aliquando Ezechias, in cōtritione cordis talia est precatus: Deus exercituum, qui dixisti, Quando conuersus ingemueris, tunc eris saluus: ipse respice super me, & ab hac, que me comprimit, necessitate & calamitate eripe. Interea autem cum in mentem venisset, magnum vocabat Euthymium aduersus hanc affectionem, & cum Deo offerebat intercessionem, & per ipsum rogabat vt liberareretur. Deinde cum fuisset veluti in ecstasi, videt

quendam vestitu monachum, pilis canum, adstantem & dicentem: Quid vis tibi faciam? Et ille quidem metu, inquit, & gaudio diuisus, interrogauit: Quis tu es Domine? Euthymius autem dixit: Quem ipse nuper vocasti: neque meum ad spectum quidquam extimescas, sed videam quid patiaris, & quamnam pars corporis acceperit calamitatem.

Cum autem ostendisset ventrem, ipse cōiunctos suos erigens digitos, & his vtens tanquam gladio, scindit id quod ventris intumuerat, & affectionem illam excernit & diffundit, & ex ventre educit veluti quandam laminam ex stanno factam, quæ quosdam

habebat characteres, eamque in mensa subijcit eius oculis. Deinde cum manu coniunxisset scissuram & inunxisset, integramque partem effecisset & sanam, deinceps ei totum actum refert: ex opibus exortam inuidiam, malefici conductionem, demonum inuocationem. Te autem ne sic quidem, inquit, vicissent hostis machinationes, nisi ipse ansam præbuisſes. Ecce enim, quantum est tempus, ex quo nec ad ecclesiam venire curasti, nec ad intemerata accedere sacramenta: sed vixisti sine cura & sollicitudine, quod ad tuam quidem pertinebat animam? Quoniam ergo tui Deus motus est misericordia, deinceps attende tibi ipsi, & ne tuæ salutis curam amplius negligas. Hæc ubi audiisset Romanus, & statim surrexit sanus, cum tumor, qui erat in ventre, iam esset perspiratus: & conuocatis suis necessarijs, eis & sancti aduentum, nouamque illam & alienam per digitos dissectionem, & totam, vt semel dicam, renunciauit visionem. Deinde vero ad nos quoque, transit, & præfecto monasterij, & fratri Achthabio, & nobis omnibus hæc narravit. Eo autem die, quo factum est miraculum, maximum in hodiernum vsque diem festum celebrat, & quotannis sancto agit gratias. Sed hoc quidem est huiusmodi.

Quod autem iam dicere aggreditur oratio, vereor ne videatur multis incredibile, eiusque moribus & clementiæ non satis congruere, tantum ostendit ardorem & tam perfectum zelum in eos qui peierant. Est enim quidam vicus ad solem orientem, à Laura Phararum distans decem stadia, qui ipse quoque, vocatur Pharan: qui quidem non cognomen, vt arbitror, accepit, sed ipse nomen potius Laure dedit. Vir autem quidam nomine Cyriacus, ex eo ortus, pascebat gregem: & cum gregem pasceret per illas solitudines, à quodam, qui erat ortus ex eodem vico, qui ipse quoque, erat pauper, eius fidei creduntur oues aliarum decem numero, vt eas vnà cum suis pasceret. Cum autem aliquantum temporis intercessisset, redactus est pauper ad necessitatem adeo inexorabilem, vt cum nihil haberet aliud, ad gregem statim respiceret, & necesse haberet eum vendere. Cum vero mali esset animi, vt videtur, Cyriacus, & nec paruo quidem lucro præferret veritatem, octo solas reddebat, & tot se ab initio accepisse asserbat. Cum is autem duas alias ultra eas peteret, inficiabatur Cyriacus, & res eis tendebat ad contentionem, & ambo inter se magnam agitabant seditionem. Quidam vero arbitri inter eos accepti, ei qui vellet iurare, detulere iusiurandum, vt ea ratione inter eos componeretur controuersia. Cum autem statuisset iurare Cyriacus, pauper ab eo exigebat iusiurandum per capsam reliquiarum magni Eurhymij: & iam fuerat eis quidam dies præstitutus, & per illam ipsam iuraturus vel potius peieraturus, descendebat cum paupere ad monasterium. Cum vero ea via ingrederentur, quæ ab Hierusalem fert in Hiericho, & iam ab ipsis videretur monasterium, videns pauper Cyriacum totum periurio deditum, & veluti in summa lingua habentem iusiurandum, & timore affectus, perinde ac si ipse esset iuraturus aut peieraturus, Age, inquit, frater, reuertamur. Nobis enim ad fidem faciendam sufficit vel sola ad iurandum propensio, nec oportet aliquid amplius adijcere. Hæc cum ille quidem dixisset, rogabat eum ne iuraret. Is autem non ferebat, sed nisi etiam periurium re ipsa perficeret, putabat se rem absurdam facere.

Vide pauperis religionem & animum bonum.

Post.

Postquam ergo ingressus est monasterium, & graue illud perpetravit aduersus capsam reliquiarum, & ad finem deduxit periurium: ille quidem, vt qui esset reuera insipiens, dixit in corde suo, Non est Deus: vel potius ipse Dei oblitus, existimabat fore vt eum quoque lateret. Et domum quidem tunc est reuersus, veluti quadam accessione stultè lætus lucro, quod fecerat ex periurio. Postridie autem ipse quidem in lecto iacebat vigilans circa mediam noctem: Ei verò videbatur, ostio domus sua sponte aperto, accedere quidam senex Monachus cum quinq; iunioribus, manu quidem dextera virgam tenens, plurima autem luce totam domum illustrans, terribiliq; cum adspecu intruens, austerâ voce dicere: Quidnam ergo, ô stolide, ausus es aduersus capsam Euthymij? eum autem, cum illi esset os obstrictum, & nihil inuenire posset, quo se excusaret, sed perindè ac surdus lingua esset impedita, ijs qui circa se erant, iussisse tradi puniendum. Deindè cum quatuor eum distendissent, quinto virgam in manum tradidisse, & mandasse vt eum validè verberaret, vt non esset Dei contemptor, nec periurus, neq; fraudator alienorum. Postquam verò visus est habere satis plagarum, cum manum represisset adolescentis, eum apprehendit capillis, & ait: Num nôsti, ô impie, esse Deum, qui hæc in terra iudicat? Ecce autem hac nocte à te animam petunt. Quæ verò improbè abstulisti, cuius erunt? Propterea autem hoc tibi intulit supplicium, vt ex eo euadant alij meliores, & id, quod ex periurio imminet, periculum fugiant, vel potius ipsum omninò iuramentum, & si vera sint dicturi.

Hæc cum ille Cyriaco minatus esset & dixisset, statim recessit cum ijs, qui erant circa ipsum. Ipse autem & visione conturbatus, & alioqui cum ferre non posset dolores allatos ex plagis, voce vsus est acutiore, & vocauit eos, qui propè erant, & plagas ostendit, & periurium planè est confessus, & apud eos suam defleuit calamitatem. Deindè eos rogauit, vt ferretur ad sancti capsam: Fortè, dicens, is qui has plagas infixit intolerabiles, faciliùs curauerit, cum sit illius discipulus, cui est innatum benefacere potius, quàm punire. Nam aduersus tales dolores medicorum manus vix suffecerint. Illi autem cum hæc audiuissent, & quàm graues etiam plagas accepisset spectassent, & ipsi quoque non leui essent metu affecti, eius tamen cedentes desiderio, eius exportandi sic rationem inuenit. Implent duos saccos palea, cumque eos cuidam asino ex transuerso rectè imposuissent, eum deindè imponunt medium, & ad monasterium & ad capsam deferunt. Qui cum omnia, quæ ei euenerant, nobis narrassent, & quas in tergo acceperat plagas ostendissent, tantum fratribus metum immittunt, vt nullus exhiñc neque ipse sineret aliquem iurare per sancti capsam, nèque quantum in eis esset, alij iusurandam deferret. Illi autem cum tunc apud nos diem vnum transegiissent, cum vidissent Cyriacum vel tenui & imbecilla spe vitæ esse priuatum, & ad mortem spectare, cum venter eius defluxisset, & os hæc tantillum quidem posset vomitum reprimere, eum tollunt, & domum rursus referunt. Is verò cum illa vix nocte vixisset, mortuus est postridie.

Illo autem tempore externus quoq; quidam peregrinus, in monasterio hospitiæ acceptus, cum precandi gratia in templum accessisset, & quæ in eo erant, omnia esset contemplatus, media nocte sepulcrum sancti subiens, quæ supra id stabat argenteam, non illotis solum, vt dicitur, sed etiam profanis reuera aufert manibus, noctuq; clam à nemine conspectus egreditur. Ex ijs autem omnibus, qui erant in monasterio, nullus dolum depræhendit, sed ignorabatur id, quod factum fuerat. Manè verò, qui ianua præerat Procopius, qui etiam à sancto consecutus fuerat magnam priùs curationem, ab aditu parùm progressus, inuenit externum illum, (ô miraculum) quodam modo instar columnæ affixi. Animo itaq; perplexus, & nesciens quid ageret, aperit arcanum ianitori. Ille autem introducit quidem eum in monasterium: efficit verò, vt omnibus fratribus præsentibus fateatur miraculum. Narrabat autem aliquid noui & propè non credendum. Dicebat enim, se circa mediam quidem noctem argenteam illam surripuisse: statim verò egressum esse cum bestijs monasterij, & noctu quidem deinceps celeri pede iter esse ingressum non minùs quàm triginta stadia, nequaquam autem transisse fines monasterij, sed diluculo ante ipsum fuisse inuentum tanquam vincitum, & qui ne minimū quidem moueri poterat. Furem enim quodammodò vinxerat id, quod furto surreptum fuerat, & faciebat manere eos, qui furtum sustinuerant. Nos omnes propter hæc obstupimus, & hanc sancti magnam virtutem mirati sumus.

Psal. 13. & 52.

Egregiè flagellatur periurus.

Orat se ad duci ad reliquias S. Euthymij.

Ecce vitiosum.

XCVI

Sacrilagus fur non potest auferre.

mus. Cùm ergò sacram ^{χ^ϞϞϞ} accepissemus, & viro (pauper enim erat) quod satis erat viatici dedissemus, dimisimus eum domum discedere.

Hæc sunt magni Patris Euthymij pauca ex multis, quæ & ipsi vidimus, & quæ auditione accepimus: vt nec vita, quam egit in carne, nec quæ post decessum facta sunt ab eo miracula, ignota sint posteris: quoniam vtraq; inter se conueniunt, & pulchrè inter se cohærent. Res enim eiusmodi factæ post mortem non possunt esse alterius, nisi eius, qui talem vitam ostendit super terram. Neque alius talem vitam egisset, nisi is, qui post mortem talibus est clarus miraculis. Ego enim, qui ipse quoquè sum ab eo multas consecutus gratias, & multis ab eo beneficijs affectus in corpore & anima, cùm vitam eius captam assidue multis scaterè miraculis, & apud me semper mirabar, & cogitabam, quomodo ad Deum tantam assecutus sit fiduciam, & incitabatur animus vehementi desiderio accuratè sciendi, quanam fuisset eius vita, & quam in virtute fuisset exercitatio, & videntiam ei tanta fuisset cum Deo familiaritas & coniunctio. Cùm autem incidissem in multos ex patribus, qui erant in solitudine, qui partim quidem rectè audierant res Euthymij, partim autem cum ipso quoq; beato Saba conuersati fuerant: quacumq; vnusquisq; eorum de vtrius eorum mihi narrauit, omnia quidem conscripsi accuratissimè, confusè tamen & inordinatè.

V. Synodus
œcumeni-
ca.

Cùm procedente autem tempore postea congregata fuisset Constantinopoli quinta sancta Synodus, & Origenis & Nestorij dogmata fuissent ab ea percussa anathemate, & qui nouam Lauram renuerant Origenistæ, illinc essent expulsi, & fideles & Orthodoxi patres rursus in eam migrassent, permittente mihi admirabili Iohanne Silentario, eo, inquam, qui erat Episcopus, discedo à cœnobio, & ipse quoquè versor in hac Laura. Cùm autem ad eam transissem, secutus paternas literas, quæ à me portabantur, vt componerem historiam beatorum Euthymij & Sabæ, duos quidem annos deinceps continuos quieui in Laura, & cœptum opus sum persecutus. Cùm verò non possem orationis facere principium, vt qui non sim in externa versatus eruditione, non cessabam lachrymari, & vehementissimè rogare & precari. Iam autem cogitabamus desistere à cœpto ad eò difficile, & quod nostris erat viribus superius.

Hic habes
nomen au-
thoris huius
historiæ.

Cùm itaque essem aliquando animi dubius & perplexus, & sederem in solita cathedra, habens chartam in manu, & cogitabundus, circa secundam horam diei me somnus opprimit, & statim magnus Euthymius & diuinus Sabas apparent, vestiti ita vt confueuerant, & mihi videbar eos audire differentes, venerando Saba primùm incipiente sermonem, & dicente magno Euthymio: Ecce Cyrillus quidem tuus manu quidem tenet chartam commentariorum: cùm autem magnum adhibuerit studium & diligentiam, nondum potuit orationi ne principium quidem imponere. Cùm autem dixisset Euthymius: Et quomodo hæc potuerit facere, si non eum superna adiuuerit gratia? Diuinus Sabas, At tu ei da gratiam sancte pater, respondens, inquit. Et simul diuinus Euthymius annuente similis, cùm manum suam in sinum immisisset, argenteam quandam mellis pyxidem illinc sumit, in qua cùm scalpellum intinxisset, in os mihi ter immisit. Illius autem species quidem erat similis oleo, gustus verò (ò quæ illic sunt gratiæ) re vera explicari & verbis exprimi non potest: & id quidem cùm melle conferre, esset planè eam rem afficere iniuria. Nam mihi etiam expergefacto propter voluptatem, quæ narrari non potest, eius adhuc in ore remanebant reliquiæ, & sic expletus diuina hæc

Idem scri-
psit vitam
Sabæ.

suauitate, præsens opus sum aggressus, in alio quoquè opere conatus Sabæ res gestas scribere. Eorum autem intercessionibus magna ad auditores redeat vtilitatis, in gloriam Patris & Filij & Spiritus sancti, vnius & inseparabilis Trinitatis, quam decet gloria, honos & adoratio, nunc & in secula seculorum, Amen.

VITA